

LYGYBĖ IR ĮVAIROVĖ NVO SEKTORIUJE

GEROSIOS LYGIŲ GALIMYBIŲ
INTEGRAVIMO PRAKTIKOS
LIETUVOJE

LYGYBĖ IR ĮVAIROVĖ NVO SEKTORIUJE

GEROSIOS LYGIŲ GALIMYBIŲ
INTEGRAVIMO PRAKTIKOS
LIETUVOJE

UDK 342.7(474.5)
Li386

Šis leidinys finansuojamas pagal 2007–2013 m. Europos Sąjungos užimtumo ir socialinio solidarumo programą (PROGRESS).

Šią programą įgyvendina Europos Komisija. Programa sukurta siekiant finansiškai paremti užimtumo, socialinių reikalų ir lygių galimybių srities Europos Sąjungos tikslų įgyvendinimą ir taip prisidėti prie strategijoje „Europa 2020“ nustatytų šios srities tikslų įgyvendinimo.

Septynerius metus trunkanti programa skirta visiems suinteresuotiesiems subjektams, kurie gali padėti rengti tinkamus ir veiksmingus užimtumo ir socialinės srities teisės aktus ir politiką 27 ES valstybėse narėse, ELPA ir EEE šalyse, ES šalyse kandidatėse ir narystės ES siekiančiose šalyse.

Daugiau informacijos rasite <http://ec.europa.eu/progress>

LYGIŲ GALIMYBIŲ
KONTROLIERIAUS TARNYBA

Nei Europos Komisija, nei joks jai atstovaujantis asmuo negali būti laikomi atsakingais už šiame leidinyje esančios informacijos panaudojimą.

ISBN 978-609-420-257-5

© Lietuvos gėjų lyga, 2012

TURINYS

	IŽANGA	(5)
1	Organizacijos pavadinimas: LIETUVOS PENSININKŲ SĄJUNGOS „BOČIAI“ VILNIAUS MIESTO BENDRIJA	(6)
	PROJEKTO AR GEROSIOS PRAKTIKOS PAVADINIMAS: „Kartų solidarumas, kuriant, puoselėjant ir propaguojant sveikos mitybos ir aktyvios gyvensenos tradicijas“	
2	Organizacijos pavadinimas: LIETUVOS JAUNIMO ORGANIZACIJŲ TARYBA	(14)
	PROJEKTO AR GEROSIOS PRAKTIKOS PAVADINIMAS: „Jaunimo dienos 2012“	
3	Organizacijos pavadinimas: LIETUVOS NEĮGALIJŲ FORUMAS	(22)
	PROJEKTO AR GEROSIOS PRAKTIKOS PAVADINIMAS: „Naujų neįgaliųjų įdarbinimo iniciatyvų skatinimas valstybinėse institucijose ir savivaldybėse“	
4	Organizacijos pavadinimas: LIETUVOS JAUNIMO ORGANIZACIJŲ TARYBA	(32)
	PROJEKTO AR GEROSIOS PRAKTIKOS PAVADINIMAS: Informacinė kampanija „Man ne dzin“	
5	Organizacijos pavadinimas: LIETUVOS PENSININKŲ SĄJUNGOS „BOČIAI“ VILNIAUS MIESTO BENDRIJA	(40)
	PROJEKTO AR GEROSIOS PRAKTIKOS PAVADINIMAS: „Vyresnio amžiaus žmonių bendravimo formų įvairovė LPS „Bočiai“ Vilniaus miesto ir Ukmergės rajono bendrijose“	
6	Organizacijos pavadinimas: VŠĮ TAUTINIŲ BENDRIJŲ NAMAI	(48)
	PROJEKTO AR GEROSIOS PRAKTIKOS PAVADINIMAS: Valstybinės kalbos mokymo centras Tautinių bendrijų namuose	

- 7 Organizacijos pavadinimas:**
MOTERŲ INFORMACIJOS CENTRAS (56)
- PROJEKTO AR GEROSIOS PRAKTIKOS PAVADINIMAS:
„Darom verslą! (Moterų verslumo skatinimas Vilniaus, Klaipėdos ir Utenos apskrityse, siekiant lygių galimybių užtikrinimo verslo ir užimtumo srityse)“ bei „Darom verslą 2009“ (Moterų verslumo ir užimtumo skatinimas dešimtyje Lietuvos rajonų, siekiant mažinti socialinę atskirtį)
- 8 Organizacijos pavadinimas:**
VŠĮ TAUTINIŲ BENDRIJŲ NAMAI (64)
- PROJEKTO AR GEROSIOS PRAKTIKOS PAVADINIMAS:
Europos Bendrijų iniciatyvos EQUAL projektas „Tautinių mažumų integracijos į darbo rinką paramos mechanizmo sukūrimas ir išbandymas“
- 9 Organizacijos pavadinimas:**
MOTERŲ INFORMACIJOS CENTRAS (74)
- PROJEKTO AR GEROSIOS PRAKTIKOS PAVADINIMAS:
„Jaunimas Jaunimui – Kartu mes galime pasipriešinti smurtui prieš mergaites ir merginas“ mokymai „Ateities lyderiai“
- 10 Organizacijos pavadinimas:**
ASOCIACIJA LGL (86)
- PROJEKTO AR GEROSIOS PRAKTIKOS PAVADINIMAS:
„Vaivorykštės dienos“
- 11 Organizacijos pavadinimas:**
LIETUVOS NEĮGALIŲJŲ FORUMAS (94)
- PROJEKTO AR GEROSIOS PRAKTIKOS PAVADINIMAS:
Socialinės kampanijos „Kvaila bijoti atsisukusio varžtelio“ ir „Jie nori ir gali dirbti“
- 12 Organizacijos pavadinimas:**
ASOCIACIJA LGL (104)
- PROJEKTO AR GEROSIOS PRAKTIKOS PAVADINIMAS:
Projektas „Lesbiečių, biseksualių ir translyčių moterų teisės ir sveikata“
- 13 Organizacijos pavadinimas:**
NAUJŲJŲ RELIGIJŲ TYRIMŲ IR INFORMACIJOS CENTRAS (114)
- Gerosios tolerancijos ir nediskriminavimo religijos ar įsitikinimų pagrindu srities praktikos Lietuvoje
- PROJEKTO PAVADINIMAS: „Sąmoningas pasirinkimas“ (114)
- PROJEKTO PAVADINIMAS: Interneto svetainė www.religija.lt (118)
- PROJEKTO PAVADINIMAS: Seminarai tikybos ir etikos mokytojams bei valstybės ir savivaldybių institucijų darbuotojams (125)

ĮŽANGA

Nacionalinis lygybės ir įvairovės forumas (NLJF) – tai nacionalinis bendradarbiavimo tinklas, vienijantis nevyriausybinės organizacijas, atstovaujančias diskriminacijos atžvilgiu pažeidžiamas gyventojų grupes, siekiant bendrųjų tikslų kovoje prieš diskriminaciją lyties, negalios, seksualinės orientacijos, amžiaus, religijos ir įsitikinimų, rasės ar etninės kilmės pagrindu.

NLJF nariai veikia kartu tam, kad lygybė ir žmogaus teisių užtikrinimas Lietuvoje taptų realybe tiek valstybės politikoje, tiek praktikoje.

NLJF savo darbe bendradarbiauja su valstybinėmis institucijomis ir įstaigomis, kitomis nevyriausybėmis organizacijomis, privačiu sektoriumi, akademikais ir teisininkais.

Dalyvavimas forumo veikloje suteikia platesnes galimybes:

- prisidėti prie visuomenės švietimo ir informuotumo didinimo lygybės, įvairovės, antidiskriminacijos ir kitais žmogaus teisių gynimo klausimais;
- skatinti veiklas, nukreiptas į skirtingą patirtį turinčių asmenų ir gyventojų grupių tarpusavio supratimą, žmogaus teisių ir įvairovės pripažinimą visuomenėje;
- dalyvauti kuriant ir prižiūrint antidiskriminacinės politikos priemones, jų tobulinimo procesą.

2012 metais NLJF aktyviai dalyvavo įgyvendinant projektą „C.A.F.E.: Keisk požiūrį – siek lygybės“ pagal ES programą PROGRESS. Projekto veiklos vyko trijose darbo grupėse. Pirmoji grupė skirta didinti visuomenės informuotumą ir supratimą apie diskriminaciją ir lygias galimybes, antroji – spręsti romų vaikų švietimo problemas, trečioji – rinkti ir kaupti informaciją, atlikti tyrimus, gerinti NVO įgūdžius siekiant lygybės ir įvairovės.

Jūsų rankose – vienas iš projekto rezultatų. Pirmą kartą Lietuvoje pabandyta sukaupti gerųjų lygybės ir įvairovės integravimo pavyzdžių NVO sektoriuje rinkinį. Tikimės, kad jis bus naudingas tiek valstybės lygių galimybių politikos formuotojams, tiek ir nevyriausybinių organizacijų aktyvistams, dirbantiems su diskriminacijai jautriomis žmonių grupėmis. Mums svarbu, kad šie gerosios patirties pavyzdžiai skatintų plėtoti sąveikinį požiūrį į diskriminacijos prevenciją Lietuvoje. Toks integruotas, kompleksinis požiūris turėtų prisidėti prie efektyvios komunikacijos tarp skirtingų visuomenės grupių ir stiprios NVO partnerystės, siekiant bendrų tikslų lygybės ir įvairovės politikos įgyvendinimo srityje.

1

ORGANIZACIJOS PAVADINIMAS:

**LIETUVOS PENSININKŲ
SĄJUNGOS „BOČIAI“ VILNIAUS
MIESTO BENDRIJA**

**PROJEKTO AR GEROSIOS
PRAKTIKOS PAVADINIMAS:**

**„Kartų solidarumas, kuriant,
puoselėjant ir propaguojant
sveikos mitybos ir aktyvios
gyvensenos tradicijas“**

(1) A P R A Š Y M A S

Projektu siekiama formuoti sveiko gyvenimo įpročius įvairaus amžiaus žmonių grupėse, skatinant pensinio ir mokyklinio amžiaus kartų bendravimą.

Bendravimo tarp kartų skatinimo sveikatingumo srityje projektas buvo paruoštas atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004-06-14 nutarimą Nr. 737 „Dėl nacionalinės gyventojų senėjimo pasekmių įveikimo strategijos patvirtinimo“. Šio nutarimo 173.1.3, 173.3, 173.5.4 punktuose numatoma skatinti bendravimą tarp skirtingų kartų, ugdant visuomenės, ypač jaunimo suvokimą, jog vyresnio amžiaus žmonių indėlis visuomenei yra itin svarbus ir jų patirties panaudojimas, ypač sveikatos priežiūros ir jos stiprinimo klausimais, gali būti labai vertingas, nors jos pritaikymas visuomenėje išlieka viena aktualiausių šiuolaikinių problemų. Tikėtina, kad projekte numatytų priemonių įgyvendinimas prisidėtų prie šios problemos sprendimo.

Pasaulio sveikatos organizacijos duomenimis, tik 10 % žmogaus sveikatos lemia medicina, 40 % – paveldimumas ir aplinka, o net 50 % – gyvenimo būdas. Sveiko gyvenimo būdo pagrindą sudaro sveika mityba bei aktyvi gyvensena, todėl šiems sveikatos aspektams projekte skiriamas pirmasis dėmesys.

(2) TIKSLAI

Programa siekiama įgyvendinti šiuos pateiktus tikslus:

1. Propaguoti sveiką mitybą ir pabrėžti jos naudą Vilniaus „Bočių“ bendrijoje.
2. Skatinti ir ugdyti moksleivių sveikos mitybos įpročius.
3. Sveikos mitybos pagrindų, kaip viena iš daugelio jaunimą ir pagyvenusius asmenis jungiančių temų, skatinti solidarumą tarp kartų.
4. Propaguoti jaunimo ir pagyvenusių žmonių aktyvų bendravimą, puoselėjant fizinę sveikatą.
5. Periodiškai skaityti paskaitas pagyvenusiems žmonėms ir moksleiviams apie racionalios mitybos svarbą žmogaus sveikatai, apie mitybos ypatumus sergant tam tikromis ligomis ir siekiant jų išvengti.
6. Organizuoti bendrus moksleivių ir pagyvenusių žmonių sporto užsiėmimus ir varžybas.

(3) TIKSLINĖS GRUPĖS / NAUDOS GAVĖJAI

- Šv. Kristoforo gimnazijos 15–18 metų moksleiviai;
- Lietuvos pensininkų sąjungos „Bočiai“ Vilniaus miesto bendrijos 50 metų ir vyresni nariai. Programoje tiesiogiai dalyvavo apie 700 Vilniaus miesto gyventojų (200 Šv. Kristoforo gimnazijos moksleivių ir pedagogų bei daugiau kaip 500 bendrijos „Bočiai“ narių).

(4) MOTYVACIJA

Programos „Kartų solidarumas, kuriant, puoselėjant ir propaguojant sveikos mitybos ir aktyvios gyvenamosios tradicijas“ aktualumas ir vykdymo tikslingumas remiasi išaugusios emigracijos nulemta, su seneliais ir kitais giminaičiais gyvenančių mokyklinio amžiaus vaikų skaičiaus augimo, problema. Tokie vaikai dažniausiai maitinasi viešojo maitinimo įstaigose arba perka pusgaminius bei vadinamąjį „greitą maistą“. Visuomenė nutolsta nuo

sveikos mitybos tradicijų, įgyja naujų, žalingų organizmui mitybos įpročių ir stokoja žinių apie sveiką gyvenimo būdą ir mitybą. Dėl šios priežasties vaikai dažnai maitinami ne tokiu maistu, kuris reikalingas sparčiai fiziškai ir psichiškai besivystančiam ir aktyviam organizmui, o tenkinamasi greičiau ir paprasčiau pagaminamu, populiareniu ar tiesiog skanesniu, dirbtiniais skonio stiprikliais praturtintu, tačiau nevertingu maistu. Šios programos metu, pasitelkiant vyresnio amžiaus žmonių patirtį ir įtaką, bus bandoma mokyklinio amžiaus vaikus įtikinti atsisakyti visuomenės sveikatai žalingos, nevertingos ir nepilnavertės mitybos bei įskiepyti sveikos mitybos įpročius.

Taip pat programos įgyvendinimo tikslai nukreipti ir į susvetimėjimo tarp jaunosios ir vyresniosios kartos problemas sprendimą. Kadangi programos vykdymas siejamas su tiesioginiu pagyvenusių žmonių ir moksleivių bendravimu lankant bendras paskaitas bei fizinės kultūros užsiėmimus, tikimasi, jog tarp šių amžiaus grupių atsiras artimesnis ryšys, padedantis megztis supratingesniam ir nuoširdesniam dialogui, kurio metu pagyvenę žmonės nagrinėjamus reiškinius padėtų vertinti išminties, patirties ir tęstinumo aspektu, o moksleiviai dalintųsi įgytomis naujomis žiniomis bei savo lūkesčiais.

(5) IŠTEKLIAI

Programos vykdymui Vilniaus miesto savivaldybė skyrė 7000 litų, apie 2000 litų sąnaudų padengė Vilniaus „Bočių“ bendrija bei Šv.Kristoforo gimnazija.

Programa buvo vykdoma Vilniaus „Bočių“ bendrijos, Šv.Kristoforo gimnazijos bei Vilniaus miesto savivaldybės patalpose. Savivaldybė suteikė patalpas ir aktyviai dalyvavo programoje, ypač ruošiant baigiamąją programos konferenciją.

(6) PROJEKTO REZULTATAI / PASEKMĖS

1. Pasirašant tarpusavio bendradarbiavimo sutartį užmegzti kontaktai tarp Vilniaus miesto „Bočių“ bendrijos ir Šv.Kristoforo gimnazijos.
2. Surengti du seminarai sveikatingumo klausimais – Šv. Kris-

toforo gimnazijoje ir Vilniaus miesto savivaldybėje, kuriuose iš viso dalyvavo 172 žmonės (82 – iš Šv. Kristoforo gimnazijos ir 90 – iš Vilniaus „Bočių“ bendrijos). Seminaruose pranešimus skaitė žymūs sveikatos specialistai, tokie kaip Vilniaus miesto Sveikatos komiteto pirmininkė Vitalija Kliukienė, Vilniaus universiteto profesorius Rimantas Stukas, Narkotikų kontrolės departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės atstovas Rimantas Šagždavičius ir kiti sveikatos apsaugos sistemoje dirbantys asmenys.

3. Vyko bendros jaunimo bei pagyvenusių žmonių badmintono treniruotės ir varžybos, kuriose dalyvavo daugiau kaip 30 žaidėjų iš abiejų organizacijų.

4. Apie projekto eigą abiejų organizacijų nariai nuolat buvo informuojami rengiamuose vadovaujančių bendrijos narių ir gimnazijos darbuotojų posėdžiuose bei gimnazijos internetinėje svetainėje.

5. Sukurtos sąlygos tolimesniam bendradarbiavimui tarp skirtingų amžiaus asmenų grupių Vilniaus „Bočių“ bendrijoje ir Šv. Kristoforo gimnazijoje.

Paskaitose sveikatingumo klausimais aktyviai dalyvavo ne tik „Bočių“ bendrijos nariai ir moksleiviai, bet ir Šv. Kristoforo gimnazijos pedagogai, pavyzdžiui, baigiamajame projekto seminare, kuris vyko Vilniaus miesto savivaldybėje 2010 metų gruodžio 27 dieną, pranešimą tema „Moksleivių sveikatingumo problemos ir jų sprendimo būdai“ skaitė šios gimnazijos direktorė Aldona Grušnienė.

Projekto tikslas buvo bendravimo tarp kartų skatinimas. Bendravimo tarp kartų aspektas Vilniaus „Bočių“ bendrijoje projektiniame lygmenyje buvo panaudotas pirmą kartą, nors atskiri panašios veiklos epizodai pasitaikydavo ir ankstesniuose veiklos etapuose. Lietuvoje, kaip ir visoje Europos Sąjungoje, dėl visuotinio visuomenės senėjimo išaugus šios veiklos krypties aktualumui, minėti klausimai bendrijos narių gyvenime užėmė svarbią vietą tarp kitų veiklų – sveikatingumo stiprinimo, meno saviveiklos priemonių vystymo, kompiuterinio raštingumo ugdymo ir turiningo laisvalaikio organizavimo. Projekte numatytų paskaitų metu, dalyvaujant moksleiviams ir vyresnio amžiaus žmonėms, buvo analizuojami jaunimo ir pensinio amžiaus asmenų mitybos ypatumai, ypač atkreipiant dėmesį į „greito maisto“ vartojimo galimas grėsmes sveikatai. Prie teigiamų projekto veiklos pasekmių

būtų galima priskirti gimnazijos valgyklos lankytojų skaičiaus didėjimą bei, po išklausytų seminarų, vyresnio amžiaus žmonių atidesnį dėmesį ruošiamam ir vartojamam maistui. Vykdam projektą užsimezgė glaudus ryšys tarp Vilniaus „Bočių“ bendrijos vadovybės ir gimnazijos administracijos. Buvo nutarta su Šv. Kristoforo gimnazija tęsti bendravimą sveikatingumo stiprinimo klausimais – t. y. siekti sveikatingumo projekto tęstinumo, sudaryti bendradarbiavimo sutartis vystant badmintono sportą ir suteikti „Bočių“ bendrijos meno kolektyvams galimybę repeticijų tikslais naudotis gimnazijos patalpomis.

Tiek gimnazijos personalo, tiek bendrijos „Bočiai“ narių nuomone, projektas buvo naudingas abejoms projekte dalyvavusioms pusėms. Buvo užmegztas ryšys tarp pensinio amžiaus asmenų ir besimokančio jaunimo bei pedagogų ir įgyta bei pasidalinta žiniomis sveikatingumo stiprinimo klausimais. Be to, fizinių pratimų užsiėmimų metu buvo stiprinama juose dalyvavusių asmenų sveikata.

Be abipusio noro tęsti pradėtas veiklas, projekto veiklų naudingumą ryšių tarp kartų stiprinimui iliustruoja ir organizacijų sudaryti ir kiti susitarimai, t. y. susitarimas dėl gimnazijos sporto salės naudojimo „Bočių“ bendrijos meno saviveiklos kolektyvų repeticijoms.

Vykdam projektą buvo sudarytos prielaidos didžiausio žmogaus turto – sveikatos – išsaugojimui.

Gimnazijos jaunimas įgijo ne tik vertingų žinių stiprinant sveikatą taisyklingos mitybos ir fizinio aktyvumo priemonių pagalba, bet ir susipažino su pagrindinėmis grėsmėmis augančiam organizmui – asmeninės higienos normų nesilaikymu bei psichotropinių medžiagų naudojimui. Taip pat gavo praktiškų patarimų, kaip vyresnio amžiaus asmenys – visų pirma, giminės bei artimieji – gali jiems padėti sveikai maitintis bei išvengti kitų žalingų sveikatai įpročių.

Vyresnio amžiaus atstovai, kurių skaičius auga tiek Lietuvos Respublikoje, tiek kitose Europos ir pasaulio šalyse, susipažino ir turėjo galimybę praktiškai išbandyti fizinio aktyvumo priemones kartu su jaunesnės kartos atstovais ir, bendraujant su jaunimu, pasidalinti žiniomis ir patirtimi sveikatingumo klausimais bei iš jaunimo sulaukti naudingų konsultacijų informacinių technologijų, užsienio kalbų, mokslo ir technikos pasiekimų, taip pat sveikatingumo klausimais.

(7) STIPRYBĖS / SĖKMĖS RODIKLIAI

Projekto vykdymo metu buvo užmegzti kontaktai su Šv. Kristoforo gimnazija bei, įtvirtinant šių ryšių tęstinumą, pasirašytos bendradarbiavimo sutartys su gimnazijos administracija.

Šv. Kristoforo gimnazijoje buvo ne tik sukurta bazė badmintono sportui vystyti, bet ir padėti pagrindai šios sporto šakos populiarinimui jaunimo tarpe, taip pat buvo sudaryta galimybė vienu metu keturiose badmintono aikštelėse žaisti įvairaus amžiaus ir pajėgumo sportininkams. Bendradarbiavimą su gimnazija kultivuojant šią sporto šaką sėkmingai tęsia Vilniaus miesto sporto klubas „Badminton Virus“, kuris savo gretose šios sporto šakos įgūdžių moko ne tik savo suaugusių klubo narių vaikus, bet ir gimnazijos moksleivius.

„Bočių“ bendrijos badmintono žaidėjai, pratęsdami bendravimo su jaunąja karta tradicijas, taip pat veda pratybas jaunesnės kartos atstovams. Praėjusių metų pabaigoje, gruodžio 28 dieną, jie surengė Naujametinį badmintono dvejetų žaidimo turnyrą su bendraamžiais ir jaunimo kartos atstovais iš Vilniaus miesto badmintono klubo. Turnyre iš viso dalyvavo 16 žaidėjų.

(8) SILPNYBĖS / APRIBOJIMAI

Šv. Kristoforo gimnazija, kaip ir Vilniaus „Bočių“ bendrija, vykdo daug įvairių, tęstinę formą turinčių renginių, todėl naujo pobūdžio veiklos (bendravimo tarp kartų) įvedimas į abiejų organizacijų veiklas sukėlė papildomų organizacinių ir materialinių sunkumų.

Dalyvavimas seminaruose tiek Šv. Kristoforo gimnazijoje, tiek Vilniaus miesto savivaldybėje buvo vykdomas mokymo proceso metu, todėl ne visi juose dalyvauti norintys moksleiviai bei mokytojai galėjo dalyvauti vykdomose priemonėse.

Patalpų sportiniams renginiams stoka. Gimnazija savo sporto salę naudoja mokymo procesui vykdyti bei tradicinių šalies sporto šakų (krepsinio, tinklinio) renginiams bei treniruotėms. „Bočių“ bendrijos siūlomoms sporto šakoms – badmintonui, stalo tenisui, šaškėms ir šachmatams – dėl didelės kitų sporto šakų konkurencijos buvo skiriamas ribotas dėmesys.

(9)

**PASIŪLYMAI GERAJAI PRAKTIKAI
TOBULINTI**

Galimi bendravimo tarp kartų tobulinimo veiksmai:

1. Toliau stiprinami užmegzti ryšiai su Šv. Kristoforo gimnazija.
2. Panaudojus įgytą patirtį, plečiami ryšiai su kitomis miesto mokyklinio jaunimo organizacijomis, šiam tikslui labiau panaudojant geranorišką Vilniaus miesto funkcinių tarnybų pagalbą.

2

ORGANIZACIJOS PAVADINIMAS: LIETUVOS JAUNIMO ORGANIZACIJŲ TARYBA

PROJEKTO AR GEROSIOS
PRAKTIKOS PAVADINIMAS:
„Jaunimo dienos 2012“

(1) A P R A Š Y M A S

Nuo 1999 metų Tarptautinė jaunimo diena yra švenčiama rugpjūčio 12 dieną, laikantis Jungtinių Tautų Ministrų konferencijos rekomendacijos. Iššūkiui jaunam žmogui ir dalyvavimo visuomeniniame gyvenime skatinimas paprastai yra pagrindinės temos švenčiant šią dieną ir organizuojant susijusias veiklas.

Šiandien jauni žmonės, nepaisant jų išsilavinimo, patirties, daugiakalbystės, yra viena iš labiausiai diskriminuojamų grupių. Tai ypač pastebima užimtumo srityje, taip pat tokiose srityse, kaip šeima ir savarankiško gyvenimo kūrimas. Be to, egzistuoja didelis nesolidarumas tarp kartų: vyresni žmonės dažnai galvoja, kad jauni žmonės yra pasyvūs ir neįsitraukia į visuomenės problemų sprendimą plačiu mastu.

Lietuvos jaunimo organizacijų tarybai minint Tarptautinę jaunimo dieną ir šiai progai organizuotą „Jaunimo dieną 2012“ metu daugiausiai dėmesio buvo skirta skirtingo amžiaus grupių įtraukimui į diskusijas apie problemas, su kuriomis šiandien susiduria jauni žmonės. Taip pat buvo demonstruojami jaunimo organizacijų ir jaunų žmonių gerosios praktikos metodai ir dalyvavimo pavyzdžiai. Visi jaunimo dienų renginiai buvo paremti plačiu visuomenės įtraukimu, inovatyviais ir patraukliais metodais stebėtojus paverčiant aktyviais dalyviais. Veiklomis buvo siekiama atkreipti dėmesį į pavojingą situaciją, kurioje yra jauni žmonės, ypač į diskriminacijos dėl amžiaus apsektus, taip atkreipiant dėmesį ir į jaunimo įvairovę bei veiklas.

Vietos numatytoms veikloms buvo parinktos atsižvelgiant į tai, kad dauguma jaunų ir vyresnio amžiaus žmonių rugpjūtį keliauja į pajūrį. Labai svarbu pritraukti plačią auditoriją ir pasiekti pasyvesnius jaunos žmones, skatinant juos išreikšti ir akcentuoti problemas bei nuomones.

(2) TIKSLAI

Vienas iš svarbiausių projekto tikslų buvo paminėti Tarptautinę jaunimo dieną, kuri švenčiama rugpjūčio 12 d. Būtent dėl šios priežasties „Jaunimo dienų 2012“ renginiai ir buvo organizuojami rugpjūčio 10–13 dienomis.

Kitas tikslas atsispindi paties projekto aprašyme – tai siekis atkreipti įvairių visuomenės grupių dėmesį į įvairovę ir įvairias diskriminacijos formas, o ypač amžiaus pagrindu. Šis siekis matomas ir vertinant „Jaunimo dienų 2012“ veiklas. Tai filmų vakarai, kuriuose buvo rodomi filmai apie neįgaliųjų diskriminaciją, patyčias mokyklose ar skirtingų kartų dialogą. Vieno iš filmų vakarų metu buvo pristatyti jaunųjų kūrėjų filmai, taip atkreipiant dėmesį į tai, kad jauni žmonės tai pat gali reikštis ir realizuoti save. Organizuota paskaita apie darbo paiešką, dažniausiai daromas klaidas ir kaip jų išvengti, kurios metu atkreiptas dėmesys į jaunų žmonių pasitikėjimo savimi stoką. Šiose veiklose dalyvavo įvairių amžiaus grupių žmonės.

Dar vienas iš tikslų – pakviesti jaunos žmones įsitraukti į savanorišką, neatlygintą veiklą, domėtis tuo, kas vyksta šalia. Šiam tikslui pasiekti organizuota kraujo donorystės akcija, fotografijų paroda „Jauni ir aktyvūs“, aitvarų gaminimo dirbtuvės, sesija „Padėk kitiems – padėsi sau. Savanoriauk!“. Šių priemonių dėka jauni žmonės buvo supažindinti su savanoriška veikla ir netgi turėjo galimybę iškart į ją įsitraukti.

(3) TIKSLINĖS GRUPĖS / NAUDOS GAVĖJAI

„Jaunimo dienos 2012“ buvo orientuotos į jaunos žmones, tačiau skirtos visiems Palangos miesto gyventojams ir svečiams. Todėl į absoliučią daugumą veiklų buvo kviečiami įvairaus amžiaus žmonės. Tai buvo daroma dėl vieno iš pagrindinių projekto siekių – atkreipti įvairių visuomenės grupių dėmesį į jaunimo įvairovę ir iš to neretai kylančią diskriminaciją.

Todėl būtų galima išskirti dvi tikslines grupes, sutartinai pavadinant „pirminę“ ir „antrinę“. Pirminė grupė – jauni, nebūtinai aktyvūs, atostogauti į Palangą atvykę žmonės, kurie šalia atostogų pramogų galėtų lengvai įsitraukti į projekto siūlomas veiklas ir per šias veiklas įgauti naujų žinių, diskutuotų rūpimais klausimais ar iškeltų problemas. Antrinė grupė – vyresnio amžiaus žmonės, kurie galėtų iš arti susipažinti su jaunimo veikla, patys gyvai įsitikinti, kad jauni žmonės geba organizuoti, dalyvauti ir būti lygiaverčiais partneriais įvairiose veiklose.

Tikslaus atskyrimo tarp pirminės ir antrinės grupių nebuvo, nes projekto metu pasitaikė ir pasyviai veiklas stebinčių jaunų žmonių ir aktyviai įsitraukusių vyresnio amžiaus žmonių. Tačiau projekto komunikacija organizuota būtent minėtoms auditorijoms.

(4) M O T Y V A C I J A

Diskriminacija dėl amžiaus – aktuali tema visose Europos Sąjungos šalyse, nepaisant to, ar jose yra antidiskriminacijos įstatymai ar ne. Tai opi problema, reikalaujanti sukurti ne tik adekvačią teisinę bazę, bet ir keisti daugumos požiūrį į tam tikrus su tuo susijusius klausimus.

Ši diskriminacijos forma skiriasi nuo kitų, ypatingai kalbant apie platų jos subjektų ratą, priežastis ir pasekmes. Kiekvienas asmuo gali patirti diskriminaciją dėl savo amžiaus kiekviename savo gyvenimo tarpsnyje.

Kalbant apie diskriminaciją dėl amžiaus dažniausiai išskiriamos dvi pažeidžiamos amžiaus grupės – jauni bei pagyvenę ar jau pensinio amžiaus asmenys. Antrinė Lietuvoje atliktų tyrimų analizė leidžia teigti, jog absoliuti dauguma šalies gyventojų pripažįsta žemą vyresnio amžiaus asmenų statusą darbo rinkoje: jie vieningai pritaria, jog vyresnis amžius (50 metų ir daugiau) darbo rinkoje yra reikšmingas rizikos veiksnys. Tuo tarpu jaunas amžius (iki 25 metų), kaip įsijungimo į darbo rinką ir karjeros siekimo veiksnys, vertinamas prieštarai, jame įžvelgiama ir pranašumų, ir trūkumų (Mikulionienė, 2008 m.). Tai patvirtina ir Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos 2005–2010 metų veiklos ataskaitose, kuriose matyti, kad skundai dėl diskriminavimo amžiaus pagrindu yra labiausiai paplitę tarp kitų skundų. 2005 m. skundai dėl diskriminacijos dėl amžiaus sudarė 22 proc. visų skundų, t. y. tik vienu procentu mažiau nei skundų dėl diskriminacijos lyties pagrindu. Vėliau šis

procentas pradėjo mažėti: 2006 m. skundai dėl diskriminacijos dėl amžiaus sudarė 19 proc., 2007 m. – 10 proc., o 2008 m. – tik 7 proc. visų skundų.

Vis dėlto 2009 m. skundų dėl diskriminacijos dėl amžiaus skaičius vėl išaugo. Ataskaitoje teigiama, kad „tikėtina, jog tokį padidėjimą lėmė krizės padariniai: didėjant nedarbui daugėjo dėl amžiaus diskriminuojamų darbuotojų“ (LGKT ataskaita, 2009:9).

Žvelgdama į statistiką ir matydama didelį poreikį, Lietuvos jaunimo organizacijų taryba, kaip didžiausia nevyriausybinė jaunimo organizacija vienijanti struktūra, šiuo projektu siekė atkreipti įvairių visuomenės grupių dėmesį į minimą situaciją ir iš to kylančias problemas. Buvimas didžiausia jaunimą vienijanti organizacija taip pat įpareigoja domėtis bei nuolat sekti diskriminacijos, ypač amžiaus pagrindu, tendencijas. O tuo pačiu ir drąsiai apie tai kalbėti, skatinti į dialogą įsitraukti pasyvesnes visuomenės dalis. Taigi tai buvo antroji priežastis paskatinusi įgyvendinti projektą.

(5) IŠTEKLIAI

Projektui „Jaunimo dienos 2012“ įgyvendinti buvo reikalingi įvairių rūšių ištekliai. Vertinant žmogiškuosius išteklius, svarbu atkreipti dėmesį, kad dėl veiklų gausos ir įvairumo buvo reikalingas nemažas kiekis žmonių su įvairiomis kompetencijomis. Todėl vienas iš pagrindinių veiksmų, lėmusių sėkmingą projekto įgyvendinimą, buvo savanorių įtraukimas iš Lietuvos jaunimo organizacijų tarybos narių organizacijų. Savanoriai atliko įvairaus pobūdžio užduotis – nuo informacinių skrajučių dalinimo mieste iki pagalbos rengiant vietas filmų peržiūroms.

Vertinant žmogiškuosius išteklius per reikalingų kompetencijų prizmę, labai svarbu buvo komandos sudėtyje turėti viso projekto koordinatorių – dienų vadovą, kuris rūpinosi darbų paskirstymu, derybomis su partneriais ir rėmėjais, komunikacijos vadovą, kuris rūpinosi renginio informacine sklaida, konferencijos spaudai organizavimu, dizainerį – maketuotoją, kuris užtikrino dalomosios, reklaminės medžiagos paruošimą.

Žvelgiant į projekto finansinius išteklius, pagrindinis finansų šaltinis buvo projekto „C.A.F.E.: Keisk požiūrį – siek lygybės“ lėšos. Tačiau svarbu atkreipti dėmesį ir į tai, kad nemažai paramos gauta ne finansine išraiška, t. y. bartiniais mainais. Tarp tokių verta paminėti Palangos miesto kultūrinę erdvę „I Love Palanga“, Palangos vasaros skaityklą. Šios erdvės buvo suteiktos pro-

jekto veikloms nemokamai už projekto rėmėjų statusą. Kitaip tariant, svarbu tiek piniginės lėšos, tiek ir barterinis rėmimas, ypač toks, kuris nereikalauja papildomų išlaidų iš rėmėjų pusės.

(6) P R O J E K T O R E Z U L T A T A I / P A S E K M Ė S

Vertinant kiekybinius projekto rezultatus, reikėtų atkreipti dėmesį į projekto veiklas. „Jaunimo dienų 2012“ metu buvo surengtos:

- spaudos konferencija, kurioje buvo pristatytos „Jaunimo dienos 2012“ ir jų metu vyksiančios veiklos, diskutuota apie diskriminacijos problemas, apdovanoti Palangos miestui labiausiai nusipelnę jauni žmonės;
- filmų vakarai, kuriuose buvo rodomi ir aptariami filmai diskriminacijos tematika;
- fotografijų paroda „Jauni ir veržlūs“, kurioje eksponuotos nuotraukos iš įvairių jaunimo organizuotų veiklų įvairiose Lietuvos vietovėse ir jaunų menininkų darbai;
- sesijos savanorystės ir jaunų žmonių darbo paieškos tematikomis;
- kraujo donorystės akcija ir jaunųjų muzikantų koncertas, kuriuo visi praeiviai kvieisti nelikti abejingais šalia esantiems;
- aitvarų gaminimo dirbtuvės, kurių metu visi dalyvaujantys galėjo pasigaminti po aitvarą, kaip išsilaisvinimo iš stereotipų simbolį.

Kalbant apie kokybinius rezultatus, reikia atkreipti dėmesį į tai, kad siūlomos veiklos buvo ganėtinai skirtingos, tačiau vienijamos bendros temos. Dėl to ir dalyvių kiekvienoje iš veiklų įsitraukimo intensyvumas skiriasi. Visgi pagal turimas galimybes, veiklose dalyvavo gana daug žmonių, kurie skirtingų formatų dėka galėjo rasti artimiausią būdą apmąstyti diskriminacijos dėl amžiaus ir kitais pagrindais problemas, savo asmeninį indėlį jas sprendžiant. Verta paminėti ir tai, kad veiklose dalyvavo ne tik jauni, tačiau ir vyresnio amžiaus žmonės.

Būtent šios priežastys leidžia teigti, kad projektas buvo sėkmingas ir auditorija buvo pasiekta. „Jaunimo dienos 2012“ gerąja praktika laikytina ir dėl to,

kad Palangos gyventojams ir miesto svečiams buvo pasiūlytos įvairios, savo formatu skirtingos veiklos, tad dėl to kiekvienas panoręs įsitraukti galėjo tai padaryti sau priimtinausiu būdu.

(7) S T I P R Y B Ė S / S Ė K M Ė S R O D I K L I A I

Vienas iš sėkmės rodiklių yra projekto paminėjimai regioninėje žiniasklaidoje. Žiniasklaidos aktyvumas, turint galvoje jos tankį projekto vykdymo regione, buvo ganėtinai didelis. Spaudos konferencijoje dalyvavo ir viena iš nacionalinių televizijų.

Kitas sėkmės rodiklis gali būti įvardijamas kaip „įsitraukimas“. Kaip jau minėta anksčiau, dėl skirtingo veiklų formato įsitraukė įvairių amžiaus grupių žmonės. Nereikėtų pamiršti ir projekto vykdymui pasirinkto miesto. Turint galvoje, kad rugpjūčio mėnesį daug žmonių, taip pat ir jaunimo, išvyksta atostogauti į pajūrį, kasmetinių, tradicinių pramogų alternatyva ir buvo „Jaunimo dienos 2012“. Kadangi ypač miesto svečiai tokiu metu yra palankiau nusiteikę įvairių akcijų ir pramogų atžvilgiu, juos lengviau įtraukti į įvairias veiklas.

(8) S I L P N Y B Ė S / A P R I B O J I M A I

Vienas iš pagrindinių apribojimų įgyvendinant projektą, tuo pačiu buvęs ir naudingas, tai praeivių, miesto svečių įvairovė. Nors viena vertus į projekto veiklas įsitraukė daug iš įvairių regionų ir skirtingo amžiaus žmonių, tačiau vis dėlto neretu atveju įsitraukti sutrukdydavo netgi kalbos barjeras (turima omenyje poilsiautojus iš kitų šalių) ar tiesiog praeivių abejingumas.

Taip pat silpnybė būtų galima įvardinti ir tai, kad projekto veiklos buvo pagrįstos įsitraukimu „čia ir dabar“, t. y. nebuvo vykdomos išankstinės registracijos, vietų ribojimai ar panašiai, kas galbūt būtų padėję įtraukti daugiau žmonių ar tiksliau planuoti būsimų veiklų sėkmę/nesėkmę ir imtis prevencinių priemonių.

Dar vienas iššūkis buvo suvaldyti organizatorių komandą ir užtikrinti, kad visos veiklos būtų įvykdytos tinkamai ir taip, kaip suplanuota. Iššūkis atsirado dėl to, kad „Jaunimo dienų 2012“ vykdytojų komanda, ypač savanoriai iš skirtingų organizacijų, nebuvo iš anksto pažįstami, tad buvo rizika atsirasti tarpusavio nesutarimams, kurie būtų turėję įtakos ir darbo efektyvumui.

(9) PASIŪLYMAI GERAJAI PRAKTIKAI TOBULINTI

Tobulintinos sritys daugiausiai susijusios su projekto veiklų organizavimu ir kokybės užtikrinimu. Vienas iš pasiūlymų galėtų būti dar pasiruošimo etape bent kartą susitikti visai organizatorių komandai, iš anksto aptarti galimus kritinius projekto valdymo taškus, numatyti galimas grėsmes.

Taip pat vertėtų atkreipti daugiau dėmesio į projekto auditorijos psichografinius parametrus. Konkrečiu atveju auditorijos įvairovė buvo itin didelė, todėl reikėtų atidesnio jos išskaidymo apgalvojant kaip būtų galima įtraukti kuo įvairesnius žmones (pavyzdžiui, informaciją lankstinuke pateikti ir anglų arba rusų kalba).

3

ORGANIZACIJOS PAVADINIMAS: LIETUVOS NEĮGALIŲJŲ FORUMAS

PROJEKTO AR GEROSIOS
PRAKTIKOS PAVADINIMAS:

„Naujų neįgaliųjų įdarbinimo
iniciatyvų skatinimas valstybinėse
institucijose ir savivaldybėse“

(1) A P R A Š Y M A S

Paprojektis „Naujų neįgaliųjų įdarbinimo iniciatyvų skatinimas valstybinėse institucijose ir savivaldybėse“ skirtas skatinti neįgaliųjų integraciją į darbo rinką, taikant naują efektyvesnę įdarbinimo metodiką.

Įvairūs tyrimai parodė, kad 2009–2010 m., kai buvo rengiamas ir įgyvendinamas paprojektis, Lietuvoje taikytas neįgaliųjų profesinės reabilitacijos organizavimo ir įdarbinimo modelis buvo neefektyvus. Nors valstybė skyrė dideles lėšas neįgaliųjų profesinės reabilitacijos programoms, tačiau jos nepadėjo įsidarbinti. Neįgaliesiems itin trūko motyvacijos dirbti, jie mieliau rinkosi išmokas, kurių dydis panašus į minimalų atlyginimą, nei darbą. Prasi-dėjus ekonominiam sunkmečiui šios problemos tapo dar opesnės: neįgaliųjų įsidarbinimas smuktelėjo, atitinkamai išaugo finansinė našta valstybei.

Lietuvos neįgaliųjų forumui teko dviguba užduotis: 1) įtikinti potencialius darbdavius, kad neįgalieji moka, gali ir sugeba dirbti; 2) įtikinti neįgaliųjų įdarbinimu besirūpinančias valstybės institucijas keisti nusistovėjusią neįgaliųjų profesinės reabilitacijos organizavimo ir įdarbinimo tvarką.

Įgyvendinant paprojektį pasirinkta viena iš potencialių darbdavių grupių – Lietuvos Respublikos (LR) savivaldybių institucijos. Jos dalyvauja organizuo-jant viešuosius darbus, įgyvendinant vietos užimtumo skatinimo projektus. Buvo numatyta, kad nuo 2011-ųjų metų savivaldybės perims dalį LR Sociali-

nės apsaugos ir darbo ministerijos funkcijų ir teiks neįgaliesiems reabilitacijos paslaugas. Dėl šios priežasties išaugs žmogiškųjų išteklių poreikis, kurį galės patenkinti neįgalieji. Planuota, kad vėliau LR savivaldybės taps pavyzdžiu kitoms valstybinėms institucijoms, privačioms įmonėms ir nevyriausybiniams organizacijoms.

Atlikęs neįgaliųjų įdarbinimo apžvalginę analizę, Lietuvos neįgaliųjų forumas pastebėjo didelę Norvegijos pažangą ir nusprendė perimti jos sukauptą gerąją patirtį. Anksčiau Lietuvoje nebuvo įgyvendintas nei vienas panašaus pobūdžio projektas, todėl daugelis nebuvo girdėję apie norvegišką neįgaliųjų įdarbinimo metodiką. Lietuvos neįgaliųjų forumas projekto partneriu pasirinko Norvegijos nevyriausybinių organizacijų „Mangfold i Arbeidslivet“ (liet. „Įvairovė darbe“), kuri turi ilgametę patirtį įgyvendinant projektus įvairovei darbo rinkoje užtikrinti.

Paprojektį sudarė trys pagrindiniai etapai:

1. Mokymai, skirti įsisavinti Norvegijos patirtį neįgaliųjų profesinės reabilitacijos ir įdarbinimo srityje. 15 neįgaliųjų organizacijų atstovų dalyvavo trijų dienų mokymuose Norvegijoje. Jų metu susipažino su šalies socialine politika, profesinės reabilitacijos organizavimo, užimtumo programų įgyvendinimo, darbo vietų kūrimo specifika, taip pat lankėsi neįgaliuosius sėkmingai įdarbinusiose įmonėse. Palyginti su Lietuva, Norvegijoje neįgaliesiems sunkiau gauti valstybės išmoką, nes atkakliai siekiama, kad jie dalyvautų darbo rinkoje. Norvegijoje visiems neįgaliesiems privaloma profesinė ar darbinė reabilitacija ir tik tuo atveju, jei pasirodo, kad neįgalusis tikrai negali dirbti, jam skiriama išmoka. Lietuvoje neįgalusis pats gali pasirinkti dalyvauti profesinės reabilitacijos programose ar gauti nedarbingumo išmoką.

Pirmųjų mokymų metu gautoms žinioms įtvirtinti ir naujoms įgyti neįgaliųjų atstovai dalyvavo dar vienuose mokymuose Lietuvoje. Juos taip pat vedė ekspertai iš Norvegijos. Mokymuose buvo derinami teoriniai ir praktiniai užsiėmimai, pateiktos rekomendacijos, kaip sukauptą informaciją perduoti savivaldybių ir kitų valstybės institucijų atstovams.

2. Seminarai 50-yje LR savivaldybių. Susitikimai skirti pristatyti neįgaliųjų gebėjimus dirbti, aptarti jų įdarbinimo teigiamus aspektus, pristatyti Norvegijoje taikomą neįgaliųjų profesinės reabilitacijos bei įdarbinimo metodiką ir jos privalumus. Seminarus vedė mokymuose dalyvavę neįgaliųjų organizacijų atstovai. Kiekviename seminare vidutiniškai dalyvavo 10–15

savivaldybių, teritorinių Darbo biržos skyrių, vietos neįgaliųjų organizacijų atstovų. Paaiškėjo, kad kai kuriose savivaldybėse itin trūko bendradarbiavimo tarp vietos valdžios ir neįgaliųjų atstovų, todėl šie susitikimai padėjo užmegzti dialogą tarp jų. Seminarų metu siekta kuo neformalesnio, atviresnio bendravimo – buvo organizuojami interaktyvūs žaidimai, daug laiko skirta diskusijoms.

3. Baigiamoji konferencija, skirta pristatyti Norvegijos neįgaliųjų įdarbinimo modelį ir galimą jo adaptavimą Lietuvoje. Dviejų dienų konferencijoje dalyvavo daugiau nei 100 dalyvių – politikų, Darbo biržos, aukštųjų mokyklų, LR savivaldybių ir kitų valstybės institucijų atstovų. Konferencijoje lektorių pranešimai derinti su diskusijomis ir darbu grupėse. Dirbdami grupėse renginio dalyviai kūrė naują neįgaliųjų įdarbinimo modelį. Aptarus kiekvieną siūlymą ir įvertinus jo privalumus ir galimus trūkumus, suformuotas naujas rekomendacinis neįgaliųjų įdarbinimo skatinimo modelis.

Įgyvendinant paprojektą daug dėmesio skirta informacijos sklaidai. Susitikimų savivaldybėse ir baigiamosios konferencijos dalyviams parengtas specialus informacinis bukletas, kuriame trumpai ir aiškiai pristatyta neįgaliųjų įsidarbinimo problematika. Taip pat suorganizuota didelio žiniasklaidos susidomėjimo sulaukusi spaudos konferencija, nuolat rengti ir Lietuvos neįgaliųjų forumo bei jos narių tinklalapiuose publikuoti informaciniai straipsniai.

Paprojekčio trukmė – 1 metai. Jį įgyvendinant vystytas bendradarbiavimas dviem kryptimis: regioniniu (tarp neįgaliuosius atstovaujančių organizacijų ir vietos valdžios institucijų) bei tarptautiniu (tarp Norvegijos ir Lietuvos organizacijų).

(2) TIKSLAI

1. Įsisavinti Norvegijos gerąją patirtį neįgaliųjų profesinės reabilitacijos organizavimo ir įdarbinimo srityse.
2. Sukurti neįgaliųjų įdarbinimo skatinimo modelį, remiantis Norvegijos pavyzdžiu.
3. Užmegzti tiesioginį bendradarbiavimą tarp neįgaliųjų organizacijų ir LR savivaldybių darbuotojų (kaip potencialių darbdavių).
4. Didinti visuomenės informuotumą apie neįgaliųjų įdarbinimo problemas ir galimas priemones joms spręsti.

(3) TIKSLINĖS GRUPĖS / NAUDOS GAVĖJAI

Projekto veiklos orientuotos į keletą tikslinių grupių:

1. Neįgaliųjų organizacijų atstovus. Jie tiesiogiai perėmė partnerio iš Norvegijos sukaupią patirtį neįgaliųjų profesinės reabilitacijos ir įdarbinimo srityje. Įgytos žinios itin naudingos skatinant neįgaliųjų įdarbinimą, ginant jų teises ir interesus darbo rinkoje.
2. Savivaldybių specialistus. Jie supažindinti su neįgaliųjų poreikiais ir gebėjimais, siūlomais pokyčiais įdarbinimo srityje.
3. Kitų valstybės institucijų (LR Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, Darbo biržos ir kt.) atstovus. Jie supažindinti su Norvegijoje taikoma neįgaliųjų įdarbinimo praktika, įtraukti į neįgaliųjų įdarbinimo skatinimo modelio kūrimą.
4. Neįgaliuosius – netiesioginę projekto tikslinę grupę. Pradėjus žvelgti į neįgaliuosius kaip į potencialius darbuotojus, jie bus labiau motyvuojami ir galės lengviau integruotis į darbo rinką.
5. Plačiąją visuomenę – netiesioginę projekto tikslinę grupę, kuri taip pat apima darbdavius, esamus ar būsimus žmonių su negalia kolegas. Dėl to informacija apie jų įtraukimą į darbo rinką prisidės keičiant visuomenės požiūrį į neįgaliuosius kaip potencialius darbuotojus, kolegas.

(4) MOTYVACIJA

Lietuvai įstojus į Europos Sąjungą atsirado nemažai teigiamų pokyčių neįgaliųjų įdarbinimo politikoje, tačiau jie labiau atspindi teisinį požiūrį, o ne realią situaciją darbo rinkoje. Dėl priimtų naujų įstatymų, ES Struktūrinių fondų paramos neįgaliųjų įdarbinimas nuosekliai augo nuo 2000 iki 2007-ųjų metų. Situacija pasikeitė prasidėjus ekonominiam sunkmečiui, kai įsidarbinti tapo sunku net ir sveikiesiems.

2010-aisiais, kai buvo įgyvendintas paprojektis, Lietuvoje dirbo vos 12 proc. darbingo amžiaus neįgaliųjų, t. y. maždaug 2,5 karto mažiau nei kitose ES valstybėse. Tada daugelis ragino pakentėti ir palaukti ekonominio sunkmečio pabaigos, tačiau ilgalaikis neįgaliųjų nedarbas lemia naujas problemas: mažėja motyvacija

dirbti, prarandami profesiniai įgūdžiai, nutrūksta socialiniai ryšiai, didėja skurdas ir atskirtis. Dėl išmokų naštos neįgaliųjų nedarbas nenaudingas ir valstybei.

Prieš projektą susipažinus su anksčiau atliktais tyrimais nustatyta, kad Lietuvoje taikomi neįgaliųjų įdarbinimo modeliai yra neefektyvūs. Baigę profesinės reabilitacijos kursus neįgalieji neranda darbo, išmokos, kurios yra panašaus į minimalų atlyginimą dydžio, mažina motyvaciją dirbti.

Siekiant prisidėti prie aptartų problemų sprendimo parengtas ir įgyvendintas paprojektis „Naujų neįgaliųjų įdarbinimo iniciatyvų skatinimas valstybinėse institucijose ir savivaldybėse“.

(5) I Š T E K L I A I

Paprojektį įgyvendino skirtingų sričių specialistai: paprojekčio vadovas organizavo mokymus Norvegijos gerajai praktikai perimti, taip pat susitikimus savivaldybėse ir baigiamąją konferenciją, viešųjų ryšių specialistas surengė spaudos konferenciją, parengė informacinį bukletą, straipsnius ir kitą su paprojekčiu susijusią informaciją. Buhalterinę apskaitą vykdė paprojekčio finansininkas, viešuosius pirkimus – viešųjų pirkimų specialistas.

Paprojektyje labai svarbus vaidmuo teko neįgaliųjų organizacijų atstovams, kurie dalyvavo mokymuose Norvegijoje ir Lietuvoje, vėliau gautas žinias susitikimų metu perdavė savivaldybių atstovams.

Paprojektį, kurio vertė – 285 497 Lt., finansavo Europos ekonominės erdvės ir Norvegijos finansinių mechanizmų fondas pagal subsidijų schemą „Patirties perdavimo ir bendradarbiavimo ryšių tarp vietinio, regioninio ir euro-regioninio lygio partnerių Lietuvoje ir Norvegijoje stiprinimas“. Didžiausią paprojekčio išlaidų dalį sudarė užmokestis lektoriams ir transporto išlaidos (tarptautinės ir nacionalinės kelionės).

(6) P R O J E K T O R E Z U L T A T A I / P A S E K M Ė S

Pagrindiniai paprojekčio rezultatai:

1. Apmokyti neįgaliųjų organizacijų atstovai. Jie supažindinti su Norvegijoje taikoma neįgaliųjų įdarbinimo metodika, kurią pristatė LR

savivaldybėse baigiamojoje konferencijoje. Įgyta nauja patirtis ir žinios leido nuosekliai dirbti didinant neįgaliųjų integraciją į darbo rinką ne tik paprojekčio metu, bet ir jam pasibaigus.

2. Pakelta LR savivaldybių administracijų, teritorinių Darbo biržos skyrių kvalifikacija. Po susitikimų daugelis jų objektyviau vertino neįgaliųjų galimybes dirbti (pasikeitė neigiamas požiūris, kad neįgalieji beveik nieko nemoka ir negali), geriau suvokė neįgaliųjų įdarbinimo reikšmę ir naudą, gavo konkrečių rekomendacijų, kokių veiksmų turėtų imtis šioje srityje.

3. Sukurtas rekomendacinio pobūdžio naujas neįgaliųjų įdarbinimo skatinimo modelis. Jis pristatytas baigiamosios konferencijos dalyviams, kurių tarpe buvo daug neįgaliųjų įdarbinimu besirūpinančių valstybės institucijų atstovų, galinčių inicijuoti struktūrinius pokyčius.

4. Padidintas tikslinių grupių ir visuomenės informuotumas apie neįgaliųjų profesinės reabilitacijos organizavimo ir įdarbinimo problemas, galimus jų sprendimo būdus.

5. Užmegztas/sustiprintas neįgaliųjų organizacijų bendradarbiavimas su LR savivaldybių institucijomis. Toks bendradarbiavimas itin reikalingas siekiant kompleksiskai ir efektyviai spręsti neįgaliųjų problemas. Iki paprojekčio įgyvendinimo šis bendradarbiavimas buvo epizodiškas.

Nusistovėjusio įdarbinimo modelio keitimas reikalauja ilgo, nuoseklaus ir kryptingo darbo. Įgyvendintas paprojektis yra tik pradinis ilgo proceso etapas, skirtas keisti LR savivaldybių požiūrį į neįgaliuosius kaip potencialius darbuotojus, atkreipti dėmesį į neįgaliųjų įdarbinimo sistemos problemas ir būtinybę jas spręsti, parengti rekomendacinio pobūdžio naują neįgaliųjų įdarbinimo skatinimo modelį.

Paprojekčio reikšmę ir naudą rodo tai, kad neįgaliaisiais besirūpinančios valstybės institucijos pripažino identifikuotų problemų aktualumą, įsitraukė į naujojo įdarbinimo skatinimo modelio kūrimą. Nuveiktas darbas gali būti sėkmingai panaudotas inicijuojant įstatymų pataisas neįgaliųjų įdarbinimo tvarkai keisti.

Pasiekti rezultatai nepraranda savo aktualumo net po kelių metų. Šiandien, kai vis dažniau pasigirsta svarstymų dėl artėjančios naujos ekonominės krizės, Lietuvos neįgaliųjų forumas ketina atnaujinti pradėtą darbą.

(7) S T I P R Y B Ė S / S Ė K M Ė S R O D I K L I A I

Paprojekčio sėkmę rodo didelis LR savivaldybių administracijų, teritorinių Darbo biržos skyrių, vietos neįgaliųjų organizacijų, kitų institucijų susidomėjimas ir aktyvus dalyvavimas renginiuose. Lietuvos neįgaliųjų forumas sulaukė daug teigiamų atsiliepimų, kad paprojekčio metu identifikuotos neįgaliųjų įdarbinimo problemos yra itin aktualios, o suformuoti siūlymai joms spręsti – visapusiški ir konkretūs. Savivaldybių darbuotojai džiaugėsi užmegztu bendradarbiavimu, o pasibaigus paprojekčiui jis buvo pratęstas įgyvendinant kitas iniciatyvas.

Paprojektis taip pat sulaukė didelio žiniasklaidos susidomėjimo. Neįgaliųjų įdarbinimo problematika buvo aprašyta didžiausiuose šalies laikraščiuose ir interneto portaluose.

(8) S I L P N Y B Ė S / A P R I B O J I M A I

Nors daugelis savivaldybių buvo geranoriškai nusiteikusios, tačiau buvo ir tokių, kurios abejojo seminarų nauda, atsisakė juose dalyvauti.

Seminarai parodė, kad savivaldybių patirtis įdarbinant neįgaliuosius yra labai skirtinga, taip pat atskleidė tikrąjį jų požiūrį į šią visuomenės grupę, dalies – itin skeptišką. Susitikimuose nuskambėjo nuomonė, kad esant dideliame nedarbui kalbėti apie neįgaliųjų įdarbinimą yra tik laiko gaišimas. Buvo išsakytos šios mintys: „Tegul nedirba neįgalieji – jie ir taip vargšai“, „Į mūsų miestą žmonės atvažiuoja atostogauti ir gerai leisti laiką, tai kas bus jei jie matys dirbančius neįgaliuosius?“, „Neįgalieji ir taip gauna pinigų – pensiją, o ką daryti su tais, kurie nieko negauna?“, „Neįgalieji negali dirbti“ ir t. t. Tokie pasisakymai parodė, kad kai kurioms savivaldybėms reikalingi papildomi tolerancijos ugdymo ir įvairovės skatinimo darbe kursai.

Taip pat pastebėta, kad kai kurių savivaldybių atstovai yra mažai informuoti apie tai, ką neįgalieji moka, sugeba ir gali dirbti, kokią paramą skiria valstybė steigiant ir išlaikant neįgaliojo darbo vietą. Taip pat dalis jų buvo nusivylę menku, šiuolaikinių poreikių neatitinkančiu, neįgaliųjų išsilavinimu, motyvacijos dirbti stoka. Nors daugelis dalyvių tvirtino suprantantys, kad svarbu įdarbinti neįgaliuosius, tačiau vengė priimti atsakomybę už jų įdarbinimą, buvo už tai, kad tuo pasirūpintų kitos institucijos, organizacijos.

Savivaldybės atstovai, kaip potencialūs darbdaviai, turėjo daug įvairių baimių. Pavyzdžiui, jie nerimavo, kad neįgalus darbuotojas sukels nepatogumų aplinkiniams, greičiau patirs įvairias traumas, darbdavys turės daugiau įsipareigojimų ir pan.

Atsižvelgiant į skirtingą savivaldybių atstovų informuotumą, baimes ir rūpimus klausimus reikėjo koreguoti seminarų turinį. Kartais baziniams klausimams apie neįgaliųjų gebėjimus, atsakomybę ir kita teko skirti gerokai daugiau laiko nei įdarbinimo modelio pokyčiams aptarti.

(9) PASIŪLYMAI GERAJAI PRAKTIKAI TOBULINTI

Paprojektą būtų galima išplėsti įtraukiant papildomus susitikimus su LR savivaldybių atstovais. Jie leistų sustiprinti užmegztą bendradarbiavimą, išsamiau panagrinėti darbo vietų neįgaliesiems pritaikymą, darbo organizavimą ir pan. Siekiant parodyti, kad neįgalieji tikrai gali ir sugeba dirbti, siūlytume LR savivaldybių administracijose organizuoti neįgaliųjų profesines praktikas.

Įgyvendinant panašaus pobūdžio paprojektą ar antrąjį jo etapą būtų tikslinga atlikti LR savivaldybių darbuotojų apklausą. Paklausti, kaip po susitikimų pasikeitė jų požiūris į neįgalius darbuotojus, kokios baimės išliko, kokios informacijos nepakako. Atsižvelgiant į gautus rezultatus rekomenduotume kiekvienai savivaldybei parengti individualią informacinę medžiagą.

Taip pat siūlytume itin daug dėmesio skirti bendradarbiavimui su neįgaliųjų įdarbinimu besirūpinančių aukščiausių šalies institucijų atstovais. Siekiant optimalių rezultatų, reikėtų sudaryti planą, kuriame būtų nurodyti kiekvienos šalies įsipareigojimai ir jų įgyvendinimo terminai.

Plėtojant paprojektą taip pat galima panagrinėti ir kitų šalių neįgaliųjų įdarbinimo skatinimo praktikas, įtraukti kitus potencialius darbdavius.

4

ORGANIZACIJOS PAVADINIMAS:

**LIETUVOS JAUNIMO
ORGANIZACIJŲ TARYBA**

**PROJEKTO AR GEROSIOS
PRAKTIKOS PAVADINIMAS:**

**Informacinė kampanija
„Man ne dzin“**

(1) A P R A Š Y M A S

Lietuvoje jaunimui atitenka ypatingas vaidmuo dalyvaujant ir stiprinant demokratijos principais ir žinių visuomenės kūrimu pagrįstuose procesuose. Aktyvus jaunimo dalyvavimas pilietiniame gyvenime yra vienas opiausių iššūkių Lietuvoje ir Europos Sąjungoje. Jaunų žmonių nuomonės raiška, kaip vienas iš pilietiškumo įrodymų, tampa svarbiu rodikliu, ypač artėjant valdžios rinkimams. Pagal 2004 m. Jaunimo situacijos tyrimo rezultatus virš 52 % apklausoje dalyvavusių jaunų žmonių nurodė, jog visiškai nesidomi šalies politiniu gyvenimu. O pagal 2007 m. tyrimą tik 25 % apklaustųjų mano, kad jaunas žmogus yra pilietiškai, kai priima atsakomybę (ne tik prieš artimiausius žmones) ir dalyvauja organizuotoje veikloje ir visuomeniniuose procesuose. Labai maža dalis jaunimo sutinka, jog visuomenė Lietuvoje gali turėti įtakos valdžios sprendimams.

Vienas pagrindinių būdų skatinti jaunimo dalyvavimą politiniame gyvenime – nurodyti, kokios priemonės ir sprendimai liečia patį jaunimą ir prisideda prie jų situacijos pagerėjimo. Kita priemonė įtraukti jaunus žmones į šalies politinį gyvenimą – tai jaunimo informavimas apie dalyvavimo rinkimuose svarbą ir pačias dalyvavimo sąlygas jaunimui suprantama ir patrauklia kalba. Čia ir susiduriama su problema, kad iš esmės atsiranda tam tikra jaunimo diskriminacija amžiaus pagrindu, nors tiesiogines sąsajas ir sudėtinga nustatyti. Politikų rinkiminės programos dažnai yra sunkiai

sunkiai suprantamos ir sudėtingos, todėl rinkimines programas skaito tik nedidelė elektorato dalis. Jaunesnio amžiaus piliečiai iš esmės kitaip įsivaina informaciją nei vyresnieji, todėl dažniausiai nėra linkę gilintis į ilgas, nors dažnai ir išsamias, programas. Galima spėti, kad iš esmės būtent dėl to ir nesistengiama šių programų pateikti paprasčiau, nes labiau orientuojamasi į vyresnio amžiaus elektoratą, kuris dažniau turi jau nusistovėjusias politines pažiūras, kurių taip smarkiai neveikia kaskart atnaujinamos politinės programos. Tuo tarpu jaunų žmonių nuomonė gali keistis laikui bėgant ir gaunant papildomos informacijos.

Nepaisant to, jaunimo dalyvavimo pilietiniame gyvenime skatinimas negali apsiriboti vien raginimu dalyvauti rinkimuose ir domėtis rinkiminėmis programomis. Būtinės nuolatinės jaunimo pilietiškumo skatinimo priemonės. Viena efektyviausių – jaunimo organizacijos, savo veikla ugdančios sąmoningą, aktyvų pilietį, ir sudarytos sąlygos jaunimui tiesiogiai reikšti savo nuomonę rūpimais klausimais. Tačiau jaunimo organizacijos šiuo metu savo gretose vienija tik nedidelę dalį jaunų žmonių, todėl nuolatinės pilietinės kampanijos, organizuojamos jaunimo organizacijų bei pačių jaunų žmonių, yra būtinos, siekiant įtraukti kuo daugiau žmonių į šalies pilietinį gyvenimą bei skatinant jaunų žmonių saviraišką ir atsakomybę.

Viena tokių veiklų yra informacinė kampanija „Man ne dzin“. Tai jaunimo diskriminacinių apraiškų mažinimo kampanija, kuri skatina jaunus žmones visoje Lietuvoje aktyviai dalyvauti šalies pilietiniame gyvenime, drąsiai išsakyti savo nuomonę ir tapti aktyviais Lietuvos Respublikos piliečiais. Šia kampanija siekiama, kad jauni žmonės aktyviai dalyvautų pilietiniame gyvenime, parlamento, vietos savivaldos ir prezidento rinkimuose. Tai taip pat informavimo kampanija, raginanti dalyvauti rinkimuose ir eiti balsuoti bei atkreipti dėmesį į jaunimo pasyvumo pilietiniame gyvenime problemas.

(2) TIKSLAI

Pagrindinis informacinės kampanijos „Man ne dzin“ tikslas yra skatinti aktyvų jaunimo dalyvavimą visuomeniniame bei pilietiniame gyvenime, gilinti žinias ir susidomėjimą valstybiniu lygiu vykstančiais procesais. Remiantis šiuo tikslu yra keliami keli esminiai uždaviniai:

- paskatinti jaunimą ir jaunimo organizacijas aktyviau kurti ir dalyvauti veikloje, susijusioje su pilietiškumo ugdymu;
- informuoti jaunimą apie dalyvavimo pilietiniame gyvenime galimybes bei svarbą;
- ugdyti sąmoningą asmenybę, sugebančią kritiškai vertinti aktyvaus dalyvavimo principus visuomenėje;
- skatinti jaunimą aktyviai dalyvauti kampanijoje ir taip naikinti apolitiško ir nepilietiško jaunimo įvaizdį.

Analizuojant uždavinius galima pastebėti, kad iš esmės kampanijoje dominuoja pagrindinės sąvokos: informuoti, paskatinti ir ugdyti. Visa tai organiškai siejasi ir su pačia situacijos problematika. Todėl galima teigti, kad kampanijos tikslai kartu su uždaviniais apima visus pagrindinius pilietiško, atsakingo ir drąsaus saviraiškai jaunimo siekiamybės etapus: informuoti apie esamas galimybes, kontekstą, ugdyti ir paskatinti veikti jaunimą, kuris turėtų visas minėtas siektinas savybes.

Be viso to, kampanijos veiksmams atkreipiamas ir politikų dėmesys į informaciją, pateikiamą iš jų pusės, sudėtingas programas ir iš to kylančią jaunimo apatiją aplink vykstantiems procesams.

(3) **TIKSLINĖS GRUPĖS / NAUDOS GAVĖJAI**

Informacinė kampanija „Man ne dzin“ iš esmės apima dvi tikslines grupes: pirminę ir antrinę. Pirminė tikslinė grupė yra jaunimas nuo 16 iki 29 metų iš skirtingų Lietuvos regionų, skirtingos socialinės bei kultūrinės kilmės. Dauguma kampanijos veiksmų orientuojamia būtent į šią grupę.

Antrinė tikslinė grupė – visi balsavimo teisę turintys Lietuvos Respublikos piliečiai. Kampanijos veiksmams nėra kryptingai orientuoti į šią grupę, tačiau galimas dalinis persidengimas su pirmine grupe.

Svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad kampanijos pirminė tikslinė grupė nors iš pažiūros nėra itin plati demografiniu aspektu, tačiau labai įvairi psichografiniu aspektu. Vos balsavimo amžiaus ribą perkopę jauni žmonės dažnai itin skiriasi psichografiniais parametrais nuo 10 ar daugiau metų vyresnių žmonių, kurie dar patenka į pirminės grupės amžiaus parametro ribas.

(4) M O T Y V A C I J A

Kampanija pirmą kartą vykdyta 2004 metais prieš LR Seimo rinkimus. Be pagrindinio kampanijos tikslo, taip pat buvo siekiama prisidėti prie pozityvaus jaunimo įvaizdžio formavimo, paskatinti aktyvesnę nevyriausybinių jaunimo organizacijų veiklą pilietiškumo srityje. Taip pat svarbus aspektas buvo bendradarbiavimo vietiniame lygmenyje skatinimas. Visi šie motyvai kartu padeda mažinti ir socialinę atskirtį, ypač regionuose, kuriuose tikslinės grupės nariai turi mažiau galimybių. Taip pat buvo įvertinta ir jaunimo apatijos pilietiškumui problema, nes jaunimas dažnai tiesiog neturi informacijos, žinių apie politinį šalies gyvenimą ir vengia tos informacijos ieškoti, nes ji dažnai būna sunkiai suprantama, skirta „rimtiems žmonėms“.

Nors tiesioginę kampanijos poveikį pamatuoti sudėtinga, tačiau bendrai galima teigti, kad kampanija buvo sugalvota ir pradėta vykdyti, siekiant prisidėti prie šių problemų sprendimo.

(5) I Š T E K L I A I

Kampanija vykdyta ne vienerius metus ir yra vykdoma toliau. Vertinant kampanijos žmogiškuosius išteklius iš esmės sudėtinga konkrečiai apibrėžti reikalingą žmogiškųjų išteklių – darbuotojų skaičių. Vertinant kompetencijas, iš dalies galima teigti, kad kampanijai būtinas organizacinės patirties turintis vadovas – koordinatorius, komunikacijos specialistas, kuris gebėtų tiek planuoti, tiek ir vykdyti bei vertinti kampanijos komunikaciją. Taip pat techninis specialistas – dizaineris, kuris gebėtų realizuoti vizualines kampanijos idėjas. Analizuojant visas iki šiol vykusias „Man ne dzin“ kampanijas, reikia paminėti, kad dauguma atvejų taip pat svarbūs ir kiti darbuotojai ar organizacijos savanoriai, kurie galėtų prisidėti visuose kampanijos etapuose. Šis poreikis yra labai kintantis ir susijęs su konkrečiomis realizuojamomis idėjomis kampanijos metu.

Finansiniai kampanijos ištekliai taip pat nėra vienareikšmiškai apibrėžiami. Kiekvienais metais kampanija planuojama praktiškai iš naujo, laikantis ankščiau apibrėžtų tikslų ir uždavinių. Kitaip tariant – turinys išlieka panašus, tačiau forma kaskart skirtinga. Kadangi kampanijos pirminė tikslinė grupė yra labai įvairi daugeliu parametru, dažniausiai pasitelkiami įvairūs komunikaciniai kanalai ir priemonės – nuo televizijos ir radijo transliacijų iki

partizaninės rinkodaros veiksmų miestų gatvėse. Atsižvelgiant dar ir į tai, kad „Man ne dzin“ kampanija visiškai nesiekia pelno, o pati kampanija nėra politinė, dažnu atveju galimi įvairūs barteriniai susitarimai, nuolaidos. Tokiu atveju kampanijos išlaidos ir vertė gali skirtis iki 4 ar daugiau kartų, t. y. realiai patiriamos išlaidos gali būti 4 ar net daugiau kartų mažesnės nei kampaniją įgyvendinant įprastomis kainomis. Visgi realioms išlaidoms reikalingas finansavimas, kuris priklauso nuo rėmėjų indėlio kiekvienais metais.

Pinigine išraiška būtų galima įkainoti ir organizacijos Lietuvos jaunimo organizacijų tarybos disponuojamus išteklius kampanijai, tačiau tai nebuvo padaryta.

(6) P R O J E K T O R E Z U L T A T A I / P A S E K M Ė S

Galima būtų išskirti dvejopą rezultatų vertinimą – informacinės kampanijos metu pasiektų piliečių kiekį ir atėjusių balsuoti tikslinės grupės narių kiekio padidėjimą. Pirmuoju atveju, pasiektas piliečių skaičius kiekvieną kartą skiriasi, tačiau apytiksliai skaičiuojama, kad iš viso pasiekiami bent 200 tūkst. ir daugiau tikslinės grupės narių.

Antruoju atveju patikimų statistinių duomenų, kurie leistų nustatyti bent apytikslį jaunų rinkėjų aktyvumo padidėjimą, nėra, tačiau bendrai galima teigti, kad jaunimo pilietiškumas didėja. Tokią išvadą įrodo ir tas faktas, kad daugėja jaunimo pilietiškumą bendrąja prasme skatinančių projektų, atskirų veiklų.

Reikėtų atkreipti dėmesį ir į tai, kad jau aštuntus metus vykstanti kampanija iš esmės mažina ir diskriminacijos apraiškas pilietiniame gyvenime. Galima pastebėti, kad politinės partijos ir pavieniai veikėjai vis dažniau ieško būdų, kaip savo programas, tikslus, uždavinius skelbti paprastesne, labiau elektoratui suprantama forma.

(7) S T I P R Y B Ė S / S Ė K M Ė S R O D I K L I A I

Gana sudėtinga apibrėžti šios kampanijos sėkmės rodiklius ir jų pokyčius. Vis dėlto galima teigti, kad pakankamai svarus sėkmės rodiklis yra tai, kad kam-

panija, pirmą kartą organizuota 2004 m., yra organizuojama prieš kiekvienus rinkimus iki šiol.

Kitas svarbus aspektas – kampanijos pavadinimas. „Man ne dzin“ tapo pakankamai atpažįstamu kampanijos ženklu. Nors logotipas ir keitėsi, tačiau pats pavadinimas išliko toks pat. Per aštuonerius metus nuo pirmosios kampanijos pavadinimas buvo interpretuojamas įvairiuose kontekstuose, tad tai irgi prisidėjo prie žodžių „man ne dzin“ įsitvirtinimo tikslinės grupės narių sąmonėje. Kadangi kaskart kampanijos šūkis ir forma yra kiek skirtinga, tad pavadinimas ir kampanijos koncepcija yra pritaikyta įvairiam jaunimui „kalbant jų kalba“.

(8) SILPNYBĖS / APRIBOJIMAI

Vienas didžiausių iššūkių ir tuo pačiu apribojimų vykdant kampaniją yra jaunimo pasyvumas. Netgi aktyvus jaunimas ne visada įsitraukia į siūlomas veiklas. Apskritai kampanijos sėkmė priklauso nuo bendro tikslinės grupės pilietiškumo, atėjimo lemiamą dieną prie balsavimo urnos. O tai priklauso nuo laisvos žmogaus valios, asmeninės motyvacijos. Kampanijos dėka įmanoma tik pateikti informaciją, paskatinti dalyvauti rinkimuose. Būtent dėl šios priežasties, kitas didelis iššūkis yra naujų formų, būdų pateikti informaciją, kuri paskatintų jaunos žmonės veikti, generavimas. Daugeliu atvejų itin svarbu pirminiai etapai, kuriuose galbūt ne visada pavyksta galutinai sugeneruoti idėjas, kurios vėliau yra koreguojamos. Toks pokyčių valdymas reikalauja nemažo profesionalumo ir organizacinio lankstumo.

Vienas iš apribojimų taip pat yra ir tikslinės grupės skirtingumas. Nors kampanijų metu dažnai pasitelkiama įvairūs informacijos sklaidos kanalai ir būdai, partizaninės rinkodaros veiksmai, tačiau kampanijos žinutes pritaikyti ir, dar svarbiau, perduoti visiems tikslinės grupės nariams yra neįmanoma.

(9) PASIŪLYMAI GERAJAI PRAKTIKAI TOBULINTI

Kampaniją „Man ne dzin“ galima tobulinti įvairiomis kryptimis. Pirmiausia, įmanomas tobulinimas organizavimo procesuose. Kampanijos organizatoriai neturėtų turėti papildomų veiklų arba tas veiklas reikėtų sumažinti iki mini-

mumo. Tai leistų efektyviau valdyti organizavimo kokybę, tiksliau nustatyti kritinius taškus ir juos kontroliuoti.

Atsižvelgiant į galimybes, reikėtų stiprinti finansavimo pritraukimą. Planuojant kampaniją iš anksto, ruošiant ir tobulinant idėjas reikėtų pradėti ir galimų rėmėjų paiešką, bandyti įtraukti įvairių sektorių suinteresuotus asmenis, nes pati kampanija orientuojasi į labai įvairialypę auditoriją.

Didesnis programos rėmimas taip pat padėtų organizuoti ir didesnio masto kampanijos veiklas. Visgi ir su turima parama galima efektyviau išnaudoti turimus informacijos kanalus, ieškoti naujų, netradicinių informacijos pateikimo būdų. Tam turėtų būti teikiamas didesnis dėmesys, nes jau pats kampanijos pavadinimas praneša, kad iš esmės visi veiksmai nukreipti į informavimą.

Naudingas kampanijai, tačiau tyrimo ataskaitos rengimo metu detaliau n nagrinėtas, būtų smulkesnis tikslinių grupių segmentavimas ir bandymas pritaikyti informacijos sklaidą pagal kiekvieno iš segmentų požymius. Tai gali būti įgyvendinama ir įtraukiant į aktyvią kampanijos organizavimo veiklą žmonių iš skirtingų socialinių grupių.

5

ORGANIZACIJOS PAVADINIMAS:

**LIETUVOS PENSININKŲ
SĄJUNGOS „BOČIAI“ VILNIAUS
MIESTO BENDRIJA**

**PROJEKTO AR GEROSIOS
PRAKTIKOS PAVADINIMAS:**

**„Vyresnio amžiaus žmonių
bendravimo formų įvairovė
LPS „Bočiai“ Vilniaus miesto ir
Ukmergės rajono bendrijose“**

(1) A P R A Š Y M A S

Lietuvos pensininkų sąjunga (LPS) „Bočiai“ įkurta 1991 metais. 2012 metų pradžioje ši organizacija vienijo 54 bendrijas, 18 skyrių, 9 klubus ir 43 meno kolektyvus, iš viso turinčius daugiau kaip 45 tūkstančius narių. Vyresnio amžiaus žmonės sudaro didelę Lietuvos gyventojų dalį ir nors jie žymia dalimi pasitraukė iš aktyvios darbinės veiklos, tačiau gali sėkmingai pasidalinti savo patirtimi su jaunesniais už save. Šiuo metu daugelis pensininkų patiria socialinę atskirtį, nes mažos pajamos neleidžia jiems visapusiškai dalyvauti visuomeniniame, socialiniame ir kultūriniame gyvenime. Nepaisant to, respublikos „Bočių“ bendrijos ir kiti padaliniai per metus suorganizuoja savo ir kitoms bendruomenėms apie 1800 įvairių renginių.

Aktyvią veiklą vysto dauguma bendrijų, nors jų organizacinės formos bei veiklos pobūdis skiriasi. Vilniaus miesto bendriją, savo gretose turinčią virš 1500 narių, sudaro teritoriniai skyriai (Antakalnio, Naujamiesčio, Žirmūnų, Lazdynų ir kt.) bei keletas tematinės veiklos kolektyvų. Tuo tarpu LPS „Bočiai“ Ukmergės bendrija, su kuria vilniečiai palaiko ypač glaudžius ryšius, vienija apie 350 narių, tačiau šių padalinių veikla yra daugiau tematinio pobūdžio.

Įvairių veiklų būreliai veikia ne tik Ukmergėje, bet ir rajono teritorijoje – Jona-voje, Deltuvoje bei Inkilų kaime.

Pensinio ir priešpensinio amžiaus asmenys, susibūrę į didžiausią šalyje pen-sininkų sąjungą „Bočiai“, užsiima įvairia veikla, dalinasi patirtimi ir taip siekia gerinti savo gyvenimo kokybę.

Lietuvos pensininkų sąjungos „Bočiai“ Vilniaus miesto bendrija savo veiklą pradėjo 1995 metais. Atskirose miesto seniūnijose veikia 16 skyrių, juose yra 11 meno saviveiklos kolektyvų, folkloro ansamblis „Rasoda“ ir du klubai – miš-rus choro ir tautinių šokių kolektyvas „Ainiai“ bei klubas „Gyvenimas yra gra-žus“. Šių kolektyvų veikloje dalyvauja virš 300 meno saviveiklos entuziastų, kurie per metus surengia apie 140 įvairių koncertų. Vien tik folkloro ansamblis „Rasoda“ per metus surengia daugiau kaip 20 koncertų.

Bendrija plėtoja visuomeninę – kultūrinę veiklą, rengia koncertus, susitikimus su pagyvenusiais žmonėmis, jaunimu, vaikų ir senelių globos namais, pamini visuomenei svarbias istorines datas, rūpinasi senjorų laisvalaikio organiza-vimu, rengia pažintines išvykas, keliones, plėtoja pensininkų kvalifikacinius įgūdžius. Pastaraisiais metais didesnis dėmesys buvo skiriamas medicininių žinių plėtimui, sveikos gyvensenos renginiams, taip pat socialinių bei ekono-minių žinių įsisavinimui.

Vilniaus miesto bendrija tęsia ir sėkmingai puoselėja lietuvių tautos pavel-do chorinio dainavimo tradicijas. Vienas pirmųjų atšventęs 15 metų savo veiklos sukaktį – Antakalnio skyriaus mišrus choras, koncertavęs ne tik Lietuvoje, bet ir užsienyje. Mišrus chorai įkurti ir Lazdynų bei Karoliniškių bendrijose. Visose dainų šventėse dalyvauja klubo choras „Ainiai“. Dainų švenčių tradicijos atgyja Vilniaus mokytojų namų kasmetinėje dainų šven-tėje, kurioje dalyvauja ir kiti bendrijos kolektyvai. Aktyvią koncertinę veiklą vykdo folklorinio ansamblio „Rasoda“ nariai – nuolatiniai respublikinės šventės „Skamba, skamba kankliai“ dalyviai, koncertuojantys ne tik vilnie-čiams, bet ir kitų miestų bei rajonų žmonėms, taip pat reprezentuojantys Vilniaus miesto bendriją užsienyje. Vaikų ir senelių namų gyventojams daž-nai pasirodymus rengia klubo „Ainiai“ nariai. Bendrijoje kasmet surengiama apie 200 įvairių renginių.

Nuolat organizuojamos pažintinės kelionės. Ypač senjorų pamėgtos yra eks-kursijos po Lietuvą, susitikimai su rajonų ir miestų bendrijų nariais. Ekskur-sijų maršrutai nusidriekia nuo Biržų, Rokiškio iki Ventės Rago, taip pat nuo

Druskininkų iki Šventosios kurorto. Jau tradicinėmis tapo kasmet rengiamos piligriminės kelionės į Šiluvą, Kryžių kalną, Žemaičių Kalvariją. Piligriminių kelionių iniciatoriais dažniausiai būna Naujamiesčio ir Fabijoniškių skyriai, o sveikuolių kelionėmis rūpinasi Šnipiškių skyrius. Naujamiesčio skyrius kasmet pasirūpina poilsiu prie Baltijos jūros. Keliones pas savo tėviškėnų į Ignaliną organizuoja Šeškinės skyrius. Plėtodamas ryšius su Baltarusijos, Lenkijos pensininkais, Vilkpėdės skyrius surengė keliones pas Gardino lietuvius, užmezgė ryšius su ten įsteigta „Tėviškės“ bendrija, apkeliavo buvusios Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės vietas, lankėsi Punske. Karoliniškių skyrius organizavo ekskursiją į Latviją, Latgalijos rajoną. Taip pat sostinės senjorai mėgsta keliones į Turkiją, Kroatiją, Italiją, Šveicariją, Švediją, Norvegiją ir Austriją. Kasmet į ekskursijas ir pažintines keliones išvyksta apie 800–900 Vilniaus miesto bendrijos narių.

Ukmergės bendrija, kuri palaiko ypač glaudžius ryšius su kolegomis iš Vilniaus, gyvuoja jau beveik du dešimtmečius. Labiausiai prie bendrijos veiklos aktyvavimo prisidėjo bendrijos pirmininkė Valerija Naraškevičienė. Jai už laimėjimus pilietiškumo ugdymo srityje buvo įteiktas aukštas vyriausybės apdovanojimas – III laipsnio Kunigaikščio Gedimino medalis. Ukmergės rajono bendrijos veikla yra organizuojama atsižvelgiant į jos narių pomėgius. Bendrijoje veikia 16 įvairios veiklos sambūrių: moterų ansamblis „Lyra“, šokių ratelis „Rudenėlis“, dramos ratelis „Kuparas“, mezginių mėgėjų būrelis – „Kraitė“ ir kiti, įvairia veikla užsiimantys kolektyvai – „Keliamume su daina“, „Prie židinio“, „Keliauninkai“, „Bičiuliai“, „Padėk“, „Darbščiųjų rankų“, „Šaškių-šachmatų“, „Sveikatingumo“, „Teatro“, „Keliautojai“, „Instrumentinė grupė“ ir „Sveikuoliai“. Balsingi ir muzikalūs rajono bendrijos linksmuoliai noriai įsiliesia į choro, ansamblio, kapelų ir šokių kolektyvus. Per metus Ukmergės bendrija surengia daugiau kaip 80 koncertų ir apie 60 kitų įdomių renginių. Plėtojami ir kitokie užsiėmimai, pavyzdžiui, du kartus per savaitę „Sveikuoliai“ renkasi atlikti mankštos pratimus – „Osteochondrozei – ne!“.

Ukmergiškių bendrija daug keliauja, domisi užsienio šalių senjorų patirtimi: Vokietijoje užmezgė ryšius su pagyvenusių žmonių klubu iš Unstrut – Hainih miesto, dalyvauja Latvijos Joninių šventėse, menines programas rodo Belgijoje, Estijoje, Lenkijoje, Šveicarijoje bei Švedijoje. Bendrija nepamiršta pažymėti ir valstybinių bei asmeninių švenčių, užsiima samarietiška veikla, dalyvauja tautodailininkų kūrybos parodose, taip pat nuošalyje nelieka ir teatro spektakliai bei koncertai.

(2) TIKSLAI

1. Skatinti vyresnio amžiaus žmonių užimtumą.
2. Derinant pasyvų ir aktyvų užimtumą, integruoti vyresnio amžiaus asmenis į visuomeninį gyvenimą, o taip pat didinti darbingumą.
3. Skatinti vyresnio amžiaus moterų motyvaciją dirbti.
4. Sudaryti sąlygas vyresnio amžiaus žmonių domėjimuisi verslu, skatinti informacijos sklaidą tarp bendraamžių.
5. Prisidėti prie pagyvenusių žmonių švietimo, skatinti mokymąsi visą gyvenimą.
6. Prisidėti prie sveikos gyvensenos propagavimo, psichologinės pagalbos teikimo, asmens ir visuomenės saugumo problemų sprendimo.
7. Prisidėti prie neformaliojo neprofesinio suaugusiųjų švietimo stiprinimo.

(3) TIKSLINĖS GRUPĖS / NAUDOS GAVĖJAI

- Lietuvos pensininkų sąjungos „Bočiai“ bendrijų nariai ir jų artimieji, kurių amžius siekia 50 ir daugiau metų.
- Geros praktikos priemonėse tiesiogiai dalyvauja daugiau kaip 13000 šalies pagyvenusių žmonių.

(4) MOTYVACIJA

Geros praktikos priemonių motyvacija:

1. Skatinti ir stiprinti kartų ir tautų solidarumą, jų bendradarbiavimą projektų ir įvairių programų pavidalu bei ugdyti naujosios kartos pagarbą vyresnio amžiaus žmonėms.
2. Tikslingai siekti, kad visuomenėje būtų aktyviai kuriamos programos ir vykdomi įvairūs renginiai, vienijantys skirtingo amžiaus žmonių grupes.

3. Propaguoti sveiką ir aktyvią senatvę, pabrėžti jos pilnvertiškumą.
4. Asmeniniu pavyzdžiu ugdyti dvasines vertybes ir tarpusavio pagarbą.
5. Populiarinti ir plėtoti savanorystės veiklas, padėti šeimoms, besirūpinančioms senų žmonių ir ligonių priežiūra.

(5) IŠTEKLIAI

Renginiams vykdyti bei gerajai praktikai skleisti naudojamos lėšos, gautos iš Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nevyriausybinų organizacijų veiklos rėmimo projektų, vietos savivaldybių, taip pat asmeninės lėšos ir artimųjų pervesti 2 procentai pajamų, skirti paramai.

Svarbiausi yra žmogiškieji ištekliai – organizatoriai, kurie savo dvasingumu ir organizaciniais sugebėjimais suburia dešimtis tūkstančių pagyvenusių žmonių į bendrijas ir nuteikia juos pilnaverčio gyvenimo kūrimui.

(6) PROJEKTO REZULTATAI / PASEKMĖS

- Renginių ir jų vykdymo formų įvairumas praturtino pagyvenusių žmonių kasdienybę ir praplėtė jų veiklos galimybes bei padidino intensyvumą, kas sukėlė teigiamą emocinį poveikį šioms žmonėms. Praplėsti akiratį ir gauti malonių potyrių paskatino šalies bendrijų narių susitikimai su užsienyje veikiančių bendrijų nariais, dalijimasis patirtimi ir ateities perspektyvų numatymas.

- Projektų dėka klausytojai turėjo galimybę ne tik teoriškai, bet ir praktiškai susipažinti su Lietuvos istoriniu paveldu. Dėl naujų potyrių keičiasi mąstymas, stiprėja sveikata ir dvasingumas, ko pasekoje yra ugdoma tolerancija ir pakantumas kitų nuomonei. Šie bruožai ypač išryškėja bendraujant tarpusavyje.

- Nors bendravimas su jaunimu nėra labai aktyvus, tačiau palaipsniui atsiranda vietos tarpusavio supratimui ir laisvalaikio papildymui turininga veikla. Jaunimas, bendraudamas su senjorais, pastariesiems sutei-

kia teigiamų emocijų, o jaunimui atsiranda galimybė išreikšti save ir dalyvauti didelės pagyvenusių žmonių bendruomenės renginiuose.

Išvada: tikslinga skatinti ir stiprinti tautų ir kartų solidarumą bei bendradarbiavimą, tuo tikslu aktyviau panaudojant įvairius projektus bei programas.

Būtina asmeniniu pavyzdžiu rodyti pagarbą kito nuomonei, įsiklausyti ir padėti kitiems.

- Projekto veiklų sklaida interneto svetainėse, bendravimas virtualioje erdvėje su šalies ir kitų valstybių bendraamžiais. Straipsniai laikraščiuose ir žurnaluose bei regioninėje spaudoje, radijo ir televizijos laidos, foto reportažai, filmuotos medžiagos demonstravimas susitikimų metu savo bendrijoje ir išvykose.

- Vyresnio amžiaus žmonių atstovai, kurių skaičiaus didėjimas šiuolaikinėje visuomenėje yra sąlygotas demografinių pokyčių tiek respublikoje, tiek ir kitose Europos ir pasaulio šalyse, susipažįsta vieni su kitais, realizuoja savo pomėgius, pasidalina patirtimi, taip pat įgauna galimybę pabendrauti su jaunimu. Jaunų žmonių žinių bagažas, inovatyvumas, noras ir sugebėjimas bendrauti paneigia daugelio vyresnio amžiaus žmonių „nesusikalbėjimo tarp kartų“ įsitikinimus.

(7) S T I P R Y B Ė S / S Ė K M Ė S R O D I K L I A I

Pagrindinis veiklos sėkmės rodiklis – dalyvių gausa. Problemos, iškylančios šiuolaikiniame pasaulyje, žymiai sparčiau sprendžiamos kolektyviai.

(8) S I L P N Y B Ė S / A P R I B O J I M A I

- Renginių finansavimo nepakankamumas bei patalpų stygius renginiams, ypač fizinės kultūros užsiėmimams bei platesnio masto susitikimams, priimant svečius iš kitų šalies regionų buvo tapę rimtais iššūkiais vykdamant projektą.

- Kiekvienoje iš įvardytų veiklų iškilo įvairių kliūčių – finansavimo, patalpų renginiams stokos, transporto poreikio ir kitų problemų, buvo susidurta ir su įvairaus pobūdžio apribojimais. Tačiau energingai, esant politinio bei visuomeninio pobūdžio paramai, sprendžiant iškylančias problemas, dauguma atvejų pavyksta pasiekti teigiamų rezultatų.

(9)

PASIŪLYMAI GERAJAI PRAKTIKAI TOBULINTI

- Būtų tikslinga atnaujinti diskusijas dėl vyresnio amžiaus organizacijų narių amžiaus cenzo suvienodinimo, nes šiuo metu kai kurių organizacijų nariais gali tapti tiktai pensininkai, tuo tarpu tiek Lietuvoje, tiek kitose Europos Sąjungos šalyse, šiuo klausimu vyrauja platesnis požiūris.

- Pagyvenę asmenys nestokoja idėjų ir išradingumo – jų išvystymui iki konkrečių veiklų reikalinga tik didesnė finansinė parama. Taip pat yra poreikis įsteigti pagyvenusių žmonių namus, kuriuose pagal pomėgius būtų organizuojami užsiėmimai ir respublikinio masto renginiai. Senjorų bendruomenės, skandinavų ir kitų užsienio šalių pavyzdžiu, tikisi geresnių sąlygų ir didesnės pagarbos iš šalies vyriausybinių organizacijų.

6

ORGANIZACIJOS PAVADINIMAS:

VŠĮ TAUTINIŲ BENDRIJŲ NAMAI

PROJEKTO AR GEROSIOS
PRAKTIKOS PAVADINIMAS:

Valstybinės kalbos mokymo
centras Tautinių bendrijų namuose

(1) A P R A Š Y M A S

Tautinių bendrijų namai, vystydami savo veiklą, pagrindinį dėmesį skiria Lietuvos tautinių mažumų tapatumo puoselėjimui, skatina ir remia tautinių mažumų integracijos į Lietuvos visuomeninį gyvenimą procesus. Tautinių bendrijų namai teikia paramą Lietuvos tautinių mažumų visuomeninėms organizacijoms jų visavertės integracijos į šalies visuomeninį gyvenimą procese, tiria tautų, tautinių bendrijų visuomeninių organizacijų socialines, ekonomines, kultūrines problemas, organizuoja ir vykdo Lietuvoje gyvenančių tautų istorinius, demografinius, sociologinius tyrimus. Organizacija analizuoja Lietuvos gyventojų visuomenines, nacionalines, socialines problemas, organizuoja, vykdo viešosios nuomonės tyrimus ir apibendrina bei sistemina surinktą informaciją. Taip pat organizuoja vadovėlių, kitų mokymo priemonių, norintiems išmokti lietuvių kalbą, ruošimą spaudai ir leidybą bei inicijuoja valstybinės lietuvių kalbos kursus.

Nuo 1992 metų Tautinių bendrijų namai rengia įvairias mokymo priemones tautinių grupių nariams ir tautinių bendrijų nevyriausybinių organizacijų lyderiams, skatinančias integracijos procesus. Viena iš tokių priemonių – lietuvių kalbos kursai. Šie kursai leidžia tautinių bendrijų nariams ne tik pramokti lietuvių kalbą, bet ir paruošia juos valstybinės kalbos kvalifikacijos egzaminams, didina jų galimybes įsilieti į darbo rinką. Kadangi valstybinės lietuvių kalbos kursai yra paklausūs, o svarbiausia efektyvi asmenų, priklausančių tautinėms bendrijoms, integracijos priemonė, 2005 metais vasario 3 d. Tautinių bendrijų namuose buvo įsteigtas Valstybinės kalbos mokymo centras.

(2) TIKSLAI

Pagrindinis projekto tikslas – nuolatinės socialinės integracijos priemonės – valstybinės lietuvių kalbos kursų – organizavimas tautinių mažumų nariams. Socialinės atskirties mažinimas Vilniaus mieste ir Vilniaus rajone. Tautinių bendrijų narių naujų gebėjimų bei įgūdžių ugdymas, suteikiant galimybę integruotis į darbo rinką.

Suprasdami šios veiklos svarbą, Tautinių bendrijų namai, remiant Tautinių mažumų ir išeivijos departamentui prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės bei Valstybinei lietuvių kalbos komisijai, įkūrė Valstybinės lietuvių kalbos centrą.

(3) TIKSLINĖS GRUPĖS / NAUDOS GAVĖJAI

Projekto tikslinė grupė – tautinių mažumų bendruomenių nariai, kurie nemoka ar silpnai moka lietuvių kalbą.

Lietuvių kalbos kursai organizuojami įvairių tautybių asmenims, kuriems dėl įvairių priežasčių reikalingi lietuvių kalbos mokymai. Priežastys yra skirtingos, tačiau dažniausiai nukreiptos į asmens statuso gerinimą darbo rinkoje:

- lietuvių kalbos mokėjimo reikalauja darbdavys – 35 %;
- darbdavys reikalauja valstybinės kalbos mokėjimo kvalifikacinės kategorijos pažymėjimo – 39 %;
- dalis tikslinės grupės narių nori tapti Lietuvos Respublikos piliečiais – 10 %;
- nori bendrauti su aplinkiniais (vyro/žmonos giminėmis, draugais, ir t. t.) – 74 %;
- domisi Lietuvos istorija, papročiais ir mano, kad lietuvių kalba padės tenkinti šį poreikį – 52 %.

Tautinių bendrijų namų atliktos apklausos paneigia stereotipinę nuomonę, kad lietuvių kalbos nemoka tik turintys pradinį ar vidurinį išsilavinimą asmenys. Valstybinės kalbos kursai bei valstybinės kalbos turima kvalifikacijos kategorija padeda asmenims, turintiems aukštąjį, aukštesnįjį ar profesinį

išsilavinimą, sugrįžti į darbo rinką. Bendradarbiaujant su Vilniaus darbo birža pavyksta į mokymus įtraukti bedarbius asmenis, siekiančius įgyti naujų kompetencijų ar gauti formalų dokumentą, patvirtinantį asmens valstybinės kalbos mokėjimo kategoriją.

Projekto dalyvių kilmės geografija yra plati. Dažniausiai projekto dalyviai yra kilę iš NVS valstybių, taip pat kartais pasitaiko dalyvių, kilusių iš Europos Sąjungos valstybių. Galimybėmis dalyvauti mokymuose domisi asmenys ir iš Jungtinių Amerikos Valstijų, Turkijos ar Vengrijos – naujieji imigrantai. Kadangi mokymai vyksta rusų kalba, šie asmenys yra nukreipiami į imigrantų integracijos centrus, gaunančius paramą Europos Integracijos Fondo (EIF) programos dėka.

Lietuvos Respublikos piliečiai, atstovaujantys tautines mažumas, buvo ir yra reikšmingiausia ir didžiausia projekto tikslinės grupės dalis. 1990 metais priėmus sprendimą suteikti pilietines teises visiems norintiems Lietuvos gyventojams, dalis Lietuvos Respublikos piliečių dėl istorinių ar regioninių ypatumų susidūrė su valstybinės lietuvių kalbos nemokėjimo problema. Vilniaus rajone, Šalčininkų rajone, Vilniaus mieste, Visagino mieste ženkliai išaugo valstybinių lietuvių kalbos kursų poreikis.

Pastaraisiais metais tarp projekto naudos gavėjų išaugo asmenų, turinčių leidimą nuolat gyventi Lietuvoje, skaičius. Būtina pažymėti, kad didžiausią naujųjų imigrantų dalį sudaro asmenys, atvykę ne iš Kinijos ar Turkijos, kaip yra dažnai teigiama remiantis stereotipais. Didžioji dalis asmenų, gavusių darbo vizas, yra atvykę iš Baltarusijos bei Ukrainos – šalių tiek istoriškai, tiek kultūriškai labai glaudžiai susijusių su Lietuva.

Valstybinės lietuvių kalbos centro veikla šiems asmenims yra neįkainojama parama. Jiems suteikiami ne tik kalbos pagrindai, informacija apie šalį, kultūrą, istoriją, tautinius papročius, bet taip pat padedama užmegzti socialinį kontaktą. Suteikiama unikali galimybė įsilieti į Tautinių bendrijų namuose veikiančių tautinių bendrijų nevyriausybinę organizacijų veiklą, puoselėti savąją kultūrą ir neprarasti tautinio identiteto.

(4) M O T Y V A C I J A

1999 metais, siekiant išsiaiškinti valstybinės kalbos kursų organizavimo poreikį bei sužinoti problemas, buvo surengta Vilniaus, Visagino, Šalčininkų bei

Trakų valstybinės kalbos kursų klausytojų apklausa. Apklausoje dalyvavo 519 respondentai. Atlikus apklausą, pateiktos šios išvados:

1. Valstybinės kalbos kursai yra viena svarbiausių lietuvių kalbos mokymosi formų.
2. Daugiausiai valstybinės kalbos kursų klausytojų yra vidutinio amžiaus, turintys aukštąjį išsilavinimą bei reikalingas šalies ūkiui specialybes.
3. Pagrindinė priežastis, paskatinusi šiuos žmones mokytis valstybinės kalbos – ekonominė, susijusi su darbu.
4. Valstybinės kalbos mokymo procese daugiau dėmesio skirti lietuvių kalbos rašybos mokymui.
5. Norintys mokytis ir besimokantys lietuvių kalbos vis dar jaučia mokomosios literatūros, techninių mokymo priemonių stygių.

2002 m. gyventojų užimtumo tyrimo duomenimis nedarbas tarp tautinių mažumų buvo žymiai didesnis nei vidutinis nedarbo lygis šalyje. Bendram nedarbui esant 13,8 proc., neturinčių darbo lietuvių buvo 12,8 proc., rusų – 20,3 proc., lenkų – 17,8 proc., kitų tautybių – 17,4 proc. Atlikti tyrimai parodė, kad nors didesnė rusų tautybės gyventojų dalis turi aukštąjį išsilavinimą, nedarbas tarp jų didesnis nei tarp lenkų ar lietuvių. Nors nedarbo priežastys tam tikrose vietovėse buvo objektyviai paaiškinamos ekonomine regionų būkle ir savivaldos iniciatyvos stoka, palyginus įvairius apklausų duomenis, paaiškėjo, kad Valstybinio lietuvių kalbos centro steigimas yra būtina ir neatidėliotina socialinės bei ekonominės atskirties mažinimo priemonė. Siekiant keisti situaciją, 2005 metais Tautinių bendrijų namuose, remiant Tautinių mažumų ir išeivijos departamentui prie Lietuvos Respublikos vyriausybės bei Valstybinei lietuvių kalbos komisijai, buvo įkurtas Valstybinės lietuvių kalbos centras.

(5) IŠTEKLIAI

Šiuo metu Valstybinės lietuvių kalbos centro veiklą kuruoja mokymų organizatorius bei lietuvių kalbos dėstytoja. Tiek darbuotojų pakanka, tačiau padidinus tikslinės grupės narių skaičių, tektų ieškoti papildomų žmogiškųjų išteklių.

Finansiniai ištekliai projektui yra minimalūs, užtikrinantys lietuvių kalbos dėstytojo atlygį.

Projekto veikloms vykdyti taip pat reikalingos patalpos.

(6) P R O J E K T O R E Z U L T A T A I / P A S E K M Ė S

Nuo 1992–2012 m. (I pusmečio) Tautinių bendrijų namuose valstybinės kalbos mokėsi 2029 klausytojai.

METAI	KLAUSYTOJŲ SKAIČIUS
1992–1994	222
1995	165
1996	30
1997	177
1998	178
1999	190
2000	79
2001	73
2002	37
2003	35
2004	51
2005	102
2006	108
2007	114 + 94 Vykdam Equal projektą „Tautinių mažumų integracijos į darbo rinką paramos mechanizmo sukūrimas ir išbandymas“
2008	120 + 80 Vykdam Equal projektą „Tautinių mažumų integracijos į darbo rinką paramos mechanizmo sukūrimas ir išbandymas“
2009	31
2010	39
2011	64
2012 I pusmetis	40

Nuo 2005 metų, įsteigus Valstybinės lietuvių kalbos centrą, lietuvių kalbos kursus baigė ir lietuvių kalbos egzaminus valstybinės kalbos kategorijai gauti laikė 792 klausytojai.

Nors nuo 2009 metų klausytojų skaičius mažėja, tačiau asmenų norinčių lankyti lietuvių kalbos kursus skaičius išaugo. Dėl susidariusios ekonominės

padėties, vyriausybės įvykdytų reformų tautinių bendrijų politikoje, smarkiai sumažinto programinio finansavimo bei vis sunkiau randamų kitų finansavimo šaltinių, Tautinių bendrijų namai buvo priversti mažinti bei riboti asmenų, norinčių dalyvauti mokymuose, skaičių.

Valstybinės lietuvių kalbos centro veikla leidžia spręsti problemas, susijusias su tautinių mažumų ar naujųjų imigrantų integracija. Visų pirma, tai puiki galimybė pažinti lietuvių kalbą, šalies papročius ir tradicijas. Antra – tokia centro veikla leidžia puoselėti tautinių bendrijų socialinį gerbūvį. Trečia, bendradarbiaujant su vietos darbo birža, tai puikus įrankis integruoti ar grąžinti asmenį į darbo rinką, taip sukuriant pridėtinę vertę.

Valstybinės lietuvių kalbos centro veikla asmenims, atstovaujantiems tautines bendrijas, yra neįkainojama parama. Svarbu yra ne tik valstybinės kalbos pagrindai, naujos žinios apie šalį, kultūrą, istoriją, lietuvių papročius, bet ir užmezgami svarbūs socialiniai ryšiai. Suteikiama unikali galimybė įsiliesti į Tautinių bendrijų namuose veikiančių tautinių bendrijų, nevyriausybinių organizacijų veiklą, puoselėti savąją kultūrą, neprarasti tautinio identiteto. Perimti kitų, tos pačios tautybės asmenų, gyvenimo Lietuvoje patirtį. Antra vertus, tai pagalba vietos bendruomenei, miestui, valstybei. Asmuo, šio projekto rengiamų mokymų pagalba įsilies į darbo rinką, savo darbu sukuria ne tik ekonominę pridėtinę vertę, bet ir mažina įvairias socialines įtampas, neigia įsisenėjusius ir dažnai jokiais faktais neparemtus, ksenofobinius stereotipus.

(7) S T I P R Y B Ė S / S Ė K M Ė S R O D I K L I A I

2012 metais įvykdytos apklausos metu valstybinės kalbos kursų klausytojai nurodė, kad apie Tautinių bendrijų namuose organizuojamus lietuvių kalbos kursus sužinojo: iš draugų, kaimynų, bendradarbių ir pan. – 39 %, iš Vilniaus darbo biržos konsultantų – 39 %, iš skelbimų spaudoje, internete – 22 % respondentų. Labai svarbu pažymėti, kad Tautinių bendrijų namai minimaliai viešina šį projektą ir asmenys, norintys kelti savo kompetencijas, informaciją gauna iš jiems artimų žmonių ar darbo biržos konsultantų. Tai rodo, kad yra užtikrintas ne tik projekto veiklos tęstinumas, bet ir tikslinės grupės narių pasitikėjimas Valstybinės lietuvių kalbos centro darbu. Net 58 % valstybinės kalbos kursų klausytojų pasirinko Tautinių bendrijų namuose organizuojamus lietuvių kalbos kursus, nes žinojo, jog lietuvių kalbos mokytoja – puiki specialistė. Taip pat žinojo, kad šių kursų klausytojai gerai išlaiko valstybinės kalbos mokėjimo egzaminus

kvalifikacinei kategorijai įgyti – 26 %. Šios informacijos neviešina nei Tautinių bendrijų namai, nei juose veikiantis Valstybinės lietuvių kalbos centras.

Vienas svarbiausių šio projekto sėkmės rodiklių yra ne tik teigiamos informacijos apie projektą sklaida tikslinės grupės tarpe, bet ir tikslinės grupės narių augantis suinteresuotumas mokomaisiais dalykais. 2012 metais atliktos apklausos duomenimis, valstybinės kalbos kursų klausytojai pageidauja: didinti lietuvių kalbos mokymo programų valandų skaičių – 68 %, mokymo programose daugiau valandų skirti praktiniams užsiėmimams, įtvirtinant lietuvių kalbos įgūdžius – 32 %, mokymų kursų metu gauti daugiau informacijos, susijusios su Lietuvos istorija, tradicijomis, papročiais ir t. t. – 65 %.

(8) SILPNYBĖS / APRIBOJIMAI

Didžiausias iššūkis vykdant projektą, su kuriuo susiduria Tautinių bendrijų namai, tai užtikrinti centro veiklų tęstinumo finansavimą. Šio centro veiklą 1992–2009 m. rėmė Tautinių mažumų ir išeivijos departamentas, 1997–2012 m. Valstybinė lietuvių kalbos komisija, 2011–2012 m. Kultūros ministerija. Tačiau centro veiklos tęstinumas, kaip ir Tautinių bendrijų namų veiklos pastovumas, priklauso nuo galimybės gauti lėšų veiklai vykdyti.

(9) PASIŪLYMAI GERAJAI PRAKTIKAI TOBULINTI

Šią gerąją praktiką darbui su tautinėmis mažumomis ar imigrantais galėtų perimti Lietuvos regionai ar kitos Europos Sąjungos šalys. Kalbos mokymų kursai nėra inovacija, tačiau bendra veikla, sujungiant darbo biržos, vietos nevyriausybinių organizacijų patirtį ir pajėgumus, mokant valstybinės kalbos, kai kalbos kursai tampa naujos socialinės ir kultūrinės patirties įgijimo šaltiniu bei naujomis galimybėmis integracijai bei įsiliejimui į darbo rinką, yra unikali. Tokia priemonė tampa puikiu įrankiu mažinti diskriminaciją bei socialinę atskirtį.

7

ORGANIZACIJOS PAVADINIMAS: MOTERŲ INFORMACIJOS CENTRAS

PROJEKTO AR GEROSIOS PRAKTIKOS PAVADINIMAS:

„Darom verslą! (Moterų verslumo skatinimas Vilniaus, Klaipėdos ir Utenos apskrityse, siekiant lygių galimybių užtikrinimo verslo ir užimtumo srityse)“ bei „Darom verslą 2009“ (Moterų verslumo ir užimtumo skatinimas dešimtyje Lietuvos rajonų, siekiant mažinti socialinę atskirtį)

(1) A P R A Š Y M A S

Abu projektus vienija panaši idėja, tačiau jie nėra vienas kitam tapatūs ir skiriasi savo įgyvendinimo trukme, tiksline grupe bei geografiniu paskirstymu.

Vieno sėkmingiausių 2008 metų Moterų informacijos centro (MIC) projekto „Darom verslą! (Moterų verslumo skatinimas Vilniaus, Klaipėdos ir Utenos apskrityse, siekiant lygių galimybių užtikrinimo verslo ir užimtumo srityse)“ sėkmė nulėmė projekto „Darom verslą 2009“ atsiradimą. 2008 m. projektas „Darom verslą!“ – tai Moterų informacijos centro kolektyvo idėja. Projektu buvo siekiama suteikti moterims galimybę išklausti geriausių verslo srities specialistus ir dalyvauti specialiai joms sukurtoje mokymo programoje.

Visų pirma, aptarsime projekto „Darom verslą!“ tikslus, mokymų struktūrą, tikslinę grupę bei gerąją projekto patirtį.

Projekto metu rengti dviejų modulių mokymai:

- Mokymų modulis „Būk versli“ skirtas moterims, tik pradėjusioms ar ketinančioms pradėti savo verslą, norinčioms gauti konkrečių žinių, informacijos šaltinių, tam tikros kompetencijos ar pasitikėjimo savimi. Šiame etape dalyvavo 100 moterų iš 3 Lietuvos apskričių: Vilniaus, Klaipėdos ir Utenos. Mokymų temos: „Finansų valdymas ir buhalterinė apskaita“, „Lyčių lygybės integravimo aspektai“, „Lyderystės mokymai“, „Viešieji ryšiai ir informacijos vadyba“, „Modernūs personalo vadybos metodai“, „Verslo teisiniai aspektai“.

- Mokymų modulis „Siek žvaigždžių“ skirtas moterims, jau pasiekusioms pakankamai aukštas pozicijas versle, tačiau dėl tam tikrų priežasčių (konkrečios kvalifikacijos ar žinių trūkumo, „stiklinių lubų efekto“, stereotipų ir pan.) neužimančioms aukščiausių vadovo pareigų. Šiame etape dalyvavo 40 verslininkių. Mokymai organizuoti Vilniaus ir Klaipėdos apskrityse. Mokymų temos: „Lyderystės mokymai“, „Viešieji ryšiai ir informacijos vadyba“, „Verslo teisiniai aspektai“, „Modernūs personalo vadybos metodai“, „Finansų valdymas“ ir „Lyčių lygybės integravimo aspektas“.

Projekto tikslams įgyvendinti buvo pasitelktos kelios priemonės: mokymai, specializuotas leidinys, virtualus moterų verslininkių klubas, informacijos sklaida žiniasklaidoje, sukurta dalijimosi gerąja patirtimi elektroninė sistema – forumas. Mokymuose dalyvavo daugiau dalyvių nei planuota – net 142 pradedančiosios ir jau patyrusios verslininkės.

Šis projektas išrinktas vienu sėkmingiausių moterų verslumo skatinimo pasiekimų Lietuvoje. Taip pat jis pateko ir tarp geriausių tokio pobūdžio Europos regiono projektų.

Mokymų metu moterys, svarstančios galimybę pradėti savo verslą, įgijo esminių žinių apie verslo procesus, finansų valdymą, pardavimą ir rinkodarą. Labiau patyrusios verslininkės turėjo progą kelių dienų trukmės seminaruose gilinti savo finansų, verslo teisės, šiuolaikinės vadybos ir kitas žinias. Dalyvės klausė paskaitas ryšių su visuomene, elektroninės komunikacijos temomis. Ši iniciatyva pasiteisino, nes dalis seminaruose dalyvavusių verslininkių sukūrė savo tinklalapius ir šiuo metu verslą vykdo elektroninėje erdvėje. Projekto įgyvendinimo laikotarpiu sėkmingai įdiegta naujovė – projekto tinklalapyje suburtas virtualus moterų verslininkių savipagalbos klubas, kuriame moterys ne tik dalijosi verslo patirtimi, bet ir ieškojo partnerių, investuotojų, bendraminčių.

Mokymų dalyvių teigimu, dalyvavimas projekte „Darom verslą!“ padėjo suprasti, kad įmanoma atlikti darbus, kurie anksčiau atrodė neįveikiami. Viena iš dalyvių minėjo, jog mokymų metu įgijo pakankamai žinių, jog pati galėtų tvarkyti įmonės finansus. Mokymuose buvo ypač svarbi dalyvių socializacija ir keitimasis patirtimi. Kai kurios dalyvės bendrauja iki šiol.

Įkvėptas 2008 m. įgyvendinto projekto sėkmės 2009–2012 metais Moterų informacijos centras įgyvendino projektą „Darom verslą 2009“ (Moterų verslumo ir užimtumo skatinimas dešimtyje Lietuvos rajonų, siekiant mažinti socialinę atskirtį), kuriuo buvo siekiama suteikti galimybę Lietuvos moterims, patiriančioms socialinę atskirtį, užimti lygiateisę vietą darbo rinkoje, suteikiant reikalingų žinių bei skatinant jų norą pradėti ar vystyti savo verslą ar susirasti norimą darbą. Mokymų metu dalyvės buvo raginamos tapti finansiškai stipriomis, susirasti norimą darbą, plėsti ar pradėti savo verslą, kurti naujas darbo vietas Druskininkų, Jonavos, Skuodo, Pasvalio, Rokiškio, Marijampolės, Jurbarko, Mažeikių, Visagino, Šalčininkų ir Kretingos rajonuose. Projektas buvo įgyvendintas laikotarpiu nuo 2009 m. kovo 6 d. iki 2012 m. balandžio 30 d.

Projekto „Darom verslą 2009“ mokymų struktūra:

1. Bendri 3 dienų mokymai. Jie buvo organizuoti siekiant aptarti bendras, pažintines, aktualias visoms dalyvėms temas. Bendrųjų mokymų temos: „Lyčių lygių galimybių integravimo aspektas“, „Darbo teisiniai aspektai“, „Lyderystės mokymai, pasitikėjimo savimi ugdymas“, „Šiuolaikinė darbo rinka ir verslo pasaulis – iššūkiai ir realybė“.

2. Specialieji mokymai. Organizuoti praėjus mėnesiui po bendrųjų mokymų. Mokymai buvo organizuoti dviem kryptimis, kurias dalyvės alternatyviai galėjo pasirinkti savo nuožiūra:

- „Būk versli“ – 4 dienų trukmės mokymai moterims, norinčioms pradėti individualią veiklą arba įkurti savo verslą, suteikė informacijos, būtinąs pradedančiosioms verslininkėms. Mokymų temos: „Profesionalus finansų valdymas – įmonės sėkmės garantas“, „Žmogišųjų išteklių valdymas“, „Verslo ir komercinės teisės aspektai“, „Marketingas“, „Verslo vidinė ir išorinė komunikacija“, „Verslo plano sudarymas, verslo rizika“.

- „Būk matoma darbdaviui“ (3 dienas trukę mokymai) – užsiėmimai, padėję dalyvėms integruotis į darbo rinką, formuojant reikiamus socialinius įgūdžius, skatinant aktyvumą visuomenės gyvenime, vystant gebėjimus naudotis užimtumo rėmimo bendrosiomis paslaugomis. Mokymų

temos: „Komunikacija darbo rinkoje“, „Darbo rinka ir darbo pasiūla šiandien“, „Savianalizė – profesija man“.

3. Apskritojo stalo diskusijos ir tarprajoniniai seminarai.

3.1. Apskritojo stalo diskusijos buvo organizuojamos pasibaigus mokymams bei suteikus planuotas lektorių konsultacijas. Tikslas – pasidalinti patirtimi, skatinti dalyvių bendruomeniškumą, bendraminčių tinklų kūrimą, neformalų bendravimą, pagalbą viena kitai, ieškant darbo ar kuriant verslus.

Apskritojo stalo diskusijų metu tikslinės grupės nariai turėjo galimybę, veikdami konkurencinėje aplinkoje, spręsti įvairaus pobūdžio vadybines užduotis. Įveikdami „iššūkius“ dalyviai įvertino turimas ekonomines – vadybines žinias, sužinojo įdomių faktų apie verslą, išbandė derybinius gebėjimus, įvertino gebėjimus priimti strateginius verslo sprendimus. Simuliacinio žaidimo metu, konkuruodamos rinkoje, komandos, sudarytos iš tikslinės grupės narių, rodė savo verslumo įgūdžius, siekdamos uždirbti maksimalų pelną. Tokiu būdu buvo prisimintos ir praktikoje panaudotos žinios, įgytos bendrųjų ir specialiųjų mokymų metu.

3.2. Tarprajoniniai mokytojų seminarai. Pasibaigus mokymams bei konsultacijoms, buvo organizuojami keturi mokytojų seminarai tarprajoniniu lygmeniu aktyviausioms mokymų dalyvėms, siekiant įtvirtinti įgytas žinias bei įgūdžius, dalintis patirtimi tarp projektų dalyvių, puoselėjant jų socialinį aktyvumą.

4. Individualios ir grupinės specialistų konsultacijos. Mokymų dalyvės turėjo galimybę individualiai konsultuotis aktualiais klausimais su visais mokymų metu dėsčiusiais lektoriais. Konsultacijos leido dalyvėms efektyviau spręsti iškilusius sunkumus, lengviau plėtoti savo verslą ar integruotis į darbo rinką.

5. Skaitmeninės istorijos 5 dienų mokymai – užsiėmimai, padėję dalyvėms išnaudoti savo kūrybinį potencialą, pasitelkiant informacines technologijas. Lektoriai mokė dalyves dirbti su video, audio ir paveikslėlių redagavimo programomis. Taip pat suteikė žinių, kaip sukurti kokybišką ir dėmesį patraukiančią reklamą. Šis mokymų modulis padėjo būsimoms ir esamoms verslininkėms susikurti savo įmonės pristatymo filmuką/reklamą, kuri ateityje bus naudojama įmonės ir jos teikiamų paslaugų viešinimui, potencialių investuotojų pritraukimui. Mokymų metu sukurti 29 verslo pristatymo filmukai/reklamos.

(2) TIKSLAI

Abiejų projektų tikslas buvo panašus – suteikti galimybę Lietuvos moterims, patiriančioms socialinę atskirtį, užimti lygiateisę vietą darbo rinkoje, suteikiant reikalingų žinių bei skatinant jas pradėti ar vystyti savo verslą arba susirasti norimą darbą.

(3) TIKSLINĖS GRUPĖS / NAUDOS GAVĖJAI

„Darom verslą! (Moterų verslumo skatinimas Vilniaus, Klaipėdos ir Utenos apskrityse, siekiant lygių galimybių užtikrinimo verslo ir užimtumo srityse)“:

- Mokymų „Būk versli“ dalyvės – moterys, pradedančios arba norinčios pradėti savo verslą.

- Mokymai „Siek žvaigždžių“ skirti moterims, turinčioms patirties versle. Pagrindinis kriterijus – pateikiama darbo patirtis.

„Darom verslą 2009“ (Moterų verslumo ir užimtumo skatinimas dešimtyje Lietuvos rajonų, siekiant mažinti socialinę atskirtį):

- Moterys, po ilgesnės pertraukos grįžtančios į darbo rinką (daugiau nei 12 mėn. registruotos teritorinėje darbo biržoje arba neturėjusios jokių pajamų);

- Vienišos motinos (vienos auginančios vaiką/us);

- Daugiavaikės šeimos;

- Moterys, vyresnės nei 50 m.;

- Gyvenančios Druskininkų, Jonavos, Skuodo, Pasvalio, Rokiškio, Marijampolės, Kretingos, Jurbarko, Mažeikių, Visagino, Šalčininkų raj.

(4) MOTYVACIJA

2008 m. MIC įgyvendinto projekto „Darom verslą!“ iniciatyva buvo inovacija, paremta centro veiklos patirtimi, ir per daugelį metų analizuotais moterų poreikiais, pastebint, jog moterims yra sunkiau dalyvauti darbo rinkoje dėl nepasitikėjimo savo jėgomis, šeimos ir darbo derinimo, įsipareigojimų, dažniausiai

gulančių ant moterų pečių ir pan. Moterys vis atkakliau veržiasi į tradiciškai vyrų pasauliu laikomą verslą. Lietuva iš kitų Europos Sąjungos šalių išsiskiria dideliu savarankiškai dirbančių moterų procentu, tačiau savo skaičiumi jos vis dar atsilieka nuo vyrų. Europos Sąjungos politikoje, kaip vienas iš būdų paskatinti inovacijas bei kelti darbo kokybės lygį ekonomikoje, yra minimas naujų verslų, kuriuos kurtų moterys, skatinimas. Mūsų visuomenei, kurioje vis dar vyrauja stereotipinis požiūris į moters socialinį vaidmenį, toks žingsnis taip pat būtų labai svarbus ne tik ekonominiu, bet ir socialiniu atžvilgiu.

Lietuvoje, kurdamos ar vystydamos verslą, moterys susiduria su sunkumais, kurie būna nulemti tokių faktorių kaip: sudėtinga verslo aplinka, informacijos bei kontaktų trūkumas, diskriminacija ir stereotipai, sunkumai bandant suderinti šeimą su verslu ar darbu, taip pat skirtingas moterų ir vyrų požiūris į verslą.

(5) IŠTEKLIAI

- Projekto vadovas ir finansininkas. Trys projekto tarpininkai – konsultantai, atsakingi už mokymų organizavimą, bendravimą su dalyviais. Ekspertai ir lektoriai, vedantys mokymus ir konsultuojantys dalyves individualiai.
- Finansiniai ištekliai, reikalingi įgyvendinti šią veiklą: ekspertų ir projekto komandos darbo užmokestis. Taip pat patalpų nuoma, dalyvių kelionės išlaidos, dalyvių maitinimas, kavos pertraukėlės. Kompiuteriai ir kompiuterių nuoma mokymams.

(6) PROJEKTO REZULTATAI / PASEKMĖS

Projekto „Darom verslą 2009“ metu 91 moterys įsidarbino, sukurti 3 verslo projektai bei 29 reklaminiai filmukai, pristatantys jau turimą ar būsimą dalyvių verslą.

Projekto rezultatai pranoko iškeltus tikslus: visos mokymų dalyvės įgijo joms būtinų ir ateityje darbo rinkoje ar verslo pasaulyje praversiančių žinių. Pasiiekti rezultatai rodo, jog projektai reikšmingai prisidėjo prie moterų verslumo skatinimo. Pradedančios verslininkės įgavo būtinų žinių sėkmingam verslo plėtojimui, sukūrė reklamas, padėsiančias viešinti savo verslą klientų ir būsimų investuotojų tarpe. Net šešis metus plėtojama projekto koncepcija ir jos sėkmingas perkėlimas į užsienio šalis (2011 m. pilotinis šių projektų variantas

buvo vykdomas įgyvendinant projektą „Darom verslą“ Baltarusijoje, kuris parodė, kad projekto formatas tinkamas ir lengvai pritaikomas ne tik nacionaliniu, bet ir tarptautiniu mastu). Tai rodo, jog tokio pobūdžio projektai yra tinkama priemonė moterų užimtumui ir verslumui skatinti.

Ši praktika gali būti laikoma gera, nes sukurta mokymo programa yra tinkama įvairaus išsilavinimo ir amžiaus moterims, taip pat gali būti taikoma tiek nacionaliniu, tiek tarptautiniu lygiu. Programos kokybę ir tai, jog ji pasiteisino, įrodo pasiekti rodikliai, gauti ekspertų įvertinimai.

(7) STIPRYBĖS / SĖKMĖS RODIKLIAI

Projekto sėkmę atspindi pasiekti rezultatai ir tai, jog projektas yra įgyvendinamas nuo 2008 m. bei taip pat buvo vykdomas kitose šalyse. 2011 m. pilotinis šių projektų variantas buvo vykdomas įgyvendinant projektą „Darom verslą“ Baltarusijoje. Projektas „Darom verslą 2009“ taip pat buvo nominuotas „Europos burių“ apdovanojimui už socialinės integracijos skatinimą, Lietuvoje užėmė antrąją vietą ir buvo pristatytas baigiamajame „Europos burių“ apdovanojimų renginyje Vengrijoje.

(8) SILPNYBĖS / APRIBOJIMAI

Projekto metu tikslinės grupės narės susidūrė su šeimos ir darbo derinimo sunkumais (pietų šeimai ruošimas, vaikų ligos, vaikų paėmimas iš ikimokyklinių įstaigų, mokyklų ar būrelių ir pan.), kurie kai kurioms iš jų neleido dalyvauti visuose mokymų etapuose, seminaruose, kitoms trukdė išbūti visą seminarų laiką.

(9) PASIŪLYMAI GERAJAI PRAKTIKAI TOBULINTI

Šio projekto metu sukurtos mokymų programos galėtų būti tobulinamos jas pritaikant prie moterų poreikių, tam reikėtų atlikti poreikių analizę, dar kartą ištirti, kokios priežastys moterims trukdo aktyviai dalyvauti darbo rinkoje ar pradėti nuosavą verslą, kokių žinių trūksta norint pasitikėti savo jėgomis ir pan. Taip pat įgyvendinant panašų projektą ir siekiant išvengti šeimos ir mokymų derinimo sunkumų, siūloma paraleliai organizuoti mažamečių vaikų užimtumą, kad tikslinės grupės narės galėtų visiškai susikonscentruoti į mokymų metu teikiamą informaciją ir dalyvauti visoje programoje.

8

ORGANIZACIJOS PAVADINIMAS:

VŠĮ TAUTINIŲ BENDRIJŲ NAMAI

PROJEKTO AR GEROSIOS PRAKTIKOS PAVADINIMAS:

Europos Bendrijų iniciatyvos
EQUAL projektas „Tautinių
mažumų integracijos į darbo rinką
paramos mechanizmo sukūrimas ir
išbandymas“

(1) A P R A Š Y M A S

Dirbant su tautinėmis bendrijomis, teko susidurti su įvairiais projektais, mažinančiais socialinę atskirtį. Tačiau tik vienas iš jų galėjo iš pagrindų pakeisti asmenų, priklausančių tautinėms bendrijoms, socialinę ir ekonominę padėtį. Dar daugiau, šio projekto geroji patirtis ir pasiūlymai skirti Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai, kurie buvo priimti, galėjo pakeisti ekonominę dviejų Lietuvos rajonų padėtį. Kadangi nedarbo lygis tarp tautinių mažumų buvo ir yra didesnis nei šalies vidurkis (tai geriausiai iliustruoja Šalčininkų rajonas), Tautinių bendrijų namai kartu su partneriais (Tautinių mažumų ir išeivijos departamentu prie LR Vyriausybės, Šalčininkų rajono savivaldybės administracija, Vilniaus darbo birža, Šalčininkų darbo birža, Labdaros paramos fondu Vilniaus lenkų kultūros namai, Darbo ir socialinių tyrimų institutu, Lietuvos rusų visuomeninių organizacijų koordinacinė taryba, Lietuvos lenkų sąjungos Vilniaus skyriumi) pradėjo įgyvendinti projektą „Tautinių mažumų integracijos į darbo rinką paramos mechanizmo sukūrimas ir išbandymas“.

Betarpaiškai bendradarbiaujant su tautinių bendrijų visuomeninėmis organizacijomis (NVO), kurių Lietuvoje 2004 metais buvo apie 270, buvo pastebėta, kad šios NVO savo veikloje pagrindinį dėmesį skiria tautinės kultūros, papro-

čių, tradicijų išsaugojimui ir per mažai dėmesio skiria tautinių bendrijų narių socialinės atskirties visuomenėje mažinimo problemų sprendimui. Nepakankamą tautinių bendrijų narių aktyvumą darbo rinkoje taip pat lėmė verslumo įgūdžių stoka tiek NVO, tiek individualiu lygmeniu, per menkas valstybinės kalbos mokėjimo lygis, NVO vadovų organizacinių gebėjimų, bendrų vadybos žinių stygius, neefektyvūs kontaktai atskiruose regionuose tarp valdžios institucijų, verslininkų ir NVO, sprendžiant integracijos į darbo rinką klausimus. Projektas buvo vykdomas trimis etapais.

Pirmajame projekto etape (2004 m. gruodis – 2005 m. gegužė) buvo suformuota Vystymosi bendrijos (VB) komanda, atrinkti projekto veiklų darbuotojai, išorės ekspertai.

Antrame projekto etape (2005 m. birželio – 2008 m. vasario mėn.), siekiant išsiaiškinti tautinių mažumų atstovų galimybes integruojantis į darbo rinką, atlikti sociologiniai tyrimai, išanalizuoti teisės aktai ir nustatytos kliūtys, trukdančios sėkmingai tautinių mažumų atstovų integracijai. Pagal specialiai sukurtas mokymo programas buvo parengti tautinių mažumų, NVO rekomenduoti, lyderiai bei globėjai, patobulinta darbo biržų darbuotojų, savivaldybių tarnautojų, dirbančių su tautinių mažumų atstovais, kvalifikacija. Projekto globėjai aktyvino ir motyvavo bedarbius – tautinių mažumų atstovus, kuriems buvo organizuoti valstybinės lietuvių kalbos mokymo kursai ir mokymai pagal parengtas papildomas bedarbių mokymo programas. Pagal parengtą Bendradarbiavimo tinklų (BT) kūrimo metodiką sukurti suinteresuotų organizacijų (savivaldybės, NVO, mokymo įstaigų, įdarbinimo įstaigų, darbdavių) bendradarbiavimo tinklai. Parengtas Tautinių mažumų integracijos į darbo rinką paramos mechanizmo modelis.

Trečiame etape (2007 m. birželio – 2008 m. rugpjūčio mėn.) projekto partneriai, atsižvelgdami į II etapo metu sukaupią gerąją praktiką ir projekto produktus, siekė įtvirtinti sukurtą modelį praktiškai, iš dalies perkeliant jį į kitą regioną (Visaginą), sukuriant sąlygas bei prielaidas jam veikti ateityje. Be šių uždavinių, trečiojo etapo metu taip pat siekta politiškai įtvirtinti ir praktiškai remti tautinių bendrijų NVO žmoniškųjų išteklių kompetencijos stiprinimo priemonių įgyvendinimą. Trečiojo projekto etapo veiklomis buvo siekiama prisidėti prie bendro projekto tikslo – sukurti ir išbandyti Tautinių mažumų integracijos į darbo rinką paramos mechanizmo modelį ir įtvirtinti šio modelio pilną ir/ar atskirų jo komponentų taikymą įvairiuose programiniuose dokumentuose ir/ar norminiuose aktuose bei praktiško įgyvendinimo.

(2) TIKSLAI

Projekto tikslas – sukurti ir išbandyti tautinių mažumų integracijos į darbo rinką paramos mechanizmą ir bendradarbiavimo tinklus, naudojant tautinių mažumų nevyriausybinių organizacijų žmogiškuosius išteklius ir įtaką.

Remiantis tautinių mažumų visuomeninėmis organizacijomis, jų įtaka ir poveikiu visuomenės raidai, projektu siekta sukurti integracijos į darbo rinką procese dalyvaujančių organizacijų bendradarbiavimo tinklus, pasinaudojant užsienio partnerių patirtimi, Vilniaus mieste ir Šalčininkų rajone sukurti, išbandyti ir įvertinti tautinių mažumų integracijos į darbo rinką paramos mechanizmą. Taip pat pakelti tautinių mažumų nevyriausybinių organizacijų žmogiškųjų išteklių kompetenciją ir integracijos procese dalyvaujančių institucijų personalo kvalifikaciją bei sukurti ir išbandyti tautinių mažumų integracijos į darbo rinką paramos mechanizmą.

(3) TIKSLINĖS GRUPĖS / NAUDOS GAVĖJAI

Projekto tikslinė grupė – tautinių mažumų atstovai, susiduriantys su įvairiomis integravimosi į darbo rinką problemomis. Remiantis 2001 m. gyventojų surašymo duomenimis, Lietuvoje gyveno 83,45 proc. lietuvių. Kitą gyventojų dalį – 576,7 tūkst. – sudarė: lenkai – 6,74 proc., rusai – 6,31 proc., baltarusiai – 1,23 proc., ukrainiečiai – 0,65 proc. ir kitos tautybės – 1,62 proc.

(4) MOTYVACIJA

Projekto pradžioje (2002 metais) gyventojų užimtumo tyrimo duomenimis, nedarbas tarp tautinių mažumų buvo žymiai didesnis nei vidutinis nedarbas šalyje. Bendram nedarbui esant 13,8 proc., neturinčių darbo lietuvių buvo 12,8, rusų – 20,3 proc., lenkų – 17,8 proc., kitų tautybių – 17,4 proc. Atlikti tyrimai parodė, kad nors didesnė rusų tautybės gyventojų dalis turi aukštąjį išsilavinimą, nedarbas tarp jų didesnis nei tarp lenkų ar lietuvių. Tai rodo, kad tautinė priklausomybė turi įtakos įsidarbinimo galimybėms, nors teisiniai aktai ir draudžia diskriminaciją dėl rasės, lyties ar religinių įsitikinimų. Tautinių mažumų integracijos į darbo rinką galimybių tyrimas nebuvo atliktas. Tokia

situacija sąlygojo Europos bendrijų iniciatyvos EQUAL projekto „Tautinių mažumų integracijos į darbo rinką paramos mechanizmo sukūrimas ir išbandymas“ parengimą.

(5) IŠTEKLIAI

Projekto vykdymo laikotarpiu, projekte atskirais etapais dirbo nuo 3 iki 90 asmenų.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė ir Europos Sąjunga ketverių metų laikotarpiui skyrė apie 2 mln. litų.

(6) PROJEKTO REZULTATAI / PASEKMĖS

Projekto vykdymo metu 44 lyderiai, 45 globėjai, atstovaujantys daugiau nei 300 šalies tautinių mažumų NVO, įgijo gebėjimų ir kompetencijų, kurios laikytinos atspirties tašku tolesniam jų bei jų atstovaujamų NVO ugdymui. 94 bedarbiai, tautinių mažumų atstovai, mokėsi valstybinės lietuvių kalbos kursuose, 22 iš jų išlaikė valstybinės kalbos mokėjimo kvalifikacinių kategorijų egzaminus, 60 mokėsi pagal projekto metu parengtas papildomo bedarbių mokymo programas. Mokymai bei lyderio/globėjo bendradarbiavimas padėjo tautinių bendrijų atstovams didinti konkurencingumą darbo rinkoje – dirbti pradėjo 25 bedarbiai, tautinių mažumų atstovai.

Naudojant projekto metu parengtą mokymo programą, pakelta 58 darbuotojų, savo darbinėje veikloje bendraujančių su tautinių mažumų atstovais, kvalifikacija.

Sukaupta suinteresuotų asmenų ir paslaugų teikėjų duomenų bazė, kuri ateityje gali būti naudojama tiek tęsiant darbą su tautinių mažumų atstovais, tiek dirbant su kitomis visuomenės grupėmis. Lyderių/globėjų patirtis gali būti pritaikoma, padedant įsidiarinti imigrantams ir pabėgėliams, taip pat jiems integruotis į sociumą, lyderių mokymo programa ir jos atskiros dalys gali būti adaptuojama kitų NVO veiklai. Pasirašytos dvi sutartys dėl bendradarbiavimo tinklų sukūrimo. Bendradarbiavimo tinklai (BT) buvo kuriami tautinių mažumų socialinės atskirties problemoms spręsti, tačiau projekto vykdymo metu paaiškėjo, kad sudaromos prielaidos kitoms problemoms spręsti. BT

galėjo virsti bendradarbiaujančiais paritetiniais tinklais, įgalinančiais teikiamų paslaugų optimizavimą įvairiose tikslinėse grupėse bei pagalbą įvairioms tikslinėms grupėms (jas atstovaujančioms organizacijoms) tampant lygiaverčiais tinklo partneriais.

Atliktas tyrimas „Tautinių mažumų atstovų integracijos į darbo rinką galimybės“, kurio metu identifikuotos kliūtys, trukdančios tautinių mažumų atstovams sėkmingai integruotis į darbo rinką. Buvo manyta, kad tyrimo išvados ir rekomendacijos padės spęsti tautinių mažumų atstovų socialinės atskirties mažinimo ir užimtumo didinimo klausimus tiek savivaldybių, tiek NVO lygmenimis.

Parengta teisės aktų analizė, siekiant daryti poveikį praktinei veiklai ir politikai, bei atliktas teisės aktų sudaromų barjerų tautinių mažumų atstovams integruotis į darbo rinką tyrimas, padėsiantis sėkmingiau realizuoti NVO veiklas ir taip daryti poveikį praktikai ir politikai.

Svarbiausia projekto sėkmė – parengtas Tautinių mažumų integracijos į darbo rinką paramos mechanizmo modelis, sudarantis galimybes tautinių mažumų nevyriausybiniams organizacijoms pačioms spręsti jų narių socialinės atskirties mažinimo problemas.

Modelis susideda iš atskirų, vienas kitą papildančių, komponentų:

- Tautinių mažumų nevyriausybinių organizacijų įgalinimo spręsti socialinės atskirties problemas, didinant NVO žmogiškųjų išteklių kompetenciją (naujų verslumo kompetencijų suteikimas aktyviausiems NVO nariams);
- Savivaldos/valstybinių (valdžios) institucijų, NVO (tautinių bendrijų), potencialių darbdavių, mokymo įstaigų ir kt. institucijų atstovų bendradarbiavimo tinklo, kuriuo siekiama spręsti tautinių bendrijų atstovų socialinės atskirties mažinimo problemas regione, sukūrimo.

Modelio įgyvendinimo etapai:

1. NVO formuoja lyderio ir globėjo junginį, kurio nariai – tautinių bendrijų NVO atstovai (tos pačios tautinės bendrijos atstovai), jų funkcijos – padėti tautinių mažumų atstovams integruotis į darbo rinką.
2. Didinama NVO žmogiškųjų išteklių kompetencija, naudojant projekto metu sukurtas mokymo programas (Lyderių, Globėjų, Papildo-

mo bedarbių mokymo), ugdant NVO verslumą, didinant jų gebėjimus pasinaudoti turimomis išskirtinėmis ypatybėmis (unikali/skirtinga kultūra, kitos, retos mūsų šalyje vartojamos kalbos mokėjimas, tautinis kulinarinis paveldas, nacionaliniai amatai ir pan.), sprendžiant socialinės atskirties problemas ir padedant NVO nariams visaverčiai integruotis į visuomenę.

3. Kuriami bendradarbiavimo tinklai, kurių tikslas – apjungti vietines valdžios, verslo struktūras, kitas organizacijas ir nevyriausybinių sektorių, sprendžiant klausimus, susijusius su tautinių mažumų atstovų socialinės atskirties mažinimu regione. BT nariai operatyviai ir lanksčiai sprendžia iškilančias problemas, kurių dėl vieno ar kito priežasties negali išspręsti viena institucija, naudojasi jau turimais ištekliais. NVO lyderiai, mokymų metu įgiję reikalingas kompetencijas teikti pagalbą ir panaudodami komunikacinius gebėjimus tampa ne tik lygiaverčiais BT nariais, bet ir iniciatoriais, sugebančiais daryti pozityvią įtaką sprendžiant tautinių mažumų užimtumo klausimus.

4. Parengtų lyderių ir globėjų vykdoma veikla: ieškoma potencialių darbo vietų ar kuriamos naujos darbo vietos, ieškoma tinkamiausių kandidatų, jie testuojami, parengiami.

5. Darbo planas naujoje darbovietėje, stebimas ir palaikomas jų mokymosi procesas tiek darbo biržos organizuojamuose mokymuose, tiek projekto metu parengtomis mokymo programomis, padedama įsidarbinti ir vykdoma globa, padedant įsitvirtinti naujoje darbo vietoje.

6. Tautinių mažumų NVO įgalinimas vykdomas įgyvendinant projekto metu parengtą lyderių mokymo programą, kurios novatoriškumas pasireiškia: programos konstravimu, orientuojantis į tautinių mažumų NVO intelektualinio kapitalo ugdymą, turiniu, modeliuojamu žinių visuomenės kontekste (11 sąryšingų modulių), lankstumu, mokymo modeliai gali būti realizuojami visi kartu ir atskirai, besimokančiųjų patirties įvertinimu, atsižvelgiant į besimokančių poreikius, interesus ir motyvaciją, mobilumą, kuris pasireiškia įsisavinimo galimybėmis adaptuotai programai pasiekti nustatytą tikslinę grupę, maksimaliu priartinimu prie besimokančiųjų gyvenamosios vietos.

7. Bendradarbiavimo tinklai vienija vietinės valdžios, mokymo įstaigų, verslo struktūrų ir NVO veiklas, sprendžiant socialinę atskirtį patiriančios visuomenės grupės atstovų integravimą į visuomenę, kai integracijos procesas reikalauja individualios integruojamo asmens globos ir skirtingų institucijų bendradarbiavimo.

8. Tautinių mažumų integracijos į darbo rinką paramos mechanizmo modelis sukurtas atsižvelgiant į paramos gavėjų ir sprendimo vartotojų poreikius. Projekto kūrime bei įgyvendinime aktyviai dalyvauja tautinių bendrijų atstovai. Tautinių bendrijų NVO yra projekto partneriai – Vystymo bendrijos nariai. Paramos gavėjai ir sprendimo vartotojai, dalyvaudami projekto metu organizuotuose mokymuose, įgijo kompetencijas, leidžiančias planuoti savo organizacijos ateities veiklos viziją, siejant ją su verslumo didinimu bei užimtumo plėtra tarp savo bendruomenės narių, ieškoti bendradarbiavimo galimybių Lietuvoje ir užsienyje. Lyderių mokymo programa teikia galimybę modeliuoti ateities NVO lyderių mokymus, pasirenkant atskirus mokymo modulius, sudarančius galimybes asmenims ugdyti kompetencijas, skirtas konkurencingumui darbo rinkoje didinti. Bendradarbiavimo tinklai suteikia galimybes visiems jo dalyviams (savivaldybių/valdžios institucijoms, darbdaviams, mokymo įstaigoms, NVO ir t. t.), atsižvelgiant į kiekvieno tinklo dalyvio interesus ir siekius, kartu spręsti įvairias regiono vystymosi problemas, dirbant su socialinės atskirties grupėmis, tam tikslui naudojant turimus išteklius ir skatinant bei plėtojant įvairių institucijų bendradarbiavimą. BT gali tapti instrumentu, padedančiu tautinių bendrijų NVO panaudoti savo intelektualųjį potencialą, sprendžiant įvairias veiklos problemas sociokultūrinėje, edukacinėje ir darbo rinkos erdvėje.

(7) **STIPRYBĖS / SĖKMĖS RODIKLIAI**

Projekto metu sukurti bendradarbiavimo tinklai be jokio išorės palaikymo ir išorės iniciatyvų, remdamiesi projekto metu sukurta bendradarbiavimo sistema, veikė metus. Tautinių bendrijų namų užsienio partneris „Projekt Region Braunschweig GmbH“, vykdydamas projektą *PAMIR SON*, kurio metu taikė panašią įdarbinimo priemonių metodiką, pasiekė tokių gerų rezultatų, tad šio projekto gerąją patirtį šiuo metu oficialiai siūloma perimti darbo biržos funkcijas atliekančioms agentūroms. Šios metodikos pritaikymas leido kelis kartus sumažinti patiriamų finansinių kaštų skaičių, tuo pačiu padidinat sėkmingų tikslinės grupės narių įsadarbinimo atvejų skaičių.

Bendradarbiavimas su Vokietijos partneriais sudarė galimybes perimti įvairiapusę Vokietijos tautinių bendrijų/imigrantų asociacijų, mokymo institucijų bei socialinius projektus administruojančių institucijų patirtį, integruojant

tautinių mažumų atstovus į darbo rinką bei sprendžiant jų socialinės atskirties mažinimo problemas, ją modifikuojant ir pritaikant Lietuvos sąlygoms.

(8) SILPNYBĖS / APRIBOJIMAI

Vykdamas šį projektą didžiausias iššūkis buvo projekto administravimas. Nuolatinių problemų kilo derinant veiklas, jų keitimus, veiklų planavimą su žemiausio lygmens tarnautojais iš Europos Socialinio Fondo (ESF) agentūros. Neįtikėtina greitai darbuotojų kaita ESF agentūroje kėlė rimtas grėsmes projekto veiklų įgyvendinimui laiku.

Įgyvendinant projektą, trečiojo etapo metu, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai buvo pateikti konkretūs pasiūlymai, galėję pakeisti tikslinės grupės ar net regionų ekonominę padėtį. Į šiuos pasiūlymus nebuvo atsižvelgta. Kadangi pasiūlymai yra vertingi tiek savo turiniu, tiek padarytų sąnaudų dydžiu, o sukaupta patirtis yra unikali, manome, kad šio projekto patirtį vis dar yra tikslinga panaudoti.

(9) PASIŪLYMAI GERAJAI PRAKTIKAI TOBULINTI

Modelis yra mobilus, lengvai perkeliamas į kitus regionus, nes šiuo metu Lietuvoje vis dar yra galimybė tam tikslui naudoti veikiančias tautinių bendrijų organizacijų struktūras bei jų žmogiškuosius išteklius. Šis modelis gali būti pritaikytas kiekvienai diskriminaciją ar socialinę atskirti patiriančiai grupei.

9

ORGANIZACIJOS PAVADINIMAS: MOTERŲ INFORMACIJOS CENTRAS

PROJEKTO AR GEROSIOS
PRAKTIKOS PAVADINIMAS:

„Jaunimas Jaunimui – Kartu mes
galime pasipriešinti smurtui prieš
mergaites ir merginas“ mokymai
„Ateities lyderiai“

(1) A P R A Š Y M A S

Projektas skirtas šviesti jaunuolius lyčių lygybės, smurto santykiuose ir jo prevencijos temomis. Juo siekiama sukurti saugią aplinką tarp jaunų žmonių. Projekto metu jaunimas susipažįsta su lyčių stereotipų problema ir jos sąsaja su smurtu lyties pagrindu. Viso projekto metu jaunuoliai skatinami kurti saugią aplinką, kurioje moterų ir vyrų lygios galimybės yra prioritetas, o smurtas santykiuose – netoleruotinas.

Projekto idėja gimė rengiant Daphne III programos projektą Europos Komisijai. Projekto metu partneriai iš Kipro, Graikijos, Lietuvos, Italijos ir Ispanijos bendradarbiavo vykdydami tarptautinę apklausą ir kurdami specialią mokymų programą moksleiviams. Šiame gerosios praktikos vadove bus apžvelgta mokymų modulių struktūra bei detaliau pristatytas mokymų „Ateities lyderiai“ programos modulis – „Lygybės ženklas“, kuris yra labiausiai susijęs su diskriminacijos lyties pagrindu mažinimu.

2011 m. pirmame projekto etape buvo atlikta kiekybinė ir kokybinė vyresnių klasių moksleivių apklausa. Pagrindinis apklausos tikslas buvo išsiaiškinti jaunimo požiūrį į smurtą santykiuose ir jo sąsajas su lyčių stereotipais. Apklausoje dalyvavo daugiau ne 3000 moksleivių iš visų projekto partnerių šalių. Ekspertai apibendrino ir pateikė visų šalių apklausos rezultatus. Atlikus

lyginamąją šalių analizę, ekspertų komanda suformavo mokymų modulius ir parengė jų struktūrą bei įrankius. Lietuvoje mokymų modulis buvo adaptuotas, atsižvelgiant į Lietuvos mokinių bei mokytojų poreikius.

Mokymų programa „Ateities lyderiai“ naudoja linksmus ir jaunimo dėmesį pritraukiančius metodus, kurie padeda išlaikyti maksimalų jaunimo susidomėjimą visų mokymų metu.

Teorinei medžiagai pateikti naudojami praktiniai pavyzdžiai, diskusijos formatai. Diskusijų, pristatymų, kūrybinių užduočių pagalba jaunimas įsisavina žinias ir susikuria savitą, jiems priimtina teorinės medžiagos interpretaciją.

Toliau pateikiamas mokymų modulio struktūros aprašymas.

I. SESIJA „LYGYBĖS ŽENKLAS“

Lyčių nelygybė – kelias link smurto santykiuose. Pagrindinis modulio tikslas – atskleisti diskriminacijos lyties pagrindu ir lyčių nelygybės problemą šiuolaikinėje visuomenėje, išnagrinėti šių problemų priežastis ir pasekmes.

Teorinėje užsiėmimų dalyje lektoriai pristatė visuomenėje paplitusius lyčių vaidmenis, lūkesčius abiem lytims, biologinės ir socialinės lyties apibrėžimus. Užsiėmimų metu dalyviams per praktinius pavyzdžius atskleidžiamas šių problemų pagrįstumas. Teorinėje užsiėmimų dalyje atskleidžiamas ryšys tarp lyčių nelygybės ir smurto santykiuose.

Užsiėmimo metu tikslams pasiekti buvo naudojamos šios priemonės:

1. Teorinė mokslininkų ir sociologų medžiaga;
2. Kiekybinės ir kokybinės apklausos „Jaunimas – jaunimui“ rezultatų pristatymas;
3. Socialinės reklamos;
4. Praktinė užduotis – „Marsiečiai“.

1) **Teorinė medžiaga** – pateikti lyčių stereotipų pavyzdžiai realiame gyvenime, apibrėžtos bei paaiškintos biologinės ir socialinės lyties sąvokos. Jaunimas skatinamas atvirai reikšti savo nuomonę ir diskutuoti. Teorinė informacija iliustruota naujausiais Lietuvos ir užsienio šalių statistiniais duomenimis, teoretikų bei praktikų įžvalgomis. Laikomasi neoficialaus formato, padedančio išlaikyti priimtina jaunimui atmosferą, kurioje kiekvienas nebijojo išreikšti savo nuomonę ir poziciją diskutuojamu klausimu.

Galimi diskusijos formatai:

- Klausimai – atsakymai. Lektoriai užduoda jaunimui klausimus, susijusius su diskriminacija lyties pagrindu ir bando išsiaiškinti jaunimo požiūrį.
- Sutinku – nesutinku. Lektoriai pateikia auditorijai teiginį apie moteris ir vyrus bei paprašo apsispręsti, ar jie sutinka su šiuo teiginiu, ar ne. Jaunuoliai susiskirsto į dvi grupes – oponentai ir prelegentai. Paprašoma abiejų grupių argumentuoti savo nuomonę.
- Situacijų modeliavimas. Lektoriai jaunimui pateikia situacijas, kuriose atsispindi nelygios moterų ir vyrų galimybės, auditorijos prašoma identifikuoti nelygybės priežastį, pasekmę ir įtaką situacijai. Vėliau inicijuoja ma diskusija.

Šioje mokymų modulio dalyje svarbiausia supažindinti jaunimą su teoriniu problemų aspektu.

2) **Kiekybinės ir kokybinės apklausos rezultatų pristatymas** leido parodyti Lietuvos jaunimo požiūrį į lyčių stereotipus ir diskriminaciją lyties pagrindu. Lektoriai pristatymo metu išryškino jaunimo požiūrio kaitą lyginant su vyresniąja karta, tačiau pabrėžė ir tai, jog jaunimas vis dar elgiasi ir galvoja stereotipiškai. Nors moksleiviai diskusijos pradžioje teigė, jog jaunimas yra tolerantiškas ir nediskriminuoja lyties pagrindu, tačiau po tyrimo rezultatų pristatymo daugelis jų sutiko, jog diskriminacija lyties pagrindu dar egzistuoja ir jaunų žmonių tarpe. Rezultatų pristatymas paskatino diskusiją, kurios metu jaunimas pasakojo, su kokiomis diskriminacijos formomis susiduria kasdieniniame savo gyvenime, mokykloje, namuose, tarp draugų. Po diskusijos jaunuoliai tapo labiau motyvuoti prisidėti prie diskriminacijos lyties pagrindu mažinimo.

Galimi diskusijos formatai:

- Tikros istorijos – lektoriai per praktinius pavyzdžius pateikia problemas, skatina jaunimą diskutuoti, reikšti savo nuomonę.
- Pasidalink – šis diskusijos formatas paremtas pačių moksleivių pasakojimais ir jų analize. Formatas turėtų būti naudojamas atsargiai, per daug neverčiant moksleivių pasidalinti patirtimi, vykdomas tik remiantis savanoriškumo principu.

3) **Socialinės reklamos** kartu su edukaciniais filmukais leido išlaikyti jaunimo dėmesį visų mokymų metu. Jos leido paprastai, supran-

tamai ir šmaikščiai pateikti diskriminacijos lyties pagrindu problemą bei lyčių stereotipų įtaką mūsų kasdieniniam gyvenimui. Socialinių reklamų pagalba yra paprasčiau ir suprantamiau paaiškinti socialinės ir biologinės lyties skirtumus. Naudotos įvairios socialinės reklamos formos: plakatai, trumpametražiai filmai, Lietuvos ir užsienio kūrėjų socialinės reklamos. Ši priemonė padėjo ruošti mokymų dalyvius paskutiniam mokymų etapui, kuriame patys moksleiviai tapo kūrėjais ir kūrė socialines reklamas savo mokyklos bendruomenei.

4) **Praktine užduotimi „Marsiečiai“** buvo siekta išsiaiškinti jaunimo požiūrį į socialinių vaidmenų sąsajas su lyčių stereotipais ir išsiaiškinti jaunimo požiūrį. Šiai praktinei užduočiai visi mokymų dalyviai buvo padalinti į grupes nuo 4 iki 8 moksleivių, priklausomai nuo grupės dydžio.

Užduoties formulavimas: „Įsivaizduokite, jog į Žemę atskrenda marsiečiai. Jie mato, kad žemėje egzistuoja dvi būtybės, vadinamos moterimi ir vyru, tačiau jie nesupranta, kuo šios būtybės skiriasi viena nuo kitos. Jūsų užduotis – šiandien pristatyti šias dvi būtybes marsiečiams taip, kad jie suprastų, kuo jos skiriasi viena nuo kitos.“

Užduoties laikas – 20 min.

Vėliau visos komandos marsiečiams pristato moterį ir vyrą. Po kiekvieno pristatymo moksleiviai skatinami pagalvoti, ar jie nepristatė moters ir vyro lyčių stereotipų rėmuose? Jei taip, kodėl taip atsitiko? Kas formuoja tokią visuomenės nuomonę? Diskusija baigiama įvadu į kitą mokymų modulį – „Nuomonės formuotojai“, „Smurtas santykiuose“.

Mokymų modulio rezultatai:

1. Jaunimas supranta ir identifikuoja socialinę ir biologinę lytis, suvokia, kaip yra formuojami lyčių stereotipai visuomenėje.
2. Mokymų dalyviai susipažįsta su diskriminacijos lyties pagrindu problema.
3. Jaunimas atpažįsta neigiamą lyčių stereotipų ir diskriminacijos lyties pagrindu įtaką visuomenei bei moterų ir vyrų elgesiui bei pasirinkimams.

II. MODULIS „NUOMONĖS FORMUOTOJAI“ IR „SMURTAS SANTYKIUOSE“

Šiame modulyje lektoriai pristatė lyčių stereotipus, formuojančius veiksnius ir giliau nagrinėjo smurto santykiuose problemą. Pagrindinis šio modulio tikslas – formuoti jaunimo kritinį mastymą ir supažindinti su smurto santykiuose problema, paskatinti aktyviai prisidėti prie diskriminacijos lyties pagrindu mažinimo ir kovos su smurtu santykiuose.

Užsiėmimo metu tikslams pasiekti buvo naudojamos šios priemonės:

1) Teorinė mokslininkų ir sociologų medžiaga. Lektoriai pristatė ir paaiškino, kokie veiksniai formuoja stereotipinį požiūrį į moters ir vyro vaidmenį visuomenėje, atskleidė mokymo įstaigų, žiniasklaidos ir kitų visuomenės veikėjų įtaką visuomenės nuomonei apie tai, kas dera ir nedera moteriai ar vyrui. Šio modulio antroji dalis leido jaunimui susipažinti su smurto santykiuose rūšimis, smurto paplitimu Lietuvoje bei užsienio šalyse. Lektoriai atskleidė diskriminacijos lyties pagrindu ir smurto santykiuose problemos sąsajas.

2) Socialinės reklamos. Jos leido vaizdžiai pateikti šios problemos realybę, susipažinti su prevencijos priemonėmis, kurios yra naudojamos Lietuvoje ir užsienio šalyse.

3) Trumpametražiai filmai apie smurtą santykiuose. Po filmų peržiūros lektoriai inicijavo diskusiją apie filmuose pateiktas gyvenimiškas situacijas. Diskusijų metu jaunuoliai pateikė, jų nuomone, dažniausias smurto santykiuose priežastis.

III. MODULIS – „MES KURIAME KARTU“

Jaunimas, aktyviai dalyvavęs mokymų programoje, turėjo galimybę sukurti socialinę reklamą savo mokyklai. Pagrindinis modulio tikslas – ugdyti kritinį jaunimo požiūrį į diskriminacijos lyties atžvilgiu ir smurto santykiuose problemą, skatinti jaunuolius aktyviai prisidėti prie socialinių problemų sprendimo, kurti prevencines priemones. Pagrindinė modulio užduotis – sukurti socialinę reklamą.

Šio modulio metu lektoriai buvo tik patariamasis balsas, jaunimas pats kūrė ir įgyvendino savo idėjas. Pirmuoju etapu moksleiviai pasirinko vieną iš galimų socialinės reklamos temų – diskriminacija lyties pagrindu, smurtas santykiuose ir smurtas mokykloje. Socialinių reklamų pagrindinis tikslas – skatinti

jaunimą kovoti su diskriminacija lyties pagrindu, smurtu santykiuose. Vėliau jaunuoliai rengė scenarijus, paruošė priemones socialinės reklamos kūrimui. Modulo metu jaunimas pasitelkęs kūrybiškumą kūrė įvairių formatų socialinės reklamas.

Modulo rezultatai:

1. Jaunimas įsisavino teorinę medžiagą pateiktą pirmųjų modulių metu.
2. Sukurtos įvairios socialinės reklamos: filmukai, plakatai, straipsniai.
3. Jaunimas kūrybiškai pateikė savo požiūrį į socialinių problemų prevenciją.

Sukurtos socialinės reklamos pavyzdys:

„Įprastas pirmadienio rytas dviejų skirtingose įmonėse dirbančių, tačiau vienodą darbą atliekančių, reklamos vadybininkų šeimose. Ji atsikelia šeštą rytą. Pagamina pusryčius vyrui ir sūnui. Pažadina juos. Vėliau skiria valandą sau – dažosi, rengiasi, šukuojasi. Kai vyras peržvelgia spaudą, ji paima iš jo nešvarų kavos puoduką ir paduoda išlygintą kostiumą. Padeda apsirengti sūnui. Pakeičiui į darbą nuveža jį į mokyklą. Grįžusi namo po ilgos ir įtemptos darbo dienos, ji nusispiria aukštakulnius ir skuba ruošti vakarienės išalkusiems namiškiams. Nors troškinys ir atrodo skaniai, pati graužia salotos lapą – juk reikia rūpintis figūra! Po vakarienės vyras išeina iš virtuvės, kai jis užtrenkia duris, namuose įsivyrėja tylą. Sūnus pradeda triukšmauti, ji prašo liautis, tačiau jis neklauso. Jis nutyla tik tada, kai iš kambario išnyra grėsminga tėvo galva. Ji daug kartų prašė nesielti su sūnumi taip griežtai, bet vyras jai visuomet atšaudavo: „Kai tu pradėsi uždirbti pinigų, galėsi skelbti savo taisykles“. Tačiau vargu, ar ji kada nors uždirbs tiek pat, net jei dirbs dešimt kartų geriau.“

Kamilė Kambynaitė, 16 m.

(2) TIKSLAI

Pagrindinis mokymų programos „Ateities lyderiai“ tikslas – šviesti jaunimą apie lyčių lygybę ir jos svarbą mūsų visuomenėje, atskleisti diskriminacijos ly-

ties pagrindu ir smurto santykiuose problemą. Lietuvos ekspertai, norėdami kuo efektyviau įgyvendinti mokymo programą, išsikėlė šiuos uždavinius:

1. Skatinti teigiamą jaunuolių požiūrį į moterų ir vyrų lygias galimybes, supažindinti juos su teorine ir praktine ekspertų bei mokslininkų medžiaga.
2. Šviesti jaunimą diskriminacijos lyties pagrindu tema ir kurti saugią aplinką tarp jaunų žmonių.
3. Sukurti realias ir mokykloje panaudojamas smurto prevencijos priemones.
4. Mokymų metu kalbėti jaunimui suprantama kalba ir smagiai bei efektyviai įgyvendinti programos tikslus. Naudoti 20/80 principą: 20 procentų paskaitų laiko lektoriai dėsto teorinę medžiagą, 80 procentų laiko lektoriai diskutuoja su moksleiviais, veda praktinius užsiėmimus.

(3) TIKSLINĖS GRUPĖS / NAUDOS GAVĖJAI

Jaunimas nuo 13 iki 18 metų, mokytojai ir mokyklos bendruomenės atstovai yra tiesioginiai projekto naudos gavėjai. Netiesioginiai gavėjai – institucijos ar įstaigos, turėsiančios galimybę naudotis projekto metu sukurta mokymų metodologija.

(4) MOTYVACIJA

Diskriminacija lyties pagrindu ir smurtas santykiuose yra vienos iš aktualiausių Lietuvos ir viso pasaulio socialinių problemų. Moterų informacijos centras ne pirmus metus dirba tam, kad užtikrintų moterų ir vyrų lygias galimybes Lietuvoje, smurto santykiuose prevenciją. Šis projektas ir mokymų metodologija buvo vienas iš pirmųjų žingsnių dirbant su jaunimu kaip tiksline grupe. Dažnai smurto santykiuose ir diskriminacijos lyties pagrindu prevencija būna vienalytė ir nukreipta tik į suaugusius žmones (tai rodo tiek egzistuojančios programos, tiek nevyriausybinių organizacijų patirtis). Tačiau būtent tarp jaunų žmonių reikia kovoti su diskriminacijos lyties pagrindu ir smurto santykiuose problema. Jaunimas yra atviras žinioms ir pasiryžęs mokytis, dėl

šios priežasties suformuluota patraukli mokymų programa leidžia pasiekti jaunimą ir pradėti socialinių problemų prevencijos procesą nuo pat mokyklos suolo. Tai leis užauginti atvirą ir stereotipų bei diskriminacijos pančių nesuvaržytą visuomenę, kurioje smurtas santykiuose bus netoleruojamas.

(5) IŠTEKLIAI

Projektui įgyvendinti reikalingas projektų vadovas ir finansininkas – mokymų organizavimo įsipareigojimams derinti, bei du lektoriai – mokymų programai įgyvendinti.

Finansinius išteklius, reikalingus įgyvendinti šį projektą, sudarė darbuotojų ir ekspertų darbo užmokestis bei patalpų nuomos, kavos pertraukų organizavimo išlaidos, įrangos nuoma (kompiuteris, projektorius, kamera, fotoaparatas ir t. t.).

(6) PROJEKTO REZULTATAI / PASEKMĖS

Mokymų metu daugiau nei 80 moksleivių sėkmingai baigė mokymų programą. 3 mokyklos dalyvavo ruošiantis mokymams ir įgyvendinant mokymų programą. Dalyviai sukūrė 17 socialinių reklamų diskriminacijos lyties pagrindu ir smurto santykiuose temomis. Sukurta ir mokymų metu išbandyta bei adaptuota metodologija Lietuvos kontekstui galės naudotis mokytojai ir ekspertai.

Mokymų pradžioje moksleiviams buvo pateiktas klausimynas, skirtas įvertinti jų požiūrį į lyčių stereotipus, diskriminaciją lyties pagrindu bei smurto santykiuose problemą. Taip buvo įvertintos jaunimo nuostatos prieš pradedant mokymų programą.

Mokymų programos pabaigoje moksleiviai buvo paprašyti užpildyti tą patį klausimyną. Ekspertai, pasibaigus mokymams, lygino jaunimo nuostatas prieš ir po mokymų. Buvo įvertinta moksleivių požiūrio kaita išklausių mokymų kursą. Rezultatai parodė, kad didžiosios dalies moksleivių požiūris į lyčių lygybės svarbą visuomenėje pakito į gerąją pusę, požiūris į smurtą santykiuose tapo neigiamas. Mokymų modulio įtaką jaunimo požiūriui galima vertinti kaip teigiamą.

Jaunimas, sukūręs socialines reklamas, noriai jas skleidė tarp savo bendraamžių, tai užtikrino mokymų „Ateities lyderiai“ rezultatų sklaidą.

Jaunimas, kaip tikslinė grupė, nėra dažnai pasirenkamas projektuose ar veiklose, skirtose kovoti prieš diskriminaciją lyties pagrindu ar smurtą santykiuose. Tačiau būtent jauname amžiuje formuojasi žmogaus požiūris ir nuostatos šiais klausimais. Švietimo įstaigose trūksta švietimo socialinių problemų prevencijos tematika, jaunimas nėra aktyviai įtraukiamas į visuomeninį gyvenimą. Mokymai „Ateities lyderiai“ pateikia patrauklią moksleiviams mokymų programą, kuri gali būti lengvai adaptuojama kiekvienoje mokymo įstaigoje. Mokymų moduliai suformuoti taip, kad mokytojai galėtų pasirinkti, jų nuomone, aktualiausias temas ir tinkamiausius metodus toms temoms pristatyti. Siūloma vieno seminaro trukmė – 1 akademinė valanda. Visos programos siūloma trukmė 8–12 akademinės valandos. Dėl mokymų programos daugialypiškumo ir lankstumo ji gali būti naudojama plačiam specialistų ratui. Dėl šių priežasčių mokymai ir jų metodologija yra gerosios praktikos pavyzdys.

(7) S T I P R Y B Ė S / S Ė K M Ė S R O D I K L I A I

Mokymų programą baigė daugiau nei 50 moksleivių. Sukurta 17 socialinių reklamų. Sukurta metodologija, kuri pasibaigus projektui galės būti adaptuojama ir naudojama visose Lietuvos mokyklose. Mokymai susilaukė didelio moksleivių susidomėjimo ir atnešė pridėtinės vertės visai mokyklos bendruomenei.

Visi mokymuose dalyvavę moksleiviai buvo labai motyvuoti ir aktyviai dalyvavo visuose moduluose. Jaunimas sėkmingai baigė mokymus, o klausimyno rezultatai parodė, jog jaunimas tapo jautresnis socialinėms problemoms ir tapo labiau motyvuotas prisidėti prie jų sprendimo.

(8) S I L P N Y B Ė S / A P R I B O J I M A I

Kadangi mokymų tikslinė grupė yra moksleiviai, organizuodami mokymus susidūrėme su problema derinant mokymų programą su moksleivių ugdymo planais. Kadangi mokymų programoje kartais dalyvaudavo moksleiviai iš skirtingų klasių, mokymų modulių planavimas tapo dar sudėtingesnis.

Dėl užimto moksleivių pamokų grafiko, egzaminų, popamokinės veiklos, vieno seminaro trukmė neturėtų viršyti pamokos laiko – 45 minučių. Dėl šių prie-

žasčių mokymų programa ir jų laikas turėtų būti derinamas su mokyklomis iš anksto. Organizuojant mokymus labai svarbus yra mokytojų palaikymas ir teigiamas požiūris į mokymų programą bei jos tikslus.

(9) PASIŪLYMAI GERAJAI PRAKTIKAI TOBULINTI

Projekto metu sukurta metodologija gali būti tobulinama, atsižvelgiant į specifinius mokyklų poreikius. Mokymų modulius arba jų dalį galima įtraukti į neformalaus ugdymo programą, organizuojant mokymus patartina įtraukti mokinių tarybas, kurių atstovai galėtų prisidėti prie nuoseklaus ir sistemingo mokymų rengimo mokyklos bendruomenei.

Ateityje susiklosčius palankioms sąlygoms galima būtų inicijuoti mokymų modulių įtraukimą į formalaus ugdymo procesą.

10

ORGANIZACIJOS PAVADINIMAS: ASOCIACIJA LGL

PROJEKTO AR GEROSIOS
PRAKTIKOS PAVADINIMAS:
„Vaivorykštės dienos“

(1) A P R A Š Y M A S

Visame pasaulyje kovojant su diskriminacija seksualinės orientacijos ir lyties tapatybės pagrindais, gegužės 17-oji yra minima kaip Tarptautinė diena prieš homofobiją ir transfobiją (angl. akronimas IDAHO). Būtent šią dieną 1990 m. Pasaulinė sveikatos organizacija išbraukė homoseksualumą iš ligų sąrašo.

Ši data Lietuvoje buvo pažymėta renginių savaitė „Vaivorykštės dienos“, kurią gegužės 15–22 d. organizavo asociacija Lietuvos gėjų lyga (LGL) ES PROGRESS programos projekte bendradarbiaudama su Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba ir Nacionaliniu lygybės ir įvairovės forumu. Visuomenė buvo paskatinta priimti homoseksualius, biseksualius ir translyčius asmenis, akcentuoti jų lygias galimybes. Taip pat buvo siekiama atkreipti dėmesį į sunkumus, su kuriais susiduria įvairių orientacijų ir tapatybių žmonės asmeniniame gyvenime ir darbe, paskatinti heteroseksualią daugumą geriau suprasti lytines mažumas.

„Vaivorykštės dienos“ apėmė įvairius renginius: seminarą apie besikeičiantį LGBT judėjimo Lietuvoje veidą, kurio metu buvo pristatyta knyga apie 2010 metų „Baltic Pride“ Vilniuje, dokumentinius filmus bei diskusijas kartu su „Nepatogių kinu“, spaudos konferenciją Seime bei viešą akciją „Mes – už visas gyvenimo spalvas“. Taip pat LGL savanoriai LGBT centre Vilniuje organizavo dvi LGBT atvirumo pamokas, kuriose dalyviai turėjo galimybę kelti klausimus ir laužyti paplitusius stereotipus, susitikti ir pabendrauti su žmonėmis, kurie dažnai diskriminuojami ir patiria socialinę atskirtį.

Šešios ES ambasados surengė bendrą šventinį priėmimą šalies LGBT bendruomenės atstovams, politikams bei žmogaus teisių gynėjams. Viešos akcijos Vilniuje metu buvo išskleista trisdešimties metrų ilgio vaivorykštės vėliava, pažymint solidarumo, vienybės ir paramos svarbą. Savaitė užbaigta „Vaivorykštės kavinė visiems“ renginiu su populiarių Lietuvos muzikantų pasirodymais. Renginiai buvo organizuojami Vilniuje ir Kaune. „Vaivorykštės dienos“ Lietuvoje organizuojamos nuo 2007 m. su siekiu, kad šis renginys taptų kasmetine tradicija.

Socialiniame tinkle „Facebook“ sukurtas specialus puslapis, kuriame galima susipažinti su visa renginių programa: http://www.facebook.com/lgl.lt/app_208195102528120.

Taip pat išleistas renginio lankstinukas (http://www.atviri.lt/uploads/files/dir207/dir10/14_o.php) bei „Vaivorykštės dienų 2012“ plakatas (http://www.atviri.lt/uploads/files/dir207/dir10/13_o.php), akcijos marškinėliai, vėliavėlės bei balionai su renginio simbolika.

(2) TIKSLAI

Šiuo projektu buvo siekiama:

- atkreipti visuomenės dėmesį į homoseksualių žmonių diskriminacijos problemą;
- kelti visuomenės informuotumą bei sąmoningumą seksualinės orientacijos srityje, suteikti informaciją apie homoseksualumą, homofobiją, jos pasekmes;
- skatinti LGBT bendruomenės dalyvavimą visuomeniniame gyvenime;
- supažindinti LGBT bendruomenę su lygių galimybių ir lygių teisių politika bei įstatymais;
- akcentuoti žmonių įvairovės teikiamą naudą ir svarbą.

Visuomenė buvo paskatinta priimti homoseksualius, biseksualius ir translyčius asmenis, akcentuoti jų lygias galimybes. Taip pat buvo siekiama atkreipti dėmesį į sunkumus, su kuriais susiduria įvairių orientacijų ir tapatybių žmonių asmeniniame gyvenime ir darbe, paskatinti heteroseksualią daugumą geriau suprasti lytines mažumas.

(3) TIKSLINĖS GRUPĖS / NAUDOS GAVĖJAI

Šis renginys buvo nukreiptas į plačiąją visuomenę. Būtent nuo jos didžia dalia mi priklauso homoseksualių žmonių situacija Lietuvoje. Pačiomis įvairiausiomis priemonėmis buvo siekiama atkreipti žmonių dėmesį, didinti jų sąmoningumą, informuotumą apie diskriminaciją lytinės orientacijos pagrindu ir jos įtaką homoseksualiems žmonėms. Taip pat buvo siekiama užmegzti artimesnius ryšius su kitomis nevyriausybinėmis organizacijomis, dirbančiomis lygių galimybių srityje. Galiausiai buvo sudarytos galimybės tiesioginei tikslinei grupei (homoseksualios orientacijos žmonėms) geriau susipažinti su savo teisėmis ir dalyvauti pilietinėje visuomenėje. „Vaivorykštės dienų 2007“ seminaruose, dokumentinių filmų peržiūroje iš viso sudalyvavo apie 200 LGBT bendruomenės atstovų. 2012 metų renginyje šis skaičius išaugo tris kartus. Dėl taikomų priemonių įvairovės (televizijos, radijo laidų, paskaitų, seminarų panaudojimo), plataus renginio viešinimo žiniasklaidoje, renginio metu vykusių viešų diskusijų, buvo pasiekta labai plati auditorija.

(4) MOTYVACIJA

Nors pagrindinis kampanijos akcentas bei tikslas buvo diskriminacijos seksualinės orientacijos pagrindu mažinimas, tačiau kalbant apie lygių galimybių visiems svarbą, neišvengiamai yra susiduriama ir su įvairialypės diskriminacijos problema. „Vaivorykštės dienos 2007“ buvo ne tik kalbama apie homoseksualumą, homofobijos reiškinį bei jo žalą, tačiau taip pat pabrėžiama ir diskriminacijos seksualinės orientacijos bei lyties pagrindu koreliacija. Kaip rodo Lietuvoje atlikti tyrimai, iš esmės homoseksualūs vyrai bei homoseksualios moterys yra traktuojami pakankamai skirtingai, dažnai homoseksualios moterys susiduria ne tik su diskriminacija seksualinės orientacijos pagrindu, bet yra žeminamos ir kaip moterys. Dėl to siekiant Europos Lygių galimybių visiems metų tikslų, norint efektyviai sumažinti diskriminaciją, su kuria susiduria homoseksualūs asmenys, svarbu atsižvelgti bei kovoti su visais diskriminacijos pagrindais vienu metu.

(5) IŠTEKLIAI

Veikloms įgyvendinti reikia trijų koordinatorių bei 10 savanorių. 2007 m. Europos lygių galimybių metų visiems kampanijos metu veikloms Vilniuje buvo

skirta 20 tūkst. litų. Socialinei reklamai ant troleibusų buvo numatytas atskiras biudžetas, kuris buvo panaudotas reklamai interneto portaluose. 2012 m. „Vaivorykštės dienų“ biudžetas siekė 35 tūkst. litų.

(6) P R O J E K T O R E Z U L T A T A I / P A S E K M Ė S

Kaip jau buvo minėta, renginys „Vaivorykštės dienos“ buvo nukreiptas tiek į plačiąją visuomenę, tiek orientuotas ir į pačią LGBT bendruomenę ir jos informavimą, įgalinimą bei įtraukimą į visuomeninį gyvenimą.

Atsižvelgiant į projekto tikslus, buvo sudarytos galimybės atskirų projekto tikslinių grupių (politikų, nevyriausybinių organizacijų, jaunimo) ir visos visuomenės kaip tikslinės grupės švietimui ir informavimui lygių galimybių klausimais, skatinamas diskriminavimo žalos įsisąmoninimas ir pagarba bei tolerancija netradicinės orientacijos žmonėms.

Siekiant informuoti visuomenę apie homofobijos reiškinių, jo žalą, homoseksualių žmonių diskriminaciją, teisę į lygias galimybes, buvo surengti 2 seminarai, 1 spaudos konferencija, atidaryta meno ir fotografijos paroda bei suorganizuota filmų, kuriuose atsispindėjo homoseksualių žmonių patirtys, peržiūra. Neabejotinai, šių įvairių priemonių pagalba, buvo išryškintas homoseksualių žmonių lygių galimybių klausimas, kuris dažnai lieka nutylėtas, ignoruojamas, kaip nepakankamai svarbus ir vertas politinių diskusijų. Galima tikėtis, kad „Vaivorykštės dienos“, suteikdamos pozityvios informacijos apie homoseksualumą, išryškindamos įvairovės naudą bei svarbą, sudarė galimybę bent daliai visuomenės susimąstyti, kritiškai pažvelgti bei kvestionuoti žiniasklaidos bei politikų formuojamus bei pastiprinamus neigiamus stereotipus apie homoseksualius žmones.

Suvokiant homoseksualių žmonių įgalinimo bei įtraukimo į visuomeninį gyvenimą svarbą, buvo suorganizuotas atskiras seminaras tik homoseksualios orientacijos asmenims, taip pat paruošta kultūrinė programa, kurioje atsispindėjo homoseksualių žmonių potyriai, interesai, poreikiai. Toks įvairialypis požiūris į homoseksualumą, aktyvus homoseksualių žmonių įtraukimas į kultūrinį gyvenimą, informacijos suteikimas lygių galimybių klausimais bei kritiškas požiūris į visuomenėje įsišaknijusį homofobijos reiškinių, neabejotinai turėjo paliesti bei praplėsti ir homoseksualių žmonių savivaizdį, patirtį, padėti suprasti savo aplinką bei save.

(7) S T I P R Y B Ė S / S Ė K M Ė S R O D I K L I A I

„Vaivorykštės dienų 2007“ metu buvo suorganizuota spaudos konferencija Seime, seminaras „Homofobija: priežastys ir pasekmės“, kuriame tikslinės grupės atstovai buvo supažindinti su homofobijos sąvoka, reiškiniu, moksliniu homofobijos motyvų aiškinimu, konkrečiais homofobija grįstos praktikos atvejais. Seminare taip pat buvo paliestas svarbus homoseksualių žmonių psichinės sveikatos klausimas, aptariamos homofobiškos aplinkos, diskriminacinės patirties pasekmės žmogaus psichinei sveikatai. Šiame seminare sudalyvavo apie 40 žmonių, atstovaujančių LGBT bendruomenę, žurnalistų. Seminare – apvaliajame stale „Homoseksualai Europoje: teisės, atstovavimas, pripažinimas, pagarba“ Lietuvos, Latvijos, Lenkijos, Suomijos bei Švedijos LGBT organizacijų atstovai aptarė homoseksualių žmonių situaciją įvairiose šalyse, dalinosi sukaupta patirtimi bei ieškojo sprendimo, kaip šią situaciją pagerinti, bandė atrasti kelių bendradarbiavimui. Be to, „Vaivorykštės dienų 2007“ metu taip pat buvo suorganizuoti ir vaivorykštės kultūros vakarai, kuriuose buvo demonstruojami filmai, fotografijos, diskutuojama apie kitų šalių LGBT kultūrinį gyvenimą. Visuomenės supažindinimui ir informavimui, buvo paruošti lankstinukai, pristatantys „Vaivorykštės dienų 2007“ programą, trumpai paaiškinantys homofobijos reiškinių, priežastis bei pasekmes. Taip pat visą informaciją buvo galima rasti oficialiame renginio internetiniame puslapyje. Renginio kulminacija tapo vakarėlis „Rainbow party“, kuriame galėjo sudalyvauti visi nepaisant seksualinės orientacijos. Renginio metu buvo iškelta vaivorykštės vėliava, kurios nepavyko išskeisti planuotos viešos akcijos metu. Specialiai šiam renginiui buvo paruoštos skrajutės bei radijo reklama, visą savaitę skambėjusi „Power hit radio“ eteryje.

„Vaivorykštės dienos 2007“ susilaukė didelio dėmesio tiek Lietuvoje, tiek už Lietuvos ribų. Sprendžiant iš straipsnių, pasirodžiusių gegužės 15–25 dienomis Lietuvos žiniasklaidoje, skaitytojų komentarų, politikų pasisakymų gausos, renginys tikrai padarė didžiulį poveikį didžiajai daliai visuomenės. Renginio eiga, kylantys sunkumai, diskusijos, nuspalvintos pačių įvairiausių ir prieštarinių emocijų bei reakcijų, figūravo tiek televizijoje, tiek didžiojoje Lietuvoje dienraščiuose. Nors dažnai įvykiai nebūdavo atspindimi itin objektyviai, homoseksualumas būdavo dažnai patologizuojamas, visgi didelis informacijos bei viešų diskusijų srautas neabejotinai atkreipė visuomenės dėmesį į homoseksualių žmonių diskriminacijos problemą, padidino LGBT bendruomenės matomumą, privertė dar kartą iškelti homoseksualių žmonių lygių galimybių klausimą, kuris dažnai yra ignoruojamas ir nutylimas.

2007 m. įvykiai taip pat išryškino ir demokratinių principų stoką bei Europos lygių galimybių visiems metų idėjos formalumą Lietuvoje. Vilniaus mero sprendimas uždrausti viešą akciją bei neleisti vaivorykštės troleibusams išriedėti į Vilniaus gatves buvo grįstas akivaizdžiai homofobiškomis bei diskriminacinėmis nuostatomis, prasilenkiančiomis su Europos lygių galimybių metų idėjomis bei Lietuvos įstatymais. Tokie Vilniaus mero pareiškimai bei sprendimai sulaukė labai prieštaringų reakcijų Lietuvoje, tačiau pakankamai vieningų už Lietuvos ribų. Vilniaus mero sprendimas buvo pasmerktas Europos Komisijos, Europos Parlamento, Tarptautinės lesbiečių ir gėjų asociacijos. Europos Parlamento narys Michaelas Cashmanas teigė, kad Lietuvos sostinės mero sprendimas neįsileisti ES kampaniją „Už įvairovę. Prieš diskriminaciją“ populiarinančio autobuso, Briuselio biurokratams turėtų padėti geriau suprasti tai, ką patiria LGBT asmenys bei kokia stipri homofobija Lietuvoje. Kiti Europos Parlamento nariai kritikavo ES vadovus, kad jie nepakankamai griežtai reagojo į Vilniaus valdžios draudimą. Lietuvoje savo susirūpinimą dėl neišduoto leidimo išreikšė Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba, Lietuvos žmogaus teisių centras bei kelios nevyriausybinės organizacijos. „Vaivorykštės dienoms 2007“ savo paramą išreikšė Seimo narė A. M. Pavilionienė bei Švedijos ambasadorė M. Karre.

(8) SILPNYBĖS / APRIBOJIMAI

Viena iš svarbiausių kampanijos veiklų buvo troleibusų su socialine reklama, ginančia homoseksualių žmonių teises, paleidimas. Tačiau tiek Vilniuje, tiek Kaune, dėl troleibusų vairuotojų atsisakymo, „Imbelos“ direktoriaus sprendimo nutraukti sutartį bei Vilniaus savivaldybės nepritarimo socialinės reklamos skelbimui, troleibusai taip ir nepasirodė. Užrašai „Gėjus gali tarnauti policijoje“, „Lesbietė gali dirbti mokykloje“, kuriuos buvo ketinta užklijuoti ant troleibusų, sukėlė nemažai pasipiktinimo, priešiško, buvo traktuojami kaip homoseksualumo propaganda.

2007 m. gegužės 25 dieną planuota vieša akcija taip pat neįvyko. Likus vos savaitei iki numatytos Europos Komisijos kampanijos „Už įvairovę. Prieš diskriminavimą“ pradžios Vilniuje, sostinės valdžia vis dar delsė duoti jai leidimą, išsigandusi gėjų dalyvavimo bei homofobiškų visuomenės reakcijų. Galiausiai leidimas planuotam renginiui Vilniaus savivaldybės aikštėje taip ir nebuvo išduotas. Vilniaus miesto savivaldybės administracija savo spren-

mą motyvavo galimu pavojumi valstybės ir visuomenės saugumui, viešajai tvarkai, žmonių sveikatai ir dorovei. Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba savo iniciatyva pradėjo tyrimą dėl savivaldybės atsisakymo išduoti leidimą šiai akcijai. Lietuvos gėjų lyga parašė laišką Seimo Žmogaus teisių komitetui su prašymu reaguoti į susiklosčiusią situaciją ir savivaldybės sprendimą neišduoti leidimo viešai akcijai.

Galiausiai, vienas iš „Vaivorykštės dienų 2007“ atgarsių buvo laida „Srovės“, kurioje buvo atvirai tyčiojama iš homoseksualios orientacijos asmenų. Homoseksualūs asmenys, kaip grupė, buvo demonizuojami, jiems priskiriamos išimtinės savybės, jos vertinamos išskirtinai neigiamai. Reportažo metu žurnalistė apibrėžė homoseksualumą kaip seksualinio iškrypimo formą, nors homoseksualumas jau seniai yra išbrauktas iš psichinių ligų sąrašo. Ši laida buvo apskųsta Žurnalistų etikos komisijai. Komisija, įvertinusi visą gautą informaciją manė, kad laida buvo parengta skubotai, žiūrovams pateikta nevisai tiksli informacija (nepateikta informacija iš suinteresuotų valstybės institucijų: savivaldybės, Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos ir kt.), tačiau Komisija nepripažino, kad būtų pažeistos Žurnalistų ir leidėjų etikos kodekso normos.

2012 metų renginio metu iškilo tik dvi kliūtys – vienos transporto firmos nenoras nuomoti autobusą akcijai Vilniaus centre bei Seimo nario P. Gražulio suplanuotas išpuolis spaudos konferencijos metu. Autobusą viešai akcijai miesto gatvėse pavyko išsinuomoti tik tarpininkaujant Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybai. O Seimo narys „tvarkietis“ tik kelioms minutėms įnešė sumaištį į konferenciją bei pats pasišalino prieš pasirodant tvarkdariams.

(9) PASIŪLYMAI GERAJAI PRAKTIKAI TOBULINTI

Svarbu, kad LGBT bendruomenės atstovai būtų matomi ne tik Vilniuje, bet ir kituose respublikos miestuose. Todėl ateinančiais metais bus ieškoma galimybių renginį vykdyti ir Kaune bei Klaipėdoje.

11

ORGANIZACIJOS PAVADINIMAS: LIETUVOS NEĮGALIŲJŲ FORUMAS

PROJEKTO AR GEROSIOS
PRAKTIKOS PAVADINIMAS:

Socialinės kampanijos „Kvaila bijoti
atsisukusio varžtelio“ ir „Jie nori ir
gali dirbti“

(1) A P R A Š Y M A S

VšĮ „Globali iniciatyva psichiatrijoje“ 2006–2008 metais organizavo dvi dides socialines kampanijas, kurias galima priskirti „protesto“ akcijoms. Jos inicijuotos tikint, kad neįgaliųjų integracija į darbo rinką įmanoma tik iš esmės pakeitus labai stigmatizuotą visuomenės sąmonę. Dėl šios priežasties tolerancijos idėjų sklaida – svarbus projekto komponentas. Projekte numatytos įvairios veiklos, skatinančios pokyčius makrolygmenyje ir mikrolygmenyje, įtraukiant asmenis turinčius psichikos ir proto negalią į darbo rinką ir nukreiptos į įvairias tikslines grupes.

2006 metų balandžio – rugpjūčio mėnesiais vyko socialinė kampanija „Kvaila bijoti atsisukusio varžtelio“, o 2008 m. vasario mėnesį – socialinė kampanija „Jie nori ir gali dirbti“. Jų metu transliuoti radijo bei vaizdo klipai, skelbiama lauko reklama, praeiviams dalinama informacinė medžiaga.

(2) T I K S L A I

Akcijų tikslai: atkreipti dėmesį į netolerancijos sukeltas problemas, skleisti faktais, o ne gandais ir mitais paremtą informaciją, skatinti sąmoningumą, atvirumą, laužyti galiojančius stereotipus ir pagerinti sutrikusios psichikos ir intelekto asmenų įtraukties į darbo rinką galimybes.

(3) TIKSLINĖS GRUPĖS / NAUDOS GAVĖJAI

Abiejų akcijų adresatas buvo visuomenė, kuri beveik neturėdama patikimos informacijos apie psichikos ir intelekto sutrikimus bei jų turinčių asmenų gebėjimus, yra netolerantiška šių asmenų grupių atžvilgiu.

(4) MOTYVACIJA

VšĮ „Globali iniciatyva psichiatrijoje“ (GIP) – tarptautinė organizacija, veikianti psichikos sveikatos srityje.

Posovietiniame regione valstybės susilaukia priekaištų iš nacionalinių ir tarptautinių psichikos sveikatos srityje veikiančių nevyriausybinių organizacijų dėl politinės valios stygiaus reformuoti ydingą psichikos sveikatos priežiūros sistemą, grindžiamą atskirties filosofija. Kaip teigiama Žmogaus teisių stebėsenos uždaroje psichikos sveikatos priežiūros ir globos institucijose ataskaitoje (Germanavičius ir kt., 2005), nepaisant akivaizdaus poreikio reformuoti psichikos sveikatos paslaugų sistemą ir nedviprasmiškų tarptautinių organizacijų rekomendacijų, regiono vyriausybėms vis dar trūksta politinės valios pradėti deinstitucionalizavimo procesą, o galinga centralizuota institucijų vaikams ir suaugusiesiems, turintiems psichikos sveikatos problemų (tiek psichikos sutrikimų, tiek proto negalią) sistema nepasiduoda reformoms.

Dėl šios priežasties šiame regione viešasis sektorius yra ne socialinių kampanijų iniciatorius, o vienas šių akcijų taikinių. Tuo tarpu iniciatyvos nustatyti, tirti ir stengtis įveikti visuomenėje egzistuojančią stigmą dėl įvairių socialinių grupių dažniausiai imasi nevyriausybinių organizacijos. Dar vienas argumentas už nevyriausybinių organizacijų inicijuojamas ir įgyvendinamas socialines kampanijas glūdi jų prigimtyje. Viešasis sektorius tiesiogiai priklauso nuo rinkėjų valios, tad jo sprendimai dažniausiai nukreipti į daugumos interesus, tuo tarpu stigmą paprastai junta mažumoms priklausančios socialinės grupės. Nevyriausybinių organizacijos nebijo oponuoti ir konfrontuoti su daugumos nuomone.

Abi socialinės akcijos buvo vykdytos įgyvendinant Europos Bendrijų iniciatyvos EQUAL projektą „Žmonių su proto ir psichikos negalia įdarbinimas“. Šis 2,5 mln. litų vertės ir trijų metų trukmės socialinis projektas veikė trimis kryptimis – tiesiogiai veikė projekto tikslinę grupę, stengėsi politikus ir valdžios

atstovus, ministerijas įtikinti pradėti pokyčius, veikė neįgaliuosius supančią aplinką – keitė visuomenės nuostatas.

Projekto tikslinė grupė – neįgalieji bei jų šeimos nariai, kurie taip pat neturėjo galimybės dirbti dėl savo šeimos nario slaugos bei priežiūros – buvo skatinami ieškoti darbo ir dirbti, suteikta visapusiška pagalba ieškant darbo ir užsiregistravus darbo pradžioje (organizuoti mokymai, įsteigta darbo asistento – valdybininko pareigybė), įsteigtos darbo vietos neįgalųjų pensione.

Politikams, ministerijoms ir valdininkams buvo pristatytas taip pat projekto metu atliktas ekonominis tyrimas, kuris parodė, jog įdarbinant psichikos neįgaliuosius mažėja išlaidos valstybės biudžete, t. y. pacientas tampa mokesčių mokėtojas ir prekių bei paslaugų pirkėjas, o ne pasyvus pašalpų gavėjas. Taip pat mažėja išlaidos gydymui, vaistams ir kitoms sveikatos reikmėms. Per dešimt metų gaunamas ir pelnas. Politikai buvo kviečiami į apvalaus stalo diskusijas ir susitikimus, kurių metu ir buvo pristatomas ekonominis tyrimas, prognostiniai skaičiavimai ir neįgalųjų įdarbinimo nauda valstybės biudžetui.

Visuomenės nuostatos buvo keičiamos akcijomis, straipsniais spaudoje, buvo organizuoti mokymai žurnalistams, kaip korektiškai pateikti informaciją apie neįgalius žmones, neįžeidžiant jų orumo, neiškreipiant duomenų bei informacijos, kaip formuoti teigiamą neįgalaus žmogaus įvaizdį.

(5) P R O J E K T O R E Z U L T A T A I / P A S E K M Ė S

Kadangi kampanijų iniciatoriai ir organizatoriai vykdė akcijų veiksmingumo tyrimus, galima pateikti tam tikrus apibendrinimus apie jų poveikį. Nuo 2006 m. VŠĮ „Globali iniciatyva psichiatrijoje“ užsakymu UAB „Spinter Omnibus“ vykdė „Visuomenės nuomonės dėl asmenų, turinčių psichikos negalią, integracijos į darbo rinką“ longitudinį tyrimą. Tyrimo tikslas: išsiaiškinti gyventojų nuostatas dėl psichikos negalią turinčiųjų integracijos į darbo rinką (jų galimybes dirbti apmokamą darbą); gyventojų toleranciją/nuostatas dėl psichikos negalią turinčiųjų priėmimo į darbą bei galimų užimti pozicijų. Tyrimas atliktas keturis kartus: 2006 m. sausio ir liepos mėnesiais ir 2008 m. vasario ir balandžio mėnesiais.

Visuomenės nuomonės dėl asmenų, turinčių psichikos negalią, integracijos į darbo rinką tyrimas (2008 m.) rodo pastebimus teigiamus pokyčius. 2006 m. sausio mėn. 40 proc. apklaustųjų manė, kad sutrikusios psichikos asmenys

galėtų dirbti apmokamą darbą ir taip manančių respondentų dalis nuolat didėjo. Didžiausi pokyčiai pastebimi tarp pirmojo, antrojo ir trečiojo tyrimų, tuo tarpu respondentų, manančių, kad sutrikusios psichikos asmenys galėtų dirbti apmokamą darbą, padaugėjo atitinkamai 12 ir 9 procentais (tarp trečiojo ir ketvirtąjo tyrimų – 3 proc.). 2008 m. balandžio mėn. taip manančiųjų buvo jau 66 proc. Atitinkamai manančių, kad sutrikusios psichikos asmenys negalėtų dirbti apmokamo darbo 2006 m. sausio mėn. buvo 57 proc., 2008 m. balandžio mėn. – jau tik 31 proc.

Galima daryti prielaidą, kad kaip tik tuo metu aktyviai vykusios antistigminės kampanijos lėmė teigiamus visuomenės nuomonės pokyčius. Be abejo, tam įtakos turėjo ir kiti veiksniai, tokie kaip bendra situacija darbo rinkoje ir darbuotojų stygius, vykdyti įvairūs Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšomis finansuojami projektai ir jų metu viešinta įvairi informacija apie neįgaliųjų įtraukties skatinimą.

Paskutinio, 2008 m. balandžio mėnesį atlikto, tyrimo duomenys rodo, kad didžioji dalis tyrimo dalyvių (66 proc.) sutiko, jog psichikos negalią turintys žmonės galėtų dirbti apmokamą darbą ir, būdami darbdaviais, daugiau nei pusė (51 proc.) tyrimo dalyvių psichikos sveikatos problemų turintį žmogų priimtų dirbti fizinį darbą, kuriam nebūtina jokia kvalifikacija. Dažniausiai respondentai atsakomybę už tai, kad psichikos problemų turintiems žmonėms sunku įsidarbinti, buvo linkę priskirti valstybei (36 proc.) ir visuomenei (34 proc.). Dar 14 proc. tyrimo dalyvių paminėjo darbdavius, o 10 proc. įvardijo pačius psichikos problemų turinčius žmones.

Nors tyrimo metu respondentų nebuvo tiesiogiai klausama apie vykusias socialines kampanijas ir tai, kaip jos paveikė respondentų požiūrį, atsižvelgiant į tai, kad tyrimai yra reprezentatyvūs ir pastebimas gana didelis teigiamas nuomonės pokytis, galima teigti, kad jos adresatą pasiekė ir padarė planuotą poveikį.

Svarbios informacijos nagrinėjama tema suteikė projekto įgyvendinimo metu rinkos tyrimų kompanijos „Apklausa.LT“ atlikta Lietuvos darbdavių apklausa: kreiptasi į socialinę grupę, tiesiogiai priimančią sprendimus dėl konkretaus asmens įdarbinimo konkrečioje įmonėje, teiraujantis apie pasikeitusias nuostatas sutrikusios psichikos ir sutrikusio intelekto asmenų atžvilgiu. Šios apklausos metu domėtasi: (1) ar respondentai matė socialines reklamas apie sutrikusios psichikos asmenų įsidarbinimą; (2) ar šios reklamos paveikė jų

nuomonę apie šios asmenų grupės teisę dirbti; (3) ką respondentai mano apie įdarbintų sutrikusios psichikos asmenų naudą jų vadovaujamai įmonei. Tyrimas parodė, kad organizuotos socialinės reklamos („Kvaila bijoti atsisukusio varžtelio“ bei „Jie nori ir gali dirbti“) savo adresatą pasiekė – jas matė ir prisimena daugiau nei pusė apklaustųjų (52 proc.). Teigiamos įtakos šios socialinės kampanijos padarė beveik penktadaliui apklaustųjų (17 proc.), kurie teigė dabar labiau palaikantys sutrikusios psichikos asmenų teisę dirbti.

Akivaizdūs nuomonių skirtumai tarp mačiusiųjų socialines reklamas ir jų nemačiusiųjų išryškėja vertinant sutrikusios psichikos bei sutrikusio intelekto asmenų įdarbinimo naudą patiems neįgaliesiems, įmonėms ir visuomenei. Mačiusieji reklamas visais lygmenimis labiau palaikė nuomonę apie teigiamus neįgaliųjų įdarbinimo aspektus. Nepriklausomų imčių T testas patvirtino, kad visų teiginių mačiusiųjų reklamą ir jos nemačiusiųjų vertinimų skirtumai yra statistiškai reikšmingi.

- Tyrime respondentų taip pat klausta, kas trukdo sutrikusios psichikos asmenis įdarbinti. Atsakymai į šį klausimą skaičiuoti naudojant balansą – skirtumą tarp neigiamų ir teigiamų atsakymų. Pagrindinė įdarbinimo kliūtimi respondentai laiko darbdavius – grupę, kurios atstovai yra ir jie patys (+73 balai). Antroje vietoje – objektyvi kliūtis (ligos nulemtas negebėjimas dirbti, +58 balai). Apklaustieji neįgaliuosius laiko motyvuotais ir norinčiais dirbti, tą rodo neigiamas balansas (-43 balai vertinant teiginį „šie asmenys patys nenori dirbti“).

- Pirmiausiai pastebėtina, kad atsakymai į šį klausimą surinko labai aukštus vertinimus, t. y. buvo vienalyčiai. Tai rodo, kad apklaustų darbdavių nuomonės mažai kuo viena nuo kitos skyrėsi ir buvo kategoriškos.

- Vertinant atsakymus į šį klausimą, galima daryti prielaidą, kad darbdaviai suvokia neįgaliųjų integracijos į darbo rinką naudą patiems neįgaliesiems (ypač aukštas balansas – +94) ir visai visuomenei (+73). Kategoriškai paneigiama tokio įdarbinimo nauda įmonei (-67 balai). Šie atsakymai atskleidžia svarbią informaciją: pirmiausia, pabrėždami įdarbinimo naudą pačiam neįgaliajam, darbdaviai gana vieningai nelaiko sutrikusios psichikos ir sutrikusio intelekto asmenų vien pašalpų gavėjais, jie suvokiami kaip galintys realizuoti save dalyvaujant darbo rinkoje. Antra, pripažįstama neįgaliųjų įdarbinimo nauda visuomenei, tačiau galvodami apie savo įmonę, darbdaviai nemato konkrečios naudos įdarbinus neįgalų asmenį.

(6) S T I P R Y B Ė S / S Ė K M Ė S R O D I K L I A I

Aprašytos socialinės kampanijos vertingos tuo, kad pirmosios ėmė viešai ir drąsiai konfrontuoti su visuomenėje egzistuojančiomis neigiamomis nuostatomis dėl sutrikusios psichikos asmenų. Įgyvendinant kampanijas, buvo naudojamos įvairios informacijos sklaidos priemonės (plakatai, laikraščiai, televizija, internetas), todėl jas pastebėjo daugelis visuomenės narių, tarp jų ir sutrikusios psichikos asmenys, jų artimieji, šios srities specialistai, darbdaviai ir kiti. Pirmosios akcijos šūkis „Kvaila bijoti atsisukusio varžtelio“ sukėlė nemažai prieštarų diskusijų tarp šios srities specialistų ir organizacijų. Buvo teigiančiųjų, kad panašios akcijos gali dar labiau padidinti stigmatizaciją sutrikusios psichikos asmenų atžvilgiu (Monteith ir kt., 1998).

Labai stigmatizuotos visuomenės kontekste sunku tikėtis, kad dvi socialinės kampanijos pastebimai pakeis egzistuojančias nuostatas šia jautria tema, tačiau atlikti visuomenės nuomonės tyrimai parodė, jog socialinės kampanijos ne tik buvo pastebėtos, bet ir turėjo įtakos akcijų rengėjų norimams pokyčiams. Reikšmingas šios akcijos rezultatas buvo sumažėjusi neigiamą požiūrį dėl sutrikusios psichikos asmenų turinčių darbdavių dalis. Tačiau tyrimai neparodė elgesio pokyčių apklaustoje grupėje, kadangi darbdaviai savo įmonėje šių asmenų įdarbinti nenorėtų (plg. Penn ir Couture, 2002).

(7) S I L P N Y B Ė S / A P R I B O J I M A I

Stigma – viena pagrindinių priežasčių, ribojančių sutrikusios psichikos asmenų įtrauktį į visuomenę ir konkrečiai į darbo rinką. Visuomenė, neturėdama informacijos, nesuprasdama ir dažnai bijodama sutrikusios psichikos asmenų, „klijuoja“ jiems etiketes, taip juos stigmatizuodama, atskirdama ir paversdama deviantais. „Etikečių klijavimas“ sukelia nemažai neigiamų padarinių, kurie yra skaudūs tiek etikečių nešiotojams, tiek pačiai visuomenei, kuri bando paneigti ir atstumti ypač pažeidžiamą savo dalį – sutrikusios psichikos asmenis.

Lietuvoje neįgaliųjų įtrauktis sutapatinama su asmens dalyvavimu darbo rinkoje – darbingumas ir negalia susieti įstatymiškai. Valstybė, nors ir netiesiogiai, išaukština darbingumą, daro neįgalų, darbo rinkoje nedalyvaujantį

asmenį priklausomą nuo kitų, nes būdamas riboto darbingumo jis priklauso nuo įvairių išmokų, pašalpų, lengvatų ir t. t.

Šiuo metu taikomų „tradicinių“ metodų – įstatymuose įtvirtintų antidiskriminacinių nuostatų, pašalpų, pensijų, lengvatų, paramos darbdaviams ir pan. – veiksmingumas ir pastangos grąžinti sutrikusios psichikos asmenis į darbo rinką, norimų rezultatų neduoda. Giluminės priežastys, trukdančios neįgaliesiems dalyvauti darbo rinkoje, skatina poreikį imtis priemonių, kurių adresatais turi būti visuomenės nariai. Socialinės kampanijos, kuriomis bandoma šviesti visuomenę, konfrontuoti su egzistuojančiomis neigiamomis nuostatomis, prietarais ir stereotipais yra viena populiariausių stigos įveikos strategijų.

Neigiamos nuostatos dėl sutrikusios psichikos asmenų lemia ir politinės valios trūkumą kurti ir plėtoti bendruomenines paslaugas užtikrinant realią sutrikusios psichikos asmenų įtrauktį į visuomenę. Viešojo sektoriaus atstovai apsiriboja pavienėmis iniciatyvomis, kurios, dažnai prieštaraudamos viena kitai, neskatina neįgaliųjų dalyvauti darbo rinkoje. Dėl to socialines kampanijas, kurias Vakarų Europoje dažniausiai inicijuoja, finansuoja ir vykdo viešasis sektorius, Lietuvoje organizuoja nevyriausybinių organizacijos, o už neįgaliųjų globą atsakingos valstybinės institucijos yra vienas šių socialinių kampanijų taikinių.

Lietuvoje vykusios dvi antistigminės kampanijos buvo sėkmingos. Jų veiksmingumo tyrimų duomenys parodė, kad visuomenė šias akcijas pastebėjo, o nuostatos dėl sutrikusios psichikos asmenų įdarbinimo keitėsi į teigiamą pusę.

Pasikeitusios darbdavių nuostatos nepadarė poveikio jų elgesiui: sumažėjo neigiamą požiūrį turinčių darbdavių skaičius, tačiau tyrimai neparodė elgesio pokyčių apklaustoje grupėje.

(8) PASIŪLYMAI GERAJAI PRAKTIKAI TOBULINTI

Visoms naujovėms įgyvendinti dažnai pritrūksta politinės valios, ypač, jei tos naujovės prieštarauja nusistovėjusiam požiūriui ir įsitikinimams. Galime palinkėti tik stiprybės ir atkaklumo įgyvendinant naujoves.

Būtinamas valstybinis socialinių modelių efektyvumo paskaičiavimo reglamentavimas. Neįmanoma senų ekonomiškai neefektyvių modelių keisti naujais, neįrodžius jų neefektyvumo. Tiek valstybės mastu, tiek savivaldos lygmenyje automatiškai finansuojami seni modeliai, mažai paliekant lėšų inovacijoms finansuoti. Todėl priimtas sprendimas dėl senų modelių efektyvumo apskaičiavimo leis vykdyti brandžią socialinę reformą ir inicijuoti naujoves.

12

ORGANIZACIJOS PAVADINIMAS: ASOCIACIJA LGL

PROJEKTO AR GEROSIOS PRAKTIKOS PAVADINIMAS:

Projektas „Lesbiečių, biseksualių
ir translyčių moterų teisės ir
sveikata“

(1) A P R A Š Y M A S

Asociacija Lietuvos gėjų lyga (LGL) remiama Nyderlandų Karalystės ambasados ir Jungtinių Amerikos Valstijų ambasados Lietuvoje 2011–2012 m. įgyvendino projektą „Lesbiečių, biseksualių ir translyčių moterų teisės ir sveikata“. Šiuo projektu buvo siekiama didinti lesbiečių, biseksualių ir translyčių (LBT) moterų bei visos visuomenės suvokimą apie LBT moterų teises, atkreipti visuomenės dėmesį į problemas, su kuriomis susiduria LBT moterys Lietuvoje, suteikti LBT moterims reikalingų žinių ir gebėjimų iniciatyvumo, švietimo bei advokatavimo srityse, paskatinti jas atstovauti savo teises bei labiau rūpintis savo sveikata. Projekte buvo orientuojamasi į LBT moterų advokatavimo galimybes, taip pat į jų psichinės, seksualinės ir reprodukcinės sveikatos gerinimą. Veiklos buvo organizuojamos keturių komponentų pagrindu: 1) advokacija už LBT moterų teises; 2) sveikatos paslaugų teikėjų ir politikų švietimas apie LBT moterų poreikius; 3) parama LBT moterims: saugios erdvės ir bendravimo tinklų kūrimas; 4) balsų aktyvinimas: LBT moterų skatinimas atstovauti savo teises.

Seminarai, advokatavimo kampanijos, kiti renginiai, pvz., filmų peržiūros aktualiomis temomis, apklausos, straipsniai – tai priemonės, kuriomis per 18 projekto mėnesių buvo siekiama minėtų tikslų. Matomumo didinimui bei įsigalėjusių stereotipų griovimui buvo naudojama reklaminė atributika, atvirutės ir plakatai „Pradėkime kalbėti“, organizuota kampanija „Diena be ste-

Kiekvienas
mano
tapatybės
verta pagarbi

reotipų", sveikatos priežiūros įstaigoms ir LBT moterims platinta brošiūra „10 dalykų apie LBT moterų sveikatą“. Pasiekimai ir projekto metu įgytos patirtys užfiksuotos ir pristatytos interneto tinklapiuose, socialiniame tinkle „Facebook“, specialiame projekto *blog'e* ir „YouTube“ paskyroje, o projektui pasibaigus – išleistoje knygoje „Pradėkime kalbėti: skaitiniai LBT moterims“.

(2) TIKSLAI

Projektu buvo siekiama šių pagrindinių tikslų:

- informuoti visuomenę apie lesbiečių, biseksualių ir translyčių moterų teises ir poreikius, didinti jų matomumą ir tokiu būdu sumažinti lesbiečių, biseksualių ir translyčių moterų socialinę atskirtį Lietuvos visuomenėje;
- didinti LBT moterų suvokimą apie savo teises ir poreikius bei stiprinti gebėjimus juos atstovauti;
- didinti LBT moterų suvokimą apie sveikatą, skatinti ją labiau rūpintis, sustiprinti LBT moterų psichinę sveikatą bei gerinti seksualinę ir reprodukcinę sveikatą;
- informuoti sveikatos paslaugų teikėjus (ypač ginekologus, šeimos gydytojus bei psichinės sveikatos specialistus) apie pagrindinius homoseksualumo aspektus ir atskirus LBT moterų poreikius sveikatos srityje, ypač kai tai susiję su jų seksualine, reprodukine ir psichine sveikata, tokiu būdu paskatinti draugiškesnę ir atviresnę aplinką LBT moterims sveikatos priežiūros įstaigose;
- skatinti socialinį dialogą tarp nevyriausybinių organizacijų, sveikatos paslaugų teikėjų, akademinės bendruomenės bei kitų visuomenės grupių siekiant pokyčių moterų teisių srityje.

(3) TIKSLINĖS GRUPĖS / NAUDOS GAVĖJAI

Šio projekto pagrindiniai tiesioginiai naudos gavėjai yra lesbietės, biseksualios ir translytės moterys Lietuvoje. Tiesioginiais naudos gavėjais taip pat yra sveikatos paslaugų teikėjai (ypač atskiri specialistai – ginekologai, šeimos gydytojai ir psichinės sveikatos specialistai).

Netiesioginiai naudos gavėjai yra lesbiečių, gėjų, biseksualių ir translyčių asmenų (LGBT) bendruomenė, moterys apskritai bei nevyriausybinių organizacijų, politikai bei akademinė bendruomenė Lietuvoje. Kadangi projektu siekiama socialinės aprėpties, skatinamos moterų teisės bei tolerancija, projektas taip pat yra naudingas visai visuomenei.

(4) MOTYVACIJA

Lesbietės, biseksualios ir translytės moterys pastarąjį dešimtmetį nebuvo didesnių projektų, tyrimų ar politikos tikslinė grupė, nėra surinkta jokios statistikos apie LBT moterų padėtį Lietuvoje. Homoseksualios ir biseksualios moterys Lietuvoje yra nematomos – dauguma moterų nelinkusios atskleisti savo seksualinės orientacijos, kadangi baiminasi po to galimai kilsiančios diskriminacijos ar kitos neigiamos reakcijos, kaip atstūmimas ar ignoravimas. Kartu šis jų nematomumas stiprina visos LGBT bendruomenės stigmatizavimą ir neigiamą visuomenės požiūrį į ją, galiausiai LGBT problemos visuomenėje imamos suvokti vien tik kaip homoseksualių vyrų problemos.

Visuomenėje taip pat vyrauja požiūris, kad homoseksualumas ir biseksualumas yra retas reiškinys, o tai kyla iš fakto, jog LBT moterys nesiryžta atskleisti savo seksualinės orientacijos ir lieka nematomos.

LBT moterys patiria daugialypę diskriminaciją, kadangi diskriminacija, su kuria jos susiduria, yra ne tik susijusi su jų seksualine orientacija, tačiau ir su jų lytimi. Tuo tarpu Lietuvoje yra daugybė spręstinių problemų ir vyrų bei moterų lygybės užtikrinimo srityje: mažas moterų įsitraukimas į sprendimų priėmimo procesus, darbo užmokesčio skirtumai, diskriminacija darbe, smurto prieš moteris problema, sunkumai derinant šeimos gyvenimą ir darbą, švietimo reprodukcinės ir seksualinės sveikatos temomis bei bendromis moterų teisių temomis trūkumas, įsišakniję lyčių stereotipai, kurie stiprūs ir tokiose srityse kaip mokslas ir švietimas ir kt. Visos šios problemos reikalauja atskiros dėmesio ir nuoseklaus sprendimo.

Daugybė LBT moterų gali patirti socialinę atskirtį, gali būti atstumtos savo šeimų savo atsiskleidimo procese ar gali būti patyrusios atstūmimą iš svarbių savo gyvenime žmonių po savo seksualinės orientacijos atskleidimo fakto.

Kita sudėtinga problema, su kuria susiduria LBT moterys, yra internalizuota homofobija, kuri dažnai sukelia žemą šių moterų savęs vertinimą ir pasitikėjimo savimi trūkumą. Svarbu suvokti, koks svarbus asmeniui yra savo

seksualumo suvokimas ir priėmimas ir kad tai yra integrali asmenybės dalis, be kurios žmogus negali gyventi pilnavertiško gyvenimo ir jaustis laimingas. Suvokimas, kaip būti lesbiete ar biseksualia moterimi, t. y. savo tapatumo formavimas, sektinų pavyzdžių paieškos taip pat yra sudėtingas procesas. Todėl psicho-seksualinio lesbiečių ir biseksualių moterų identiteto stiprinimas, pozityvaus mąstymo konstravimas bei sąlygų sudarymas plėtoti ir gerinti tarpasmeninius santykius yra esminiai kiekvienai LBT moteriai.

Svarbu ir tai, kad abu sveikatos aspektai itin reikšmingi – tiek psichinė sveikata, tiek reprodukcinė ir seksualinė sveikata: greta psichologinių rizikos faktorių yra seksualinės sveikatos rizikos faktoriai, su kuriais susiduria LBT moterys. Nors Lietuvoje tokių tyrimų atlikta nėra, kitų šalių tyrimai rodo, jog lesbietės ir biseksualios moterys daug rečiau naudoja kontraceptines priemones, todėl rečiau lankosi pas sveikatos specialistus, be to dažnai drovosi kalbėti apie savo emocinį ir seksualinį gyvenimą. Jos taip pat rečiau nei kitos moterys tikrinasi sveikatą, kas padėtų anksti diagnozuoti krūties ar gimdos kaklelio vėžį, taip pat lytiniu keliu plintančias ligas ar ŽIV. Socializavimosi sąlygos taip pat nėra palankios LBT moterims: nemažai jų lankosi baruose ar klubuose, kur alkoholio vartojimas ir rūkymas yra bendravimo ir susipažinimo dalis.

Dėl to, kad LBT moterys nėra atviros apie savo seksualinę orientaciją, jos išlieka nematomos visuomenėje, o iš to seka išankstinių visuomenės nuostatų ir mitų apie homoseksualumą ir homoseksualias moteris kūrimas. Paplitusi diskriminacija ir netolerancija dažnai užkerta kelią moterims būti atviroms ir jaustis saugiai su savo gydytojais bei pasitikėti jais. Kadangi seksualinis švietimas nėra įtrauktas į sveikatos specialistų rengimo programas, jiems dažnai trūksta suvokimo apie lyčių identiteto ir seksualinės orientacijos įvairovę. Tyrimų LBT moterų sveikatos atžvilgiu nebuvimas taip pat rodo, jog nenorima pripažinti ir suvokti egzistuojančių skirtumų. Ši spraga turi būti užpildyta, kadangi egzistuoja LBT moterų sveikatos aspektai ir poreikiai, kurie skiriasi nuo heteroseksualių moterų poreikių. Sveikatos specialistai turi žinoti apie reikšmingus gydymui pacienčių asmeninio gyvenimo aspektus, kad suteiktų tinkamą ir geriausią įmanomą pagalbą kiekvienu konkrečiu atveju.

(5) IŠTEKLIAI

Šį projektą įgyvendinti buvo reikalingi tokie žmogiškieji ištekliai: darbuotojai – projekto vadybininkas ir projekto viešinimo koordinadorius. Taip pat papildomi

žmogiškieji ištekliai – savanoris pagal Europos savanorių tarnybos projektą („Veiklus jaunimas“ programa), kuris ypač padėjo dirbant su viešinimo veiklomis anglų kalba, bei LGL indėlis – savanoriškas buhalterio darbas ir savanorių komanda (5 savanorių darbas prie atskirų veiklų, seminarų, viešųjų akcijų, filmų peržiūrų ir diskusijų organizavimo, straipsnių apie renginius paruošimo).

Projekto finansinius išteklius sudarė parama iš Nyderlandų Karalystės ambasados – 34528.00 Lt, ir parama iš Jungtinių Amerikos Valstijų ambasados Lietuvoje – 26832.00 Lt.

(6) P R O J E K T O R E Z U L T A T A I / P A S E K M Ė S

Projekto metu organizuoti praktiniai užsiėmimai, seminarai bei tematiniai filmų vakarai ir diskusijos padidino LBT moterų bendruomenės suvokimą apie seksualumą, padėjo įgyti pasitikėjimo savimi bei pagerinti savęs vertinimą. Renginiai sulaukė aktyvaus dalyvavimo ir buvo lydimi įdomių diskusijų, leidžiančių dalyviams pasidalinti savo mintimis, požiūriais bei patirtimis. Buvo sulaukta daug teigiamų atsiliepimų apie renginius, dalyvių aktyvumas viso projekto metu neatslūgo, o tarp LGL savanorių susiformavo ir sustiprėjo aktyvių moterų grupė, kuri pratęsė veiklą ir projektui pasibaigus.

Vieša kampanija „Diena be stereotipų“, kampanija „Pradėkime kalbėti“, kurios metu savanorių moterų grupė išsiuntė Seimo nariams atvirukus, siekiant atkreipti politikų dėmesį į LBT moterų problemas Lietuvoje, atviros diskusijos su visuomene „Nepatogaus kino“ filmų rodymo kino centre „Skalvija“ metu Tarptatinės dienos prieš homofobiją ir transfobiją dienos proga ir 2011 m. lapkritį ne tik parodė sustiprėjusius LBT moterų balsus atstovaujant savo teises ir interesus, tačiau kartu padėjo informuoti ir šviesti visuomenę bei politikus apie žmogaus teises, įskaitant LGBT teises ir moterų teises apskritai. Šie renginiai susilaukė žiniasklaidos dėmesio (apie atvirukų Seimo nariams siuntimą rašė didžiausias Lietuvoje internetinis žinių portalas DELFI.LT, taip pat pranešė kelios užsienio internetinės svetainės), akcija buvo paminėta vienoje televizijos laidoje. Akcija taip pat paskatino nepriklausomus autorius rašyti ir kalbėti apie LBT moterų problemas – netrukus po minėtos akcijos žiniasklaidoje pasirodė keletas straipsnių susijusiomis temomis, tuo būdu buvo paskatinta diskusija visuomenėje. Kino filmų, diskusijų ir bendrų akcijų organizavimas padėjo stiprinti ryšius su kitomis nevyriausybinėmis organizacijomis.

Išleidus ir išplatinus brošiūrą „10 dalykų apie LBT moterų sveikatą“ sveikatos priežiūros specialistams (brošiūros su kreipimusi išsiųstos virš 60 sveikatos priežiūros įstaigų vadovų visoje Lietuvoje) ir LBT moterų bendruomenei, padidėjo šių grupių suvokimas apie LBT moterų poreikius, į kuriuos svarbu atsižvelgti teikiant sveikatos paslaugas. Keletas iš įstaigų, kurioms buvo siųsta brošiūra, sureagavo labai teigiamai – paprašė atsiųsti daugiau brošiūrų platinimui, ir pažadėjo pasidalinti informacija su kolegomis. Projekto metu taip pat užmegzti santykiai su atskiromis nevyriausybinėmis organizacijomis, teikiančiomis konsultacijas psichinės sveikatos bei seksualinės sveikatos klausimais, šių draugiškų įstaigų kontaktai viešinti LBT moterų bendruomenei, taip bendruomenė paskatinta labiau rūpintis savo sveikata, nebijant priešiškos reakcijos ir atstūmimo.

Išleidus ir išplatinus baigiamąjį projekto knygą „Pradėkime kalbėti: skaitiniai LBT moterims“, LBT moterys tapo labiau informuotos apie savo teises, advokaciją, seksualinę ir psichinę sveikatą.

Galiausiai projektas paskatino Lietuvos moteris nebūti abejingas savo teisių ir interesų atžvilgiu, bet išreikšti ir pagarsinti savo rūpesčius, nuomones ir poreikius.

(7) STIPRYBĖS / SĖKMĖS RODIKLIAI

Projekto sėkmę rodo pagrindinės tikslinės grupės – LBT moterų – aktyvus įsitraukimas ir dalyvavimas projekto renginiuose: seminaruose, mokymuose, filmų peržiūrose, diskusijose, viešosiose kampanijose, jų teigiamas vertinimas, taip pat projekto metu išleistų leidinių – brošiūros ir knygos – populiarumas bei sėkmingas platinimas. Projekto sėkmę rodo ir susiformavusi bei sustiprėjusi LGL moterų grupė, kuri pratęsė veiklą ir projektui pasibaigus – toliau organizuoti filmų rodymai ir diskusijos, užpildytos kelios paraiškos tęsti darbą LBT moterų teisių srityje, moterų grupės atstovės toliau dalyvavo „Gyvosios bibliotekos“ renginiuose, vyko į tarptautines konferencijas ir atstovavo LBT moterų interesus dalyvaudamos kituose renginiuose. Taip pat svarbu tai, jog teigiamų reakcijų buvo susilaukta ir iš kai kurių sveikatos priežiūros įstaigų atstovų, kuriems buvo platinta projekto brošiūra, užmegzti ir sustiprinti bendradarbiavimo santykiai su kitomis nevyriausybinėmis organizacijomis.

Taip pat projekto sėkmę rodo didelis žiniasklaidos dėmesys – straipsniai keliuose didžiausiuose lietuviškuose interneto portaluose, televizijos laida, kurioje minima projekto metu vykdyta akcija, keletas straipsnių užsienio šalių internetiniuose portaluose.

(8) SILPNYBĖS / APRIBOJIMAI

Projekte vykdytų seminarų ir mokymų metu pastebėtas skirtingas jame dalyvaujančių tikslinės grupės atstovų informuotumo lygis atskiromis temomis, todėl tam tikrais atvejais buvo sudėtingiau išlaikyti visų dalyvių susidomėjimą – dalis seminarų dalyvių buvo gerai susipažinę su LBT moterų aktyvizmu ir teisėmis, todėl buvo labiau linkę diskutuoti gilesniais, platesniais ir sudėtingesniais teoriniais klausimais apie LBT moterų teises ir kitais bendrais klausimais, tuo tarpu dalis dalyvių neturėjo netgi bendresnių žinių, todėl buvo labiau susidomėję konkrečiais, labiau praktiškai pritaikomais dalykais.

Nepaisant keleto teigiamų atsakymų iš daugiau nei 60 sveikatos priežiūros institucijų, kurioms buvo išsiųsta projekto metu parengta brošiūra, didžioji jų dalis į šį kreipimąsi niekaip nereagavo ir neparodė jokio susidomėjimo, kas rodo, kad į projektą spręstą problemą dar nėra pakankamai atsižvelgiama.

Taip pat kadangi Lietuvos visuomenės nuomonė LGBT atžvilgiu vis dar yra gana neigiamai, ne visada buvo įmanoma suvaldyti ir žiniasklaidos dėmesį bei pakreipti jį teigiama linkme – nors projekto metu organizuota politikų informavimo akcija – atvirukų siuntimas Seimo nariams – ir sulaukė didelio ir pozityvaus žiniasklaidos dėmesio, savo reportažą apie akciją padarė ir bulvarinės televizijos laida, tuo galimai visuomenės aktyse sumenkindama problemos svarbą ir daromą žalą.

(9) PASIŪLYMAI GERAJAI PRAKTIKAI TOBULINTI

Su didesne finansine parama projektą būtų galima išplėsti ir išvystyti – būtų tikslinga tęsti bendruomenės centro veiklas, skirtas LBT moterims, taip sukuriant joms pozityvią ir saugią erdvę socializuotis, užsiimti bendra konstruktyvia veikla. Taip pat reikalinga tęsti darbą kuriant bendradarbiavimo ryšius su sveikatos įstaigomis ir specialistais bei kitomis nevyriausybinėmis

organizacijomis, moterų organizacijomis ir kt., bei didinti jų informuotumą apie problemas, su kuriomis susiduria LBT moterys. Atskiras dėmesys turėtų būti skiriamas translyčių moterų, ir apskritai translyčių asmenų, problemų sprendimui, kadangi šios visuomenės grupės situacija Lietuvoje išlieka itin sudėtinga dėl teisinių spragų. Būtų tikslinga pateikti pasiūlymus dėl LBT moterų teisių ir interesų apsaugos Sveikatos apsaugos ministerijai ir paraginti šią instituciją atkreipti dėmesį ir spręsti LBT moterų problemas.

Taip pat pastebėta, jog trūksta statistikos, tyrimų apie LBT moterų padėtį Lietuvoje, todėl ateityje būtų tikslinga atlikti tyrimą siekiant išsiaiškinti LBT moterų sveikatos rizikos faktorius, visuomenės priešiško ir homofobijos įtaką šių moterų psichinei sveikatai ir pan.

13

ORGANIZACIJA:

**NAUJŲJŲ RELIGIJŲ TYRIMŲ IR
INFORMACIJOS CENTRAS**

Gerosios tolerancijos ir
nediskriminavimo religijos
ar įsitikinimų pagrindu srities
praktikos Lietuvoje

Diskriminacijos dėl religijos, įsitikinimų, tikėjimo ar pažiūrų problema Lietuvoje vis dar nesulaukia pakankamo visuomenės dėmesio. Taip nutinka dėl kelių priežasčių. Pirma, dėl statistiškai mažo skundų dėl diskriminacijos religijos ar įsitikinimų pagrindu skaičiaus. Pavyzdžiui, Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba 2008 m. gavo 6 skundus, 2009 m. – 4, o 2010 m. – 2 skundus. Jie sudarė atitinkamai nuo 1,3 iki 2,7 proc. visų tarnybos tirtų skundų. Antra, dėl mažo šios srities mokslinio ištirtumo. Pirmasis išsamus sociologinis tyrimas apie diskriminaciją dėl religijos ar įsitikinimų Lietuvoje atliktas 2007 metais. Svarbi priežastis, kodėl apie šią sritį vis dar mažai kalbama, yra pačių nukentėjusiųjų nenoras kelti problemas į viešumą, taip pat religinių bendruomenių vieningos pozicijos šiuo požiūriu nebuvimas.

PROJEKTO PAVADINIMAS:

„Sąmoningas pasirinkimas“

(1) A P R A Š Y M A S

Projekto „Sąmoningas pasirinkimas“ metu vykdytos kelios veiklos: tiesiogiai konsultuojami susidomėjęsiai naujaisiais religiniais judėjimais bei parengti ir platinti lankstinukai apie įvairius religinius judėjimus. Iš pradžių projektas „Sąmoningas pasirinkimas“ vykdytas bendraujant tiesiogiai su interesantais,

t. y. Vilniaus pranciškonų vienuolyno patalpose tam tikru nustatytu laiku, kai vykdavo konsultantų budėjimai. Budėjimai vykdavo du kartus per savaitę: pirmadienį ir antradienį nuo 17.00 iki 19.00 valandos. Po kelių metų dėl įvairių priežasčių buvo atsisakyta nuolatinio budėjimo, o konsultacijos vykdavo iš anksto susitarus dėl laiko ir vietos. Šiais metais populiariausias konsultacijos būdas buvo susirašinėjimas internetu ir, esant poreikiui, susitikimai su interesantais.

Projekto „Sąmoningas pasirinkimas“ metu buvo parengti, atspausdinti, o vėliau ir interneto svetainėje www.religija.lt publikuoti 15 lankstinukų apie įvairius religinius judėjimus, dėl kurių dažniausiai kyla klausimų, pvz.: Jehovos liudytojai, Krišnos Sąmonės organizacija, Pastarųjų dienų šventųjų Jėzaus Kristaus bažnyčia (mormonai), Suvienijimo judėjimas (munistai), Scientologijos bažnyčia, Sahadža joga, Gyvenimo meno organizacija, Naujoji apaštalų bažnyčia, Brahma Kumaris dvasinis universitetas, Parapsichologijos akademija, Popiežiaus Pijaus X brolija (Lefebrininkai), Ošo meditacijos centras, Satja Sai Babos organizacija ir pan. Šie lankstinukai sulaukė tiek konsultacijos apsilankančių interesantų, tiek svetainės lankytojų dėmesio. Didelį populiarumą pasiekė tarp mokytojų, kuriems Naujųjų religijų tyrimų ir informacijos centro specialistai ne kartą vedė seminarus apie šiuolaikinio religingumo reiškinius.

Projekto „Sąmoningas pasirinkimas“ metu leisti lankstinukai buvo rengiami remiantis Jungtinėje Karalystėje, Londone, prie Londono ekonomikos ir politikos mokslų mokyklos veikiančiame naujųjų religijų informacijos centro *INFORM (The Information Network on Religious Movements)* pavyzdžiu, nes ši organizacija jau anksčiau buvo rengusi tokio pobūdžio lankstinukus. Visi projekto metu išleisti lankstinukai turi tokią pačią struktūrą, kuri nuosekliai ir aiškiai leidžia išdėstyti informaciją apie analizuojamą religinę grupę. Lankstinukuose pristatomas religinis judėjimas, pavadinimas/ai, įkūrėjas/ai, tikėjimo tiesos, organizacijos veiklos vietos, narystės principai, kuo judėjimas patraukia naujus narius ir problemos ar kontroversijos, susijusios su jo veikla. Lankstinukus apie įvairius religinius judėjimus rengė viešosios įstaigos Naujųjų religijų tyrimų ir informacijos centro ekspertai – religijų tyrėjai, kurie kiekvieno lankstinuko tekstą rengdavo kritiškai įvertinę turimus informacijos šaltinius, patikrinę visą turimą informaciją, esant būtinybei, konsultuodavosi su esamais ar buvusiais judėjimo nariais. Tokiu būdu lankstinukuose būdavo publikuojama objektyviausia informacija apie tam tikrą religinį judėjimą,

prieinama konkrečiu teksto rengimo metu. Kaip rodo užsienio patirtis, vykdančiam panašų projektą Jungtinėje Karalystėje, objektyvios informacijos apie naujas religijas sklaida visuomenėje mažina įtampas, kylančias dėl šių grupių veiklos, prisideda prie atviros visuomenės plėtros, kuria religinės tolerancijos ir nediskriminavimo atmosfera.

(2) TIKSLAI

Projekto „Sąmoningas pasirinkimas“ tikslas – teikti objektyvią ir išsamią informaciją apie Lietuvoje veikiančius naujuosius religinius judėjimus, padėti žmonėms, kuriems jų ar jų artimųjų susidūrimas su kuria nors religija ar religiniu judėjimu sukėlė klausimų ar nerimą, kuriems reikalinga specialistų (religijotyrininkų, psichologų, teisininkų) konsultacija.

(3) TIKSLINĖS GRUPĖS / NAUDOS GAVĖJAI

Projekto „Sąmoningas pasirinkimas“ tikslinė auditorija yra labai plati. Tai naujųjų religinių judėjimų esami ar buvę nariai ir jų artimieji (tėvai, vaikai), pedagogai, socialiniai darbuotojai, teisininkai, policijos pareigūnai, medikai ir t.t.

(4) MOTYVACIJA

Pradėjus viešosios įstaigos Naujųjų religijų tyrimų ir informacijos centras veiklą iškilo poreikis teikti tiesiogines konsultacijas žmonėms, kurie susidūrė su naujomis religijomis ir neranda atsakymų į iškilusius klausimus apie šias grupes, jų veiklos pobūdį ir galimas dalyvavimo juose pasekmes. Tokio poreikio būtinybę patvirtino interesantų skambučiai, laiškai su prašymais paaiškinti, su kuria religine bendruomene jiems ar jų artimiesiems teko susidurti. Atsižvelgiant į šiuos prašymus, buvo nuspręsta pradėti vykdyti projektą „Sąmoningas pasirinkimas“.

(5) IŠTEKLIAI

Nuo pat projekto „Sąmoningas pasirinkimas“ pradžios jo vykdyme nuolat dalyvavo trys žmonės, kai kuriais etapais prisijungdavo ir daugiau žmonių,

pavyzdžiui, rengiant lankstinukus dalyvavo 7 specialistai. Projekto sąnaudos nedidelės, nes didžioji veiklų dalis atlikta dirbant savanoriams. Finansinių išteklių pareikalavo lankstinukų teksto rengimas (tyrimo atlikimas) ir leidyba (popieriaus įsigijimas, spausdinimas).

Vienas iš iššūkių su kuriuo teko susidurti vykdant projektą – patalpų nebuvimas ir lėšų trūkumas. Kaip jau minėta pradžioje, projekto vykdymui patalpas skyrė Vilniaus Bernardinų parapija, tačiau vėliau šių patalpų teko atsisakyti, nes pastebėta tendencija, kad sumažėjo interesantų, norinčių susitikti, skaičius. Dažniau buvo prašoma konsultacijų internetu. Be to, kai kurie interesantai pareiškė norą susitikti ne bažnyčios patalpose. Kiti susidomėjusieji į konsultacijas ateidavo vildamiesi, kad jiems bus patarta iš Katalikų bažnyčios perspektyvos, tačiau projektas nebuvo konfesiškai orientuotas. Lėšų trūkumas neleido užtikrinti lankstinukų turinio atnaujinimo ir laiku, atliepiant į interesantų poreikį, rengti naujus lankstinukus.

(6) P R O J E K T O R E Z U L T A T A I / P A S E K M Ė S

Apie projekto „Sąmoningas pasirinkimas“ sėkmę liudija interesantų susidomėjimas konsultacijomis, net ir po to, kai jos buvo perkeltos į virtualią erdvę.

Teigtina, kad projektas „Sąmoningas pasirinkimas“ yra gerosios praktikos tolerancijos ir nediskriminavimo religijos ir įsitikinimų pagrindu Lietuvoje pavyzdys, nes jis atliepė visuomenėje susiformavusias sektofobines nuotaikas individualiu darbu, t. y. informuojant kiekvieną susidomėjusįjį apie įvairias religines bendruomenes, jų tikėjimo mokymus bei praktikas, veiklos principus. Tai leido sumažinti dėl minėtų nuotaikų susiformavusią įtampą visuomenėje.

PROJEKTO PAVADINIMAS:

Interneto svetainė www.religija.lt

(1) A P R A Š Y M A S

Kitas gerosios praktikos pavyzdys tolerancijos ir nediskriminavimo religijos pagrindu Lietuvoje yra interneto svetainė www.religija.lt. Šią svetainę

2004 m. įkūrė, nuolat palaiko ir atnaujina Naujųjų religijų tyrimų ir informacijos centro specialistai – savanoriai (2–3 žmonės).

(2) TIKSLAI

Interneto svetainės www.religija.lt tikslas – informuoti visuomenę apie religiją ir naujuosius religinius judėjimus. Šiuo tikslu publikuojamos Lietuvos ir pasaulio religijų naujienos, teminiai straipsniai apie religijos tyrimus, religinę toleranciją ir nediskriminavimą. Svetainėje taip pat talpinama kita susijusi informacija, pavyzdžiui, kaip elgtis kai artimas žmogus prisijungė prie jums nežinomos bendruomenės, visuomenėje dažnai vadinamos *sekte*. Be to, svetainėje yra galimybė užduoti Naujųjų religijų tyrimų ir informacijos centro specialistams klausimų apie religiją ir naujuosius religinius judėjimus. Lankytojai dažnai pasinaudoja šia paslauga svetainėje.

Interneto svetainės www.religija.lt lankytojai domėjosi tiek religijos ir tikėjimo klausimais, tiek konkrečiais religiniais judėjimais, jų tikėjimo mokymu bei praktikomis. Pavyzdžiui:

„Esu katalikė ir labai norėčiau tuoktis bažnyčioje, tačiau mano sužadėtinis atsisako krikštytis, nors pats norėtų tuoktis bažnyčioje. Ar yra galimybė susituokti bažnyčioje, jei vienas sutuoktinis nepriėmęs krikšto sakramento?“

„Ar organizaciją „Gyvenimo menas“, propaguojančią jogą ir „kvėpavimo pratimus“ galime priskirti prie sektų. Jei taip, kuo ji pavojinga?“

„Sveiki, norėčiau jūsų paklausti, kuo skiriasi krikščionis katalikas nuo krikščionio adventisto. Aš esu katalikas, ar galėčiau draugauti su panele, kurios tikėjimas yra adventistė?“¹

Gavus svetainės lankytojo klausimą, jis persiunčiamas šios srities Naujųjų religijų tyrimų ir informacijos centro specialistui, kuris parengia atsakymą. Kartais, esant aktualiui klausimui, parengiamas atsakymas publikuojamas ir svetainės www.religija.lt skiltyje „Dažniausiai užduodami klausimai – DUK“. Pavyzdžiui:

K: Ką daryti, kad jaunų žmonių neįtrauktų sektos?

1 Skaitytojų klausimų kalba netaisyta. (M. A.)

A: Turbūt visi tėvai jaudinasi dėl savo vaikų – kuriuo keliu jie pasuks, kokią specialybę įgis, kaip užsidirbs pragyvenimui ir pan. Neišvengiamai ateina ir tikėjimo pasirinkimo kryžkelė. Vieniems ji būna staigi ir netikėta, kiti gi ją išgyvena paprastai. Lietuvoje yra priimta, kad lietuvis – tai Romos katalikas, tad iškyla problema, jei jaunuolis nusprendžia pasirinkti kitą tikėjimą. Tačiau, jei tėvai nusprendžia savo vaikus auklėti Romos katalikais, jiems yra sudarytos visos sąlygos tai daryti, net mokyklose yra dėstomas šio tikėjimo mokymas. Dauguma Lietuvoje veikiančių naujųjų religijų, kviesdamos apsilankyti savo susirinkimuose, prašo nepilnamečius atsivesti kartu ir tėvus, tokiu būdu bandydamos apsaugoti ir pačius jaunuolius, o vėliau ir save dėl beprasmių kaltinimų. Todėl manyčiau, jog tėvai turėtų kreipti daugiau dėmesio į savo vaikų laisvalaikį, labiau domėtis jų interesais ir išgyvenimais, o iškilus klausimams bandyti juos išklausyti, įsiklausyti į jų argumentus, pasirenkant vieną ar kitą religinę bendruomenę.

Atsakymą parengė M. Ališauskienė

Galima išskirti kelias interneto svetainėje www.religija.lt klausimus užduodančių lankytojų grupes. Tai naujųjų religinių judėjimų nariai ir/arba jų artimieji ir tradicinių bažnyčių nariai, moksleiviai, studentai, mokytojai ir dėstytojai. Pagal šias grupes skiriamos ir užklausimų temos. Naujųjų religinių judėjimų nariai ir jų artimieji domisi dalyvavimo konkrečiame judėjime pasekmėmis. Tradicinių bažnyčių nariai domisi savo tikėjimo tradicijomis ir papročiais. Moksleiviai, studentai ir dėstytojai sudaro atskirą interesantų grupę, kurie dažniausiai kreipiasi rašydami rašto darbus ar rengdamiesi paskaitoms, seminarams, prašydami patarimo, kokia literatūra naudotis ir kur rasti informacijos juos dominančiais klausimais. Sprendžiant iš klausiančiųjų grupių įvairovės, galima teigti, kad svetainės lankytojų ir jų interesų spektras labai platus ir kartu sunkiai nusakomas. Svetainės kūrėjai stengiasi atliepti daugumos interesus, todėl publikuoja kaip įmanoma įvairesnę informaciją apie religiją ir naujuosius religinius judėjimus Lietuvoje.

Kadangi vienas iš Naujųjų religijų tyrimų ir informacijos centro tikslų yra teikti objektyvią informaciją apie religiją ir naujuosius religinius judėjimus, interneto svetainėje www.religija.lt yra galimybė palikti atsiliepimą apie vieną ir kitą religinę bendruomenę jos esamiems ir buvusiems nariams. Čia atsiliepimai išlieka konfidencialūs ir vėliau naudojami rengiant straipsnius ir lankstinukus apie įvairias religines bendruomenes. Kai kuriais atvejais atsi-

liepimų autoriai įtraukiami į viešosios įstaigos vykdomus mokslinius religijos reiškinių tyrimus.

(3) **TIKSLINĖS GRUPĖS / NAUDOS GAVĖJAI**

Interneto svetainė www.religija.lt yra vienintelė tokio pobūdžio informaciją teikianti svetainė Lietuvoje. Galima rasti įvairių interneto svetainių, kurios publikuoja vienos ar kitos religinės bendruomenės informaciją (pvz.: katalikai.lt, liuteronai.lt, btz.lt) ar jos požiūrį į kasdienes įvykius (pvz.: bernardinai.lt), tačiau kitos, Lietuvos ir pasaulio religijos ir religinių judėjimų įvykius nušviečiančios ir interpretuojančios, interneto svetainės nėra. Svetainės lankytojų, o kartu ir šio projekto naudos gavėjų ratas yra labai platus – tai moksleiviai ir studentai, mokytojai ir dėstytojai, naujųjų religijų bendruomenių nariai ir jų artimieji, savo darbe su naujomis religijomis susiduriančių profesijų atstovai – socialiniai darbuotojai, policininkai, savivaldybių darbuotojai ir pan.

(4) **MOTYVACIJA**

Galima sakyti, kad pirmąjį Lietuvos Nepriklausomybės dešimtmetį apie diskriminaciją dėl religijos ar religinių įsitikinimų nebuvo diskutuojama, tačiau religinės laisvės diskursas egzistavo. Dažniausiai jis buvo taikomas kalbant apie katalikybę ir kitų, vadinamų tradicinėmis, religijų bendruomenes. Tuo tarpu nauji judėjimai ar religijos dažnai buvo suprantamos kaip *įsibrovėlės*, keliančios papildomas problemas ir laikomos dėmesio nevertais reiškiniais. Populiarioji žiniasklaida dažnai formavo negatyvų jų įvaizdį, vadindama šias grupes *sektomis*, publikuodama išskirtinai skaitytojui patrauklias negatyvias istorijas apie šias religijas. Kita vertus, ir kai kurios naujosios religinės grupės bei jų lyderiai pasirodė nesugebantys veikti socialiai atsakingai ir brandžiai. Šie veiksniai skatino socialinės įtampos didėjimą, kuri dažnai persikeldavo į šeimas, kuriam nors jos nariui įsitraukus į naujų religijų veiklą. Neretai šeimos nariui tapus naujos religinės bendruomenės nariu, kiti jos nariai išgyvena socialines (finansines, izoliacijas) ir psichologines problemas (nerimą, kaltės jausmą).

2000 m. Lietuvoje įsivyravo sektofobinės nuotaikos, kurios pasižymėjo buginančiais straipsniais apie nevaldomą sektų plėtrą bei reportažais televizijos

laidose. Kaip atsakas į tuo metu Lietuvos visuomenėje vyrausias sektofobines nuotaikas, 2001 m. buvo įkurta viešoji įstaiga Naujųjų religijų tyrimų ir informacijos centras (NRTIC), kurios tikslas – objektyviai informuoti visuomenę apie šiuolaikinius religinius reiškinius ir naujuosius religinius judėjimus, plėtoti religinės laisvės, tolerancijos ir nediskriminavimo dėl religijos ar įsitikinimų diskursą. Naujųjų religijų tyrimų ir informacijos centro steigėjai – įvairių sričių specialistai, t. y. religijotyrininkai, teisininkai, bažnyčios istorikai, teologai, psichologai, sociologai. Svetainė www.religija.lt, pradėjusi veikti 2004 m., padeda organizacijai įgyvendinti išsikeltus tikslus.

Naujųjų religijų tyrimų ir informacijos centras nuolat sulaukia užklausų dėl įvairių religinių judėjimų, taip pat jaučiamas informacijos apie naujuosius religinius judėjimus poreikis. Tai patvirtino ir 2007 m. atliktos Lietuvos gyventojų apklausos duomenys, kurių dėka paaiškėjo, kad apie 60 proc. tyrimo respondentų nepakanka informacijos apie religinius judėjimus.

Šaltinis: Lietuvos gyventojų apklausos apie religinius judėjimus ataskaita. Tyrimą 2007 m. atliko Lietuvos – Didžiosios Britanijos rinkos ir visuomenės nuomonės tyrimų kompanija „Baltijos tyrimai“ pagal LR Teisingumo ministerijos užsakymą.

(5) IŠTEKLIAI

Interneto svetainės www.religija.lt išlaikymui reikalingi ištekliai iki šiol buvo minimalūs – interneto adreso pirkimas, metinis adreso mokestis, serverio mokestis bei techninio atnaujinimo ir aptarnavimo mokesčiai. Dažniausiai šios sumos buvo padengiamos iš Naujųjų religijų tyrimų ir informacijos centro lėšų, kurios gaunamos kaip parama veiklai. Kelis kartus svetainės palaikymui lėšos buvo skiriamos iš kitų minėtos įstaigos vykdytų projektų lėšų, pabrėžtina, kad siekiant savojo tikslo, t. y. teikti objektyvią informaciją apie religijos reiškinius, svetainės priežiūrai nepriimamos religinių bendruomenių aukos. Ir nors iki šiol svetainė išliko, reikia pasakyti, kad nuolatinis lėšų trūkumas ir savanorių paieška apsunkina veiklos plėtros galimybes. Manytina, kad optimaliausias variantas būtų, jei svetainė turėtų tam tikrą lėšų sumą, kuria disponuotų redakcija ir užtikrintų nuolatinį jos turinio palaikymą bei atnaujinimą. Tokiu atveju būtų galimas ir interneto svetainės tobulinimas, įvedant naujas rubrikas ir suteikiant lankytojams galimybes dalyvauti svetainės kūrime ir pan.

(6) P R O J E K T O R E Z U L T A T A I / P A S E K M Ė S

Interneto svetainė www.religija.lt yra gerosios praktikos pavyzdys, nes per visą savo veiklos laikotarpį ji prisidėjo prie atviros visuomenės plėtros, informacijos apie religiją ir naujuosius religinius judėjimus sklaidos. Taip pat ugdė ir ugdo toleranciją įvairių religijų atstovams, tokiu būdu veikdama prevenciškai prieš diskriminaciją dėl religijos ar įsitikinimų. Per savo veiklos laikotarpį interneto svetainė www.religija.lt tapo svarbiu informacijos šaltiniu žurnalistams, rašantiems religinėmis temomis, taip pat mokiniam, studentams, mokytojams ir dėstytojams, kurie domisi religinėmis temomis. Kaip svarbų postūmį į pokyčius link tolerancijos ir nediskriminavimo religijos pagrindu, kuriam įtakos turėjo interneto svetainė www.religija.lt, galima įvardinti ir žurnalistų vis rečiau vartojamą sąvoką *sekta*, kurią pakeitė šioje svetainėje naudojama sąvoka *naujasis religinis judėjimas*.

(7) S T I P R Y B Ė S / S Ė K M Ė S R O D I K L I A I

Svarbus interneto svetainės www.religija.lt sėkmės rodiklis – lankomumas. Turint omenyje, kad ji atliepia labiau specifinius interesus turinčios auditorijos poreikius, manytina, kad pasiektas 10 000 unikalių adresų skaičius per mėnesį yra svetainės sėkmės, populiarumo ir reikalingumo įrodymas.

(8) S I L P N Y B Ė S / A P R I B O J I M A I

Kaip vieną iš svetainės aspektų, kuris dėl galimybių stokos pamažu prarado anksčiau turėtą reikšmę, galima paminėti svetainės forumus. Svetainės diskusijų forumai buvo sukurti 2006 m. ir iškart tapo mėgstami vartotojų. Forumuose buvo 24 skirtingos rubrikos, leidusios žmonėms diskutuoti įvairiais, su religija susijusiais klausimais, koncentruojantis visų pirma į tas sritis, kurios atitiko Naujųjų religijų tyrimų ir informacijos centro veiklos sritis. Forumus moderavo vienas iš Naujųjų religijų tyrimų ir informacijos centro savanorių. Tačiau vėliau, maždaug 2009 m., dėl vieno ar kelių priežasčių, įskaitant ir laiką, kurį savanoriai galėjo skirti forumams moderuoti, trūkumą, vis mažiau žmonių diskutuodavo forumuose. 2010 m. pabaigoje atliktas forumų techninės įrangos atnaujinimas (forumai buvo perkelti iš *Joomlaboard* į patogesnę

ir daugiau galimybių turinčią *PhpBB* forumų platformą) taip pat nepadėjo pagyventi forumų veiklos. Manytina, kad norint atnaujinti diskusijų forumus, reikia iš naujo apgalvoti forumų koncepciją (tikėtina, jog per šešerius forumų veiklos metus pasikeitė diskutuojančiųjų siekiai) bei skirti forumams daugiau organizacinių išteklių.

PROJEKTO PAVADINIMAS:

Seminarai tikybos ir etikos
mokytojams bei valstybės
ir savivaldybių institucijų
darbuotojams

(1) A P R A Š Y M A S

Beveik nuo savo veiklos pradžios Naujųjų religijų tyrimų ir informacijos centro specialistai pradėjo organizuoti seminarus tikybos ir etikos mokytojams bei valstybės ir savivaldybių institucijų darbuotojams. Šių seminarų metu Naujųjų religijų tyrimų ir informacijos centro specialistai pagal iš anksto parengtą programą pristatydavo šiuolaikinio religingumo reiškinį, jo įvairovę, iššūkius visuomenei, tolerancijos ir nediskriminavimo problematiką. Esant poreikiui, būdavo rengiami teminiai seminarai, pavyzdžiui, apie Naujojo amžiaus reiškinį, apie religinę toleranciją Lietuvoje ir pan. Seminarų metu Naujųjų religijų tyrimų ir informacijos centro lektoriai pristato šiuolaikinio religingumo ir diskriminacijos dėl religijos ar įsitikinimų Lietuvoje tyrimų rezultatus.

(2) T I K S L A I

Šio projekto tikslas – informuoti apie naująsias religijas tiesiogiai savo darbe su jomis susiduriančius žmones.

(3) T I K S L I N Ė S G R U P Ė S / N A U D O S G A V Ė J A I

Projekto auditorija – tikslinė, t.y. žmonės, kurie savo darbe susiduria su naujomis religijomis, jų nariais ar artimaisiais. Pavyzdžiui, mokytojai, kurių mo-

kinių tarpe yra vaikų iš naujomis religijoms priklausančių šeimų, savivaldos ar valstybės institucijų darbuotojai, kurie darbe susiduria su naujų religijų atstovais, vykdančiais įvairius socialinius projektus. Naujųjų religijų tyrimų ir informacijos centro specialistų rengiamuose seminaruose jau dalyvavo keli šimtai mokytojų iš įvairių Lietuvos miestų bei keliasdešimt valstybės ir savivaldybių institucijų darbuotojų.

(4) M O T Y V A C I J A

Seminarų mokytojus ir savivaldybės bei valstybės institucijų darbuotojus vykdyti projektą paskatino visuomenėje kilęs informacijos apie naująsias religijas poreikis, nuolatinės užklauskos Naujųjų religijų tyrimų ir informacijos centro specialistams iš mokytojų, savivaldos ir valstybės institucijų darbuotojų apie įvairius religinius judėjimus.

(5) I Š T E K L I A I

Seminarus rengia ir juos veda dažniausiai du ar trys Naujųjų religijų tyrimų ir informacijos centro specialistai. Pagrindiniai reikalingi finansiniai ištekliai tokiems seminarams – lektorių atlyginimai ir kelionės išlaidos, kuriuos dažniausiai apmoka organizatoriai. Be to, seminarų metu būdavo dalijami Naujųjų religijų tyrimų ir informacijos centro specialistų parengti lankstinukai apie įvairius religinius judėjimus ir kita dalomoji medžiaga, kurios rengimu pasirūpindavo lektoriai. Dalomosios medžiagos parengimo išlaidos dažniausiai būdavo padengiamos iš Naujųjų religijų tyrimų ir informacijos centro lėšų, surinktų kaip parama organizacijai.

(6) S I L P N Y B Ė S / A P R I B O J I M A I

Pagrindinis šio projekto iššūkis – lektorių dalykinis ir psichologinis pasirengimas kalbėti vienu metu su įvairių nuostatų, patirčių ir stereotipų dėl naujųjų religijų turinčiais žmonėmis, kurie dalyvauja seminare. Dažniausiai pasitaikantis apribojimas – laikas ir finansinės galimybės, nes seminaras trunka tam tikrą valandų skaičių, kurio nepakakdavo aptarti visiems iškilusiems klausimams.

(7)

PASIŪLYMAI GERAJAI PRAKTIKAI TOBULINTI

Ateityje seminarus galima būtų tobulinti praplečiant jų auditoriją ir atitinkamai jai pritaikant seminarų turinį. Pavyzdžiui, būtų tikslinga tokius seminarus rengti socialiniams psychologams ir socialiniams darbuotojams, dirbantiems tiek mokyklose, tiek kitose institucijose. Kita svarbi ateities seminarų auditorija – žurnalistai, kuriems tenka rašyti religinėmis temomis. Šią auditoriją gana sudėtinga pasiekti ir sudominti, nes religija vis dar išlieka dažniau egzotinių ar kriminalinių naujienų skilčių tema, tačiau ne išsamaus publicistinio tyrimo objektu.

LYGYBĖ IR ĮVAIROVĖ NVO SEKTORIUJE

GEROSIOS LYGIŲ GALIMYBIŲ
INTEGRAVIMO PRAKTIKOS
LIETUVOJE

Autoriai:

Milda Ališauskienė (13 skyrius),
Aurimas Bružas (2 ir 4 skyriai),
Jūratė Šeduikienė (7 ir 9 skyriai),
Rasa Kavaliauskaitė (3 ir 11 skyriai),
Laima Okunevičiūtė-Neveauskienė (1 ir 5 skyriai),
Vilius Mikulėnas (6 ir 8 skyriai)

Sudarytojas ir redaktorius

Eduardas Platovas

Fotografijos

Vytauto Valentinavičiaus asociatyvios nuotraukos

Viršelis ir maketas

Ieva Bernotaitė

Spausdino

UAB „Petro ofsetas“, Savanorių pr. 174D, Vilnius

NACIONALINIS LYGYBĖS IR ĮVAIROVĖS FORUMAS

Nacionalinis lygybės ir įvairovės forumas (NLIF) – tai bendradarbiavimo tinklas, vienijantis nevyriausybines organizacijas, atstovaujančias diskriminacijos atžvilgiu pažeidžiamas gyventojų grupes, siekiant bendrųjų tikslų kovoje prieš diskriminaciją lyties, negalios, lytinės orientacijos, amžiaus, religijos ir įsitikinimų, rasės ar etninės kilmės pagrindu.

NLIF bendradarbiauja su valstybinėmis institucijomis ir įstaigomis, kitomis nevyriausybėmis organizacijomis, privačiu sektoriumi, akademikais ir teisininkais.

Dalyvavimas forumo veikloje suteikia platesnes galimybes:

- prisidėti prie visuomenės švietimo ir informacijos sklaidos lygybės, įvairovės, nediskriminavimo ir kitais žmogaus teisių gynimo klausimais;
- skatinti veiklas, nukreiptas į skirtingą patirtį turinčių asmenų ir gyventojų grupių tarpusavio supratimą, žmogaus teisių ir įvairovės pripažinimą visuomenėje;
- dalyvauti kuriant ir prižiūrint antidiskriminacinės politikos priemones, jų tobulinimo procesą.

www.pazink.org

ISBN 978-609-420-257-5

9 786094 202575